

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΜΘ' | ΤΕΥΧ. Α' | ΑΘΗΝΑΙ, Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140-ΤΗΛ. 718-308 | 15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1972 | ΑΡΙΘ. 6

ΔΙΟΡΘΟΔΟΞΑ ΚΑΙ ΔΙΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Γ'.

ΤΟ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

1. Ποῦ ὀφείλεται τὸ γεγονός, ὅτι ὁ συνετός Οἰκουμενικός Πατριάρχης Ἀθναγόγας ὁ Α', παρὰ τὰς φιλικωτάτας χειρονομίας του πρὸς τὰς τουρκικὰς Ἀρχὰς καὶ τὰς ἐκάστοτε τουρκικὰς Κυβερνήσεις, δὲν κατώρθωσε ν' ἀπομακρύνῃ τὰς καχυποψίας τῶν Τούρκων, οὔτε ν' ἀπαμβλύνῃ τὰς ἐναντίον τοῦ ἐν Κων/πόλει Ἑλληνορθοδόξου στοιχείου ἐχθρικὰς διαθέσεις των; Τὰ αἷτια εἶναι πολλὰ καὶ ποικίλα. Δὲν θ' ἀπασχολήσουν ἡμᾶς αἱ πολιτικαὶ ζυμώσεις καὶ ἐπιδιώξεις συμμάχων καὶ μὴ ἐθνῶν περὶ τὸν χῶρον, ἐν ᾧ βιοῦμεν ἡμεῖς τε καὶ οἱ γείτονες ἡμῶν λαοί. Οὔτε ἄλλωστε εἴμεθα ἀρμόδιοι νὰ κρίνωμεν τὰς διαφόρους τάσεις καὶ ἐπιδιώξεις τῶν μεγάλων ἰδίᾳ ἐθνῶν ἐπὶ τοῦ μεσογειακοῦ χώρου καὶ τὰς ἐκ τούτων προκαλουμένας ἐπικινδύνους καταστάσεις. Τὰ προβλήματα ταῦτα εἶναι ἔξω τῆς ἀρμοδιότητός μας. Ἐὰν ἀκροθιγῶς θὰ ἐμφανίσωμεν ἐνδιαφέροντες τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον πτυχὴν πολιτικῆς σημασίας, εἶναι τοῦτο ἀποτέλεσμα τῆς λογικῆς ἀκολουθίας τοῦ ὅλου προβλήματος, περὶ ὃ ἀσχολούμεθα. Ἄλλωστε, θὰ πρόκειται περὶ θέματος συνεχῶς διὰ τοῦ καθημερινοῦ Τύπου ἐμφανιζομένου.

2. Τὸ πρόβλημα δι' ἡμᾶς εἶναι διατὶ ἡ σύμμαχος ἡμῶν Τουρκία δὲν ὀρρωδεῖ εἰς πᾶσαν διδομένην εὐκαιρίαν νὰ δυσχεραίνῃ τὸ ἔργον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί, οὐχὶ σπανίως, νὰ ἐπιδεικνύῃ σκληρὰν ἐναντι τοῦ Ἑλληνικοῦ στοι-

χείου τῆς Κων/πόλεως στάσιν, παρὰ τὰς φιλικὰς πρὸς αὐτὴν ἐμπράκτως ἀποδειχθείσας διαθέσεις ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ πολλῶν ἤδη δεκαετιῶν; Ἡ ἱστορικὴ διὰ τῶν αἰώνων προκατάληψις καὶ καχυποψία ἡμῶν τε καὶ τῶν συμμάχων ἡμῶν Τούρκων ἀσφαλῶς ἐπιδρᾷ δυσμενῶς εἰς στενοτέραν σύσφιγξιν τῶν ἀμοιβαίων δεσμῶν φιλίας. Ἄλλ' ἀνεξήγητος δι' ἡμᾶς παραμένει ἡ περισσότερον ἐκδηλος μὴ φιλικὴ ἀπὸ μέρους τῶν Τούρκων καθ' ἡμῶν στάσις, ἐφ' ὅσον ἐκεῖνοι ὅ,τι ἔχουν, Ἑλληνικὴν ἔχει τὴν προέλευσιν, ἐνῶ ἡμεῖς ἐμείναμεν μὲ τὴν θλιβεράν ἀνάμνησιν τοῦ ἐνδόξου παρελθόντος ἡμῶν! Καὶ ἐν τούτοις, ἡμεῖς προσφερόμεθα ἀνυποκρίτως νὰ συνδεθῶμεν δι' εἰλικρινῶν δεσμῶν φιλίας μετὰ τῆς γείτονος ἡμῶν συμμάχου πολιτικῶς Χώρας, χωρὶς καὶ νὰ τὸ ἐπιτυγχάνωμεν, καίτοι εἴμεθα οἱ πολλὰ δίδοντες πάλαι τε καὶ νῦν!

* *

3. Ἡ ἐποχὴ τοῦ Χαλιφάτου, τοῦ κληρονομήσαντος ἐκ τοῦ Βυζαντίου τὸ καθολικὸν πνεῦμα τῆς ἀνοχῆς καὶ ἐλευθέρας ἀναπτύξεως τοῦ μὴ μουσουλμανικοῦ στοιχείου ἐντὸς τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, δυναθείσης οὕτω ν' ἀνθέξῃ ἐπὶ 400 περίπου ἔτη, ἀνεχομένης ἅμα οὐ μόνον τὸ Χριστιανικὸν Θρησκευμα, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν Ὀρθοδοξοῦσιν λατρείαν τῶν ἀλλοφύλων, παρῆλθεν ἀφ' ὅτου μετὰ τοὺς Νεοτούρκους ὁ Κεμάλ Ἀτατούρκ ἐπέτυχεν νὰ ἰδρῦ-

ση πρό 50ετίας τὸ νέον Ἐθνικὸν Τουρκικὸν Κράτος, μὲ ὑποδομὴν λαϊκὴν καὶ ἐμφάνισιν νεωτερικὴν, κατὰ πρόθεσιν δὲ δημοκρατικὴν. Ἀπὸ τῆς Συνθήκης τῆς Λωζάννης, καὶ ἰδίᾳ διὰ τοῦ προσθέτου Πρωτοκόλλου ὑπὸ ἡμερομηνίαν τῆς 10ης Ἰανουαρίου 1923, ἡ Τουρκία ἀρνεῖται ν' ἀποδεχθῆ τὸν οἰκομενικὸν χαρακτῆρα τοῦ Πατριαρχείου ἡμῶν τῶν Ὀρθοδόξων. Μόνον ὡς «Πατριαρχεῖον τῶν Ἑλλήνων» (Rum Patrikhanesi) ἀναγνωρίζει τοῦτο, τὸν δὲ Πατριάρχην ὡς Ἀρχιεπίσκοπον τῶν ἐν τῇ Τουρκικῇ Ἐπικρατεῖᾳ Ὀρθοδόξων Ἑλλήνων ἀποδέχεται! Ἡ οἰκομενικότης τοῦ Ὀρθοδόξου Πατριαρχείου Κων/πόλεως, ἡ εἰς σύμπασαν τὴν Ἀνατολικὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν πνευματικὴ αὐτοῦ ἡγεσία καὶ ἡ ἐπὶ τῆς Οἰκουμένης Κινήσεως διὰ τοῦ «διαλόγου» μετὰ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν δράσις Αὐτοῦ, ἀφίνουσιν ἀδιάφορον τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν, ἥτις οὐχὶ σπανίως μὲ διαφόρους προφάσεις παρακωλύει τὴν ἄσκησιν τῶν διεκκλησιαστικῶν καὶ διορθοδόξων τούτων εὐθυνῶν τοῦ Οἰκομενικοῦ Πατριαρχείου. Ἐπομένως, ἡ ὅλη πολιτικὴ τῶν Τουρκικῶν Ἀρχῶν ἔναντι τοῦ Οἰκομενικοῦ Πατριαρχείου θὰ ἠδύνατο, ἔξωθεν κρινομένη, νὰ χαρακτηρισθῆ ἐπὶ τὸ ἐπιεικέστερον, ὡς ἀνεκτικὴ πολιτικὴ.

4. Ὁ περιληφθεὶς τουρκικὸς ὅρος ἐν τῷ προσαρτηθέντι Πρωτοκόλλῳ τῆς 10ης Ἰανουαρίου 1923, ὅτι τὸ Οἰκομενικὸν Πατριαρχεῖον θὰ περιορίζηται εἰς «καθαρῶς καὶ μόνον θρησκευτικὰς ὑποθέσεις», παρέχει σήμερον εἰς τοὺς Τούρκους τὴν εὐκαιρίαν, ἵνα διὰ παρερμηνείας τοῦ ὅρου τούτου ἰσχυρίζωνται, ὅτι εἰς τὰς «θρησκευτικὰς ὑποθέσεις» δὲν ὑπάγονται αἱ διορθόδοξοι καὶ διεκκλησιαστικαὶ ἐνέργειαι τοῦ Οἰκομενικοῦ

Πατριαρχείου, οὔτε πολλῶ ἤττον αἱ ἐνέργειαι Αὐτοῦ, ὡς Ἡγέτου πνευματικοῦ τῆς ὅλης κατ' Ἀνατολὰς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας! Πᾶσα δ' ἔξω τῆς Τουρκίας ἐνέργεια τοῦ Πατριαρχείου ἐρμηνεύεται ὡς μὴ στερουμένη πολιτικῆς σημασίας, ἔξ οὗ καὶ αἱ καχυποψίαι καὶ αἱ δυσκόλως ἀποκρυπτόμεναι μὴ φιλικαὶ διαθέσεις τῶν Τουρκικῶν Ἀρχῶν κατὰ τοῦ Οἰκομενικοῦ Πατριαρχείου. Ταῦτα δὲ πάντα, παρὰ τὰς διαβεβαιώσεις καὶ τὰς φιλικὰς διαθέσεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, οὐ μόνον δι' ἐπισήμων δηλώσεων διακηρυχθείσας, ἀλλὰ καὶ διὰ πράξεων ἀποδειχθείσας, δι' ἅς καὶ οἱ ἐν Ἑλλάδι τὴν φιλικὴν ταύτην στάσιν τοῦ Πατριάρχου πρὸς τὰς ἐπισήμους τουρκικὰς Ἀρχὰς παρεξηγήσαντες, δυσμενῶς ἐκρίναμεν.

5. Ἄλλ' ἡ πράγματι ἀξιοθαυμάστως συννετη στάσις τοῦ Φαναρίου ἔναντι τῆς φιλοξενούσης τοῦτο Χώρας, ἐπιμελῶς ἀποφεύγοντος καὶ τὴν παραμικρὰν ἔτι ἀφορμὴν παρεξηγήσεως ἀπὸ μέρους τῶν Τούρκων, ὡς καὶ ἡ πρὸς τὴν εἰρήνην ἀφοσίωσις τῆς Ἑλλάδος καί, σὺν ἐπὶ τούτοις, τὰ ἐπίκαιρα διεθνή ρεύματα, τὰ ἐπικινδύνως κινούμενα ἐν τῷ μεσογειακῷ χώρῳ, πρέπει νὰ ὀδηγοῦν ἡμᾶς τε καὶ τοὺς συμμάχους ἡμῶν Τούρκους εἰς σύσφιγξιν τῶν δεσμῶν φιλίας καὶ εἰς ἀποφυγὴν ἀπευκταίων διενέξεων, δι' ἐπιδείξεως τοῦλάχιστον ἀνεκτικότητος ἐκατέρωθεν. Διότι τὰ θλιβερά κατὰ τῶν Ἑλλήνων γεγονότα τῆς Κων/πόλεως κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1955 δὲν πρέπει ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ ἐπαναληφθοῦν.

Ἄλλὰ θὰ συνεχίσωμεν.

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΓΝΗΣΙΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΞ ΑΥΤΟΥ ΑΠΟΚΛΙΣΕΩΝ*

Α'

Μακαριώτατε,
Σεβασμιώτατοι,
Ἀξιότιμε κύριε Κοσμητορ,
Σεβαστοὶ καὶ ἀγαπητοὶ κύριοι συνάδελφοι,
Κυρίαὶ καὶ κύριοι,

Ἀφοῦ εὐχαριστήσω τοὺς ἀξιότιμους κύριον Πρόεδρον καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ ἀξιεπαίνως δρώντος ἐκλεκτοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Πανελληνίου Ἐνώσεως Θεολόγων διὰ τὸ ὅτι τιμητικῶς με προσέκαλεσαν νὰ ἀπασχολήσω τὴν ἑσπερινὴν αὐτὴν συγκέντρωσιν, πρὶν ἢ εἰσέλθω εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ θέματός μου, θὰ ἤθελον νὰ διευκρινίσω τὸν τίτλον τῆς ὁμιλίας μου.

Ἐν πρώτοις, ὅταν ὁμιλῶ περὶ γνησίου ὀρθοδόξου πνεύματος, ἐννοῶ κυρίως τὸν τρόπον τῆς ὀρθῆς κατανοήσεως καὶ τῆς ἀληθοῦς βιώσεως τῆς Ὀρθοδοξίας. Ἐπειτα ἢ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς φαινομενολογικῆς μεθόδου τῆς φιλοσοφίας χρῆσις τῆς λέξεως «φαινομενολογία» ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῆς ἀνάγκης τῆς κατανοήσεως τῆς Ὀρθοδοξίας διὰ τῆς χρήσεως τῆς φαινομενολογικῆς ἀναγωγῆς¹. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι πρέπει νὰ στρέψωμεν τὸ ἐνδιαφέρον μας πρὸς αὐτὸ τοῦτο τὸ ἀντικειμενικῶς παρουσιαζόμενον καὶ βιούμενον φαινόμενον τῆς Ὀρθοδοξίας δι' ἀναζητήσεως τῆς ἐνδοτέρας ὑφῆς καὶ εἰδοποιοῦ διαφορᾶς αὐτῆς, τοῦθ' ὅπερ θὰ ἐπιτευχθῇ δι' ἀποκηρύξεως καὶ ἐξοβελισμοῦ τῶν τόσον πληθυνθεισῶν κατὰ

τὰς ἡμέρας μας ἐκδηλώσεων τῶν a priori προκαταλήψεων καὶ τῶν ὑποκειμενικῶν ἀντιλήψεων περὶ τῆς Ὀρθοδοξίας. Αἱ ἀντιλήψεις αὗται, ἀπορρέουσαι ἐκ τῆς ἀγνοίας ἢ ἐκ τῆς παραθεωρήσεως τῆς ἀπ' ἀλλήλων διακρίσεως τῶν ὄντολογικῶν στοιχείων τῆς «οὐσίας» (essentia καὶ τῆς «ὑπάρξεως» existentia, ἀπομακρύνουν ἐκ τοῦ πνευματικοῦ ὀπτικοῦ μας πεδίου τὴν βιωματικὴν ἐμπειρίαν τῆς ἐκτὸς τῆς ῥοῆς τοῦ χρόνου ἰσταμένης φύσεως καὶ πεμπτουσίας τῆς Ὀρθοδοξίας, στρέφουν τὸ βλέμμα ἡμῶν μόνον πρὸς πτυχὰς τινὰς τῆς συγκεκριμένης ὑπάρξεως αὐτῆς hic et nunc = ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ καὶ νῦν καὶ συγχέουν τελείως τὴν ἐνδοτέραν οὐσίαν ταύτης πρὸς ἔστω πρωτεύοντα ἢ καὶ πρὸς ὅλως δευτερεύοντα στοιχεῖα, ποικιλοτρόπως σχετιζόμενα πρὸς τοὺς ἐπὶ μέρος φορεῖς ἢ πρὸς τὰς ὑλικὰς, τοπικὰς, χρονικὰς, ἱστορικὰς, ἔθνικὰς καὶ πολιτιστικὰς συναρτήσεις αὐτῆς.

Φαινομενολογικῶς λοιπὸν δεόν νὰ καθορίσωμεν ποῖα εἶναι ἡ γνησία κατανόησις καὶ βίωσις τῆς Ὀρθοδοξίας, διὰ νὰ κατανοήσωμεν ἐν συνεχείᾳ τὰς κυριώτερας ἐξ αὐτῆς ἀποκλίσεις. Πρὸς τοῦτο πρέπει ἐν πρώτοις νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰ ὄντολογικὰ πλαίσια τῆς Ὀρθοδοξίας. Αὕτη ἀναμφιβόλως συναρτᾶται πρὸς πάσας τὰς ὑπὸ τῆς Χριστ. Ὀντολογίας μνημονευόμενας περιοχὰς, οἷαι εἶναι ἡ θεία καὶ ἡ ἐνδοκοσμικὴ, ἡ ἀπόλυτος καὶ ἡ πεπερασμένη, ἡ πνευματικὴ καὶ ἡ σωματικὴ, ἡ οὐσιώδης καὶ ἡ κατὰ συμβεβηκός, ἡ δυνάμει καὶ ἡ ἐν ἐνεργείᾳ. Ἄλλ' ἡ ἐνδοτέρα ὄντολογικὴ ὑφῆ τῆς Ὀρθοδοξίας, ἥτις ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν βασιλείαν τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ, εἶναι δυνατὸν νὰ κατανοηθῇ πως μόνον ὑπὸ τὴν σκοπιὰν τῆς κατηγορίας τῆς ἀναλογίας. Τὸ ὀρθόδοξον πνεῦμα ὡς ἀντικείμενον τῆς ἀνθρωπίνης κατανοήσεως ἀνήκει εἰς τὴν ὄντολογικὴν σφαῖραν τῶν ἰδεατῶν ὄντων, ἅτινα ἴστανται ἐκτὸς τῶν τοπικῶν, χρονικῶν καὶ αἰτιωδῶν σχέσεων καὶ συναρτήσεων αὐτῶν.

Ὅθεν ὁ τρόπος ἀληθοῦς γνώσεως καὶ κατανοήσεως τῆς οὐσίας τῆς Ὀρθοδοξίας δὲν εἶναι ὁ τρόπος γνώσεως τῶν ὑλικῶν ἀντικειμένων ἢ τῶν καθαρῶς ἱστορικῶν γεγονότων, ἀλλ' ὁ τρόπος ἀμέσου, διαισθητικῆς, ἐσωτερικῆς, πνευματικῆς, βιωματικῆς θέας καὶ συλλήψεως βαθυτέρου νοήματος, κρυπτομένου ὑπὸ πλῆθος ἐξωτερικῶν μορφῶν καὶ συμβόλων. Ὅθεν ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος κατανόησις αὐτῆς δὲν εἶναι ὑπόθεσις τοῦ λογικοῦ. Ἡ νόησις εἶναι τόσον τυφλὴ διὰ τὴν οὐρανίαν εἰκόνα τῆς Ὀρθοδοξίας, ὅσον εἶναι τὸ οὖς διὰ τὰ χρώματα καὶ ὁ ὀφθαλμὸς διὰ τοὺς μουσικοὺς τόνους. Εἰς τὴν κατανόησιν αὐτῆς λαμβάνει

* Διάλεξις γενομένη τὴν 26ην Φεβρουαρίου 1972 ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας εἰς τὰ πλαίσια τῶν ὑπὸ τῆς «Πανελληνίου Ἐνώσεως Θεολόγων» ὀργανουμένων κατ' ἔτος ἐκδηλώσεων, ἐπὶ τῷ ἑορτασμῷ τῆς Κυριακῆς τῆς Ὀρθοδοξίας. Τὴν διάλεξιν ἐτίμησαν διὰ τῆς παρουσίας των ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος καὶ Σεβασμιώτατοι Ἀρχιερεῖς, ὁ Κοσμητορ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἀθ. Χαστούπης, Καθηγηταὶ διαφόρων Σχολῶν τοῦ αὐτοῦ Πανεπιστημίου καὶ πλείστοι ἐκπρόσωποι τοῦ ἱεροῦ κλήρου, τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ καὶ τῶν τάξεων τῶν θεολόγων καὶ τῶν φοιτητῶν τῆς Θεολογίας.

1. Περὶ τῆς φαινομενολογικῆς ἀναγωγῆς ἰδὲ ἐν τοῖς ἐξῆς: Edmund Husserl, Ideen zu einer reinen Phänomenologie und phänomenologischen Philosophie, Halle 1913, σελ. 9, 35, 43 ἐξ. Max Scheler, Vom Umsturz der Werte, Leipzig 1919, II, σελ. 164 ἐξ. Johannes Heisen, Max Scheler, Essen 1948, σελ. 17 ἐξ. Ν. Ἰ. Λοῦβρακι, Μεταξὺ δύο κόσμων, Ἀθῆναι 1949, σελ. 218 ἐξ. Κ. Γεωργούλη, Αἱ σύγχρονοι φιλοσοφικαὶ κατευθύνσεις, Ἀθῆναι 1954, σελ. 29 ἐξ. Ἐθαγγ. Θεοδωροῦ, Κριτικὴ εἰσαγωγὴ εἰς τὸ ζήτημα τῶν σχέσεων Θερησκείας καὶ Γνώσεως, Ἀθῆναι 1955, σελ. 75-76.

μέρος όλόκληρος ἢ προσωπικότης. Ἡ Ὁρθοδοξία γίνεται κατανοητή, ὅταν ἐκείνη ἀκτινοβολῆ ἐντὸς ἡμῶν. Τὴν βλέπομεν, ὅταν ἐκείνη ἀνάπτῃ ἐντὸς ἡμῶν τὸ φῶς τῆς. Τὴν συλλαμβάνομεν, ὅταν ἡμεῖς πρῶτον κυριευώμεθα, συναρπαζώμεθα καὶ μεταρσιώμεθα ὑπ' αὐτῆς. Κατὰ ταῦτα, οὐδέποτε οἱ πνευματικοὶ ἡμῶν ὀφθαλμοὶ θὰ σαγηνευθοῦν ἐκ τοῦ κάλλους τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐὰν δὲν στραφοῦν ἀπροκατάληπτοι εἰς τὸ νὰ ἴδουν οὐχὶ ἀντιλεγόμενους φορεῖς τοῦ ὀρθοδόξου πνεύματος, ἀλλὰ ζῶντα πρότυπα ἢ πνευματικὰ δημιουργήματα, διὰ τὰ ὁποῖα οὐδεὶς ἀμφιβάλλει, ἀλλ' ἀντιθέτως πάντες συμφωνοῦν, ὅτι ταῦτα ἀναντιρρήτως φέρουν τὴν ὀρθόδοξον σφραγίδα καὶ ἀποτελοῦν γνησίαν ὑλοποίησιν, ἐνσάρκωσιν καὶ αἰσθητοποιήσιν τοῦ ὀρθοδόξου φρονήματος. Οὕτως, ἐὰν ἡ διδασκαλία τοῦ Ὁριγένους ἐν τισὶ σημείοις ἐκρίθη ὡς κακόδοξος ἢ ἐὰν ἡ λεγομένη «Λουκάριος Ὁμολογία» κρινεῖται ὡς καλβινίζουσα, οὐδέποτε εἶναι δυνατὸν νὰ ἀμφισβητηθῆ, ὅτι γνησιώτατοι φορεῖς τοῦ ὀρθοδόξου πνεύματος δὲν εἶναι ὀλιγώτερον τοῦ ψευδο-Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου ἢ τοῦ Γρηγορίου Παλαμᾶ ὁ Μ. Βασίλειος ἢ οἱ λοιποὶ μεγάλοι Καππαδόκαι, οὔτε ὀλιγώτερον ἐνὸς ὀμφαλοσκόπου ἡσυχαστοῦ ἢ τῆς Φιλοκαλίας ἢ ἡθικοκοινωνικῆ ἐπὶ τοῦ Ὁρους ὀμιλία τοῦ Κυρίου, οὔτε ὀλιγώτερον τοῦ Ἰωάννου τῆς Κλίμακος ὁ Μέγας Φώτιος, οὔτε ὀλιγώτερον τοῦ Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος.

Οἱ ἀναμφισβήτητοι φορεῖς τοῦ γνησίου ὀρθοδόξου πνεύματος εἶναι ἀναρίθμητοι, διότι ἡ Ὁρθοδοξία ἀφ' ἐνὸς συνδέεται ὀργανικῶς πρὸς τὰς ρίζας τοῦ χριστιανικοῦ δένδρου, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀντλεῖ ζωτικωτάτους χυμούς, καὶ ἀφ' ἐτέρου ὡς κιβωτὸς διαφυλάττει ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς ἀλώβητα τὸ πνεῦμα καὶ τὰς δυνάμεις τῆς παλαιᾶς ἀδαιρέτου Ἐκκλησίας. Οὕτω διατηρεῖ ἀνόθευτον καὶ ἀπαραχάρακτον τὴν ἀποστολικὴν παράδοσιν καὶ ἔχει ζῶσαν σύνδεσιν πρὸς τὸ πλήρωμα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς τῶν πρώτων χριστιανικῶν αἰώνων. Τοῦτο ἐπιτυγχάνεται ἀφ' ἐνὸς μὲ τὴν δαψιλῆ χρῆσιν τῆς Βίβλου, ἀφ' ἐτέρου μὲ τὴν σταθερὰν ἐμμονὴν εἰς τὴν Ἱερὰν Παράδοσιν καὶ ἐκ τρίτου μὲ τὴν λειτουργικὴν πράξιν καὶ ζωὴν².

Ἡ χρῆσις τῆς Βίβλου φαίνεται πρὸ πάντων εἰς τὸ ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος λατρεία περιέχει πολυάριθμα βιβλικὰ ἀναγνώσματα, ὡς καὶ εὐχὰς ἢ ὕμνους, οἵτινες περιλαμβάνουν αὐτουσίους φράσεις τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἢ διαποτίζονται ὑπὸ τῆς διδασκαλίας αὐτῆς³. Μὲ τὴν προσήλωσιν τῆς ἔπειτα εἰς τὴν Ἱερὰν Παράδοσιν ἢ Ὁρθοδοξία ἐρμηνεύει ὀρθῶς τὴν Βίβλον καὶ ἀποφεύγει οἰονδήποτε ὑποκειμενισμόν. Ὡς τονίζει ὁ ῥωμαιοκαθολικὸς θεολόγος J. Tyciak, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι «ἡ Ἐκκλησία τῆς Παραδόσεως, ἡ Ἐκκλησία τῶν ἀρχαίων χρόνων... Ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία

ἀτενίζει ὀπίσω, εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν μεγάλων Πατέρων, εἰς τὴν λαμπρὰν περίοδον τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἀνατολικὸς καὶ ὁ δυτικὸς Χριστιανισμὸς ἦσαν ἡνωμένοι καὶ ἐξάγει ἀπὸ αὐτὸν τὸν θησαυρὸν ἀνεξαντλήτους δυνάμεις ζωῆς». Καὶ προσθέτει χαρακτηριστικῶς ὁ Tyciak: «Ἀσφαλῶς ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἔλαβεν ἐκ τῆς Θείας Προνοίας αὐτὴν τὴν ἀποστολήν, νὰ μᾶς διαφυλάξῃ τὴν ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχαιότητα εἰς τὸ Πνευματέμφορον πλήρωμά της»⁴.

Φορεὺς τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως καὶ τοῦ ἀντικειμενικοῦ πνεύματος τῆς Ὁρθοδοξίας δὲν εἶναι μόνον τὰ ἀρχαῖα σύμβολα τῆς πίστεως, αἱ ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν καὶ τοπικῶν συνόδων καὶ ἡ ὀμόφωνος διδασκαλία τῶν ἐπιφανεστέρων Πατέρων καὶ τῶν διαφορῶν δογματικῶν καὶ συμβολικῶν μνημείων τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀλλὰ καὶ ἡ Ὁρθόδοξος λατρεία. Ἐντὸς τῆς λατρείας ταύτης, ἥτις ἀποτελεῖ ἰδιότυπον καὶ πλαστικὴν ἔκφρασιν τῆς ὀρθοδόξου πνευματικότητος καὶ ἄριστον θησαυροφυλάκιον αὐτῆς⁵, σφύζει καὶ σκιρτᾷ τὸ πνεῦμα τῆς μακροαίωνος παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας μας, ἥτις οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ αὐτὴ ἡ ἀποστολικὴ παράδοσις. Ἡ λατρεία μας, ὡς ὀμολογεῖ ὁ ἀείμνηστος διαπρεπὴς προτεστάντης καθηγητῆς Friedrich Heiler, παρὰ τὰς σημαντικὰς διαμορφώσεις, διευρύνσεις καὶ διακοσμήσεις, «διεφύλαξε τὴν πρωτοχριστιανικὴν καὶ παλαιὰν χριστιανικὴν πράξιν... Ἐν ταῖς πλουσιωτάταις μορφαῖς αὐτῆς περιλαμβάνεται τὸ αὐτὸ μυστήριον, ὅπερ πάλαι ποτὲ ἦτο κεχυμμένον εἰς ἀπλουστεράς μορφάς. Ὡς οἱ Χριστιανοὶ τοῦ δ' αἰῶνος, ὡς οἱ Χριστιανοὶ τῆς ἐποχῆς τῶν μαρτύρων καὶ τῶν ἀποστόλων, τοιοῦτοτρόπως ἐπίσης καὶ σήμερον οἱ πιστοὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς λαμβάνουν πείραν, ὅτι... (ἐν τῇ λατρείᾳ ὁ Ἐσταυρωμένος καὶ Ἀναστάς Χριστὸς εἶναι παρών καὶ ὅτι μετ' αὐτοῦ ἡ δόξα καὶ μακαριότης τοῦ οὐρανοῦ κατέρχεται ἐπὶ τῆς γῆς)»⁶.

Ἡ προσεκτικὴ μελέτη πάντων τῶν φορέων τούτων τοῦ ὀρθοδόξου πνεύματος πείθει, ὅτι ἡ Ὁρθοδοξία οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ αὐτὴ αὐτὴ ἡ ἀποτελοῦσα τὸ μυστικὸν Σῶμα τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἥτις, κατευθυνομένη ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, συνεχίζει καὶ ἀνανεώνει πρὸς χάριν ἡμῶν τὸ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ καὶ ὑποβοηθεῖ ἡμᾶς, ἵνα πραγματοποιήσωμεν τὸν κύριον σκοπὸν τοῦ ὀρθοδόξου μορφωτικοῦ ιδεώδους, ὅστις

4. Julius Tyciak, Zwischen Morgenland und Abendland, Düsseldorf ἐν Elias Mastroyiannopoulos, Nostalgia for Orthodoxy, Athens 1959, σελ. 95-96. Πρβλ. Julius Tyciak, Theologische Denkstile im Morgenland und Abendland ἐν Endre von Ivanka, Julius Tyciak, Paul Wiertz, Handbuch der Ostkirchenskunde, Düsseldorf 1971, σελ. 274 ἐξ.

5. Ἰωάννου Καρμίρη, Τὰ δογματικὰ καὶ συμβολικὰ μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τόμ. 1, ἐν Ἀθήναις 1952, σελ. 245. Τοῦ αὐτοῦ, Σύνοψις τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐν Ἀθήναις 1957, σελ. 12.

6. Friedrich Heiler, Urkirche und Ostkirche, München 1937, σελ. 334.

2. Evangelos D. Theodorou, What is Orthodoxy? ἐν «Eastern Churches News Letter», No 55, March 1970, σ. 13.

3. Πλείονα σχετικῶς ἰδὲ ἐν τοῖς ἐξῆς: Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡ μορφωτικὴ ἀξία τοῦ ἰσχύοντος Τριωδίου, ἐν Ἀθήναις 1958, σελ. 61 ἐξ.

κατά κλασσικόν και επίγραμματικόν τρόπον διευτυπώθη υπό του άγιου Γρηγορίου του Θεολόγου, ειλπόντος: «Χριστῶ συνταφῆναι με δεῖ, Χριστῶ συναναστῆναι, συγκληρονομησαι Χριστῶ, υἱὸν γενέσθαι Θεοῦ, Θεὸν αὐτόν»⁷.

Ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ἀποκαλύπτεται μία νέα πραγματικότητα, ἥτις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ περιληφθῆ εἰς τὸ σύστημα τῶν ἔνδοξομικῶν λογικῶν κατηγοριῶν ἢ τοῦ μηχανοκρατικοῦ ντετερμινισμοῦ καὶ τῆς φυσικῆς αἰτιοκρατίας, ἀλλ' εἶναι τὸ ἀποτελεσμα τῆς ἐνεργείας τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ. Ὁ Θεός, Ὅστις ἐδημιούργησε τὰς διαφόρους ὄντολογικὰς περιοχὰς καὶ διαστάσεις· ὁ Θεός, Ὅστις ἐπλασε τὰς ἀναριθμήτους διαστάσεις τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἄλλαι διὰ τοὺς ἰχθύς, ἄλλαι διὰ τὰ «σαλιγκάρια» καὶ ἄλλαι διὰ τοὺς ἀνθρώπους· ὁ Θεός, ὁ Ὅποῖος ἐδημιούργησε τὰς περιοχὰς τῶν χρωμάτων καὶ τῶν ἡχῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἄλλαι διὰ τὴν μέλισσαν, ἢ ὁποῖα καὶ διὰ μέσου τοῦ ὑπεριώδους φωτὸς βλέπει τὰ ἄθνη ὠραιότερα ἀπὸ ὅ,τι τὰ βλέπομεν ἡμεῖς, ἄλλαι διὰ τὰ ἔμβια ὄντα, τὰ ὁποῖα συλλαμβάνουν τοὺς ὑπερήχους, καὶ ἄλλαι διὰ τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰ ὄτᾶ του συλλαμβάνει ὠρισμένας περιορισμένας συχνότητες τῶν ὀπτικῶν ἢ ἀκουστικῶν κυμάτων⁸. ὁ Θεός, Ὅστις ἐδημιούργησεν ὡς κάτι τὸ Νέον ἐντὸς τῆς δημιουργίας τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, τὸ ὁποῖον, ὡς εἶπεν ὁ μέγας βιολόγος Carrel, καταγράφεται μὲν εἰς τὴν ὕλην διὰ τοῦ ἐγκεφάλου, ἀλλὰ διὰ τῶν ἐνεργειῶν του ἐκτείνεται ἐκτὸς τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου «ὡς ἓνα φύκι, πὺ στερεώνεται σ' ἓνα βράχο καὶ ἀφήνει νὰ κυματίζουν τὰ φύλλα του μέσα στὸ μυστήριον τοῦ ὠκεανοῦ»⁹. Αὐτὸς ὁ Ἴδιος παντοδύναμος Θεός μὲ τὴν Ἀνάστασιν καὶ Ἀνάληψιν τοῦ Χριστοῦ ἀπεκάλυψεν ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας τὴν διάστασιν τῆς καινῆς καὶ δεδοξασμένης ὑπάρξεως καὶ τοιουτοτρόπως ἐνήργησε βαθεῖαν τομῆν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ὑλικοπνευματικοῦ Σύμπαντος καὶ ἐσήμανε τὴν ἀπαρχὴν τῆς ἀνακαινίσεως τοῦ κόσμου¹⁰.

Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι ὁ φορεὺς τοῦ νέου αἰῶνος τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἥτις εἰσῆλθεν ἐν Χριστῶ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον καὶ ὑπάρχει ἐν αὐτῶ ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας ταύτης. Ἡ βασιλεία αὕτη ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς τοῦ κόσμου τοῦτου εἶναι τι ἐρχόμενον· ἀλλ' ἐν τῷ Θεῷ εἶναι τι αἰώνιον καὶ ἐνεργόν. Διὰ τῆς Ὀρθοδοξίας ἐπιτυγχάνεται ἡ εἰσοδος καὶ ὀργανικὴ ἔνταξις εἰς τὴν ἐσχατολογικὴν πραγματικότητα τοῦ

μεταμορφουμένου καὶ καινοποιουμένου κόσμου. Ἰδίως ἡ Θεία Εὐχαριστία εἶναι ἡ ἐνεργοποίησις τοῦ νέου αἰῶνος ἐντὸς τῶν τοπικῶν καὶ χρονικῶν πλαισίων τοῦ παλαιοῦ, ἢ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παρουσία καὶ διακήρυξις τοῦ ἐρχομένου αἰῶνος. Ἡ Θεία Εὐχαριστία σημαίνει τὴν ζῶσαν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ, Ὅστις εἶναι «χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας» (Ἐβρ. ιγ', 8. Ὅθεν οἱ ὀρθόδοξοι πιστοὶ κατ' ἐξοχὴν διὰ τῆς συμμετοχῆς των εἰς τὸν Μυστικὸν Του Δεῖπνον βιοῦν τὸ μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας ὡς τοῦ νέου αἰῶνος καὶ ἀποβαίνουν καινὴ κτίσις ἐν Χριστῶ¹¹. Τὸ τέρμα, πρὸς τὸ ὁποῖον ἡ Ὀρθοδοξία ὀδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον, εἶναι ἀκριβῶς ἡ «μέθεξις» τοῦ μυστικοῦ βίου τοῦ Χριστοῦ, ἡ ἴσσις τῶν συντετριμμένων τῆν καρδιᾶν, ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν αἰχμαλώτων, ἡ ἀνάβλεψις τῶν τυφλῶν Λουκ. δ', 18, ἡ ζωογόνησις τῆς ψυχῆς διὰ τῆς ζωοποιῶς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ ἀναμόρφωσις τῆς ῥυπωθείσης εἰκόνας τῆς ψυχῆς εἰς τὸ ἀρχέτυπον κάλλος, ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν νίκην τῆς Ἀναστάσεως, ἥτις δὲν εἶναι μόνον ἡ φωτεινὴ κορυφὴ τοῦ ὀρθοδόξου ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους, ἀλλὰ καὶ τὸ κατ' ἐξοχὴν κέντρον ὀλοκλήρου τῆς ὀρθοδόξου λατρείας.

Ἐντὸς τῆς θεανθρωπίνης ὕψης τῆς Ὀρθοδοξίας «τὰ οὐράνια συναγάλλεται τῇ γῆ... τὰ ἐπίγεια συγχωρεῖ οὐρανοῖς»· ἡ ῥοὴ τοῦ χρόνου εἶναι πορεία εἰς τὴν αἰωνιότητα¹² καὶ ἡ αἰωνιότης βιοῦται εἰς τὸν χρόνον. Ἀνθρωπος πλασθεὶς θεομόρφως καὶ Θεὸς κατανοούμενος ἀνθρωπομόρφως· ἐνανθρώπησις τοῦ Θεοῦ καὶ θεώσις τοῦ ἀνθρώπου· θεία ἐνέργεια καὶ ἀνθρώπινη ἐλευθερία, θεία ἐνέργεια καὶ ἀνθρώπινον αὐτεξούσιον· ἐτερονομία καὶ αὐτονομία· ἀτομισμὸς καὶ κοινωνισμὸς· συγκέντρωσις καὶ ἀποκέντρωσις· ἐνδοστρέφεια καὶ ἐξωστρέφεια· ὀρατὸν καὶ ἀόρατον· κτιστὸν καὶ ἄκτιστον· οὐρανὸς καὶ γῆ· παρελθὸν καὶ μέλλον· παρόντα καὶ ἔσχατα· γῆινα ἐνδιαφέροντα καὶ οὐράνια προσδοκίαι· παρούσα πραγματικότητα καὶ ἐσχατολογικαὶ ἐλπίδες· φύσις καὶ Χάρις· σὰρξ καὶ πνεῦμα· *mysterium tremendum* καὶ *mysterium fascinosum*¹³. ἄπωση καὶ ἔλξις· παιδικὴ ἀπλότης καὶ φιλοσοφικὸν βάθος· τέρψις τῶν αἰσθήσεων καὶ ἔκστασις ἐν τῇ πνευματικῇ θεωρίᾳ· πρόσκαιροι, μεταβαλλόμενοι τύποι καὶ αἰωνία, ἀναλλοίωτος οὐσία· διδασκαλία καὶ βίωμα· σύμβολον καὶ πραγματικότης· σωματικὴ νηστεία καὶ πνευματικὴ φαιδρότης· ἄσκησις καὶ εὐφροσύνη· ἐπιτάφιος θρῆνος καὶ ἀναστάσιμοι παιᾶνες· πένθος κατὰ Θεὸν καὶ «χαίρειν ἐν Κυρίῳ πάντοτε»· ῥοαὶ δακρύων μετὰ στεναγμῶν μετανοίας καὶ «Πάσχα λύτρου λύτης»· πνεῦμα Ἰωάννου καὶ σκέψις Πέτρου ἢ Παύλου· πνεῦμα Μαρίας καὶ

7. Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, Εἰς Καισάρειον ἐπιτάφιος λόγος 7, 23 ἐν Migne Ἐ.Π. 35, 785.

8. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἐγγειρίδιον φιλοσοφίας, τεῦχος Α': Εἰσαγωγικὰ-Γνωσιολογία-Γενικὴ Ἀξιολογία, ἐν Θεσσαλονίκῃ 1967, σελ. 59-62.

9. Alexis Carrel, Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ὁ ἄγνωστος, μτφρ. Νάσου Α. Τζαρτζάνου, Ἀθήναι, σελ. 261-263. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Χριστιανικὸς Ἀνθρωπισμὸς, Ἀθήναι 1951, σελ. 35.

10. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡ διὰ τοῦ Χριστοῦ ἀποκαλυφθεῖσα καὶ δημιουργουμένη νέα ἀνθρωπίνη ὑπαρξις, ἐν Ἀθήναις 1966, σελ. 7.

11. Alexander Schmemmann, Introduction to liturgical Theology, London 1966, σελ. 57-58.

12. Josef Casper, Weltverklärung im liturgischen Geiste der Ostkirche, Freiburg im Breisgau 1939, σελ. 2.

13. Ὁ Rudolf Otto ἐν τῷ περιφώνῳ ἔργῳ αὐτοῦ «Τὸ Ἅγιον» (Das Heilige) τονίζει, ὅτι ἐν τῇ θρησκευτικῇ ζωῇ τὸ Ἅγιον βιοῦται ἀφ' ἑνὸς ὡς «mysterium tremendum», ὡς φοικτὸν δηλαδὴ μυστήριον, καὶ ἀφ' ἑτέρου ὡς «mysterium fascinosum», δηλαδὴ ὡς γοητευτικὸν μυστήριον. Πρβλ. G r u e h n, Religionspsychologie (Ψυχολογία τῆς θρησκείας), μτφρ. Β α σ. Ἐξάρχου, ἐν Ἀθήναις 1938, σελ. 143 ἐξ.

ΤΟ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΟΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ 1821

Ὅταν τὴν 29ην Μαΐου τοῦ 1453 ἡ βασιλεὺς τῶν πόλεων, ἡ πανένδοξος τοῦ Βυζαντίου πρωτεύουσα, ἔκλινε θνησιγενῶς τὴν κεφαλὴν, καταληφθεῖσα ὑπὸ μαινομένου βαρβάρου λαοῦ, θρήνος καὶ κλαυθμὸς ἐξέσπασεν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς Χριστιανοσύνης. Οἱ λόγιοι καὶ οἱ ποιηταί, ἐπώνυμοι καὶ ἀνώνυμοι, κατέγραψαν λεπτομερῶς τὰς ἱστορικὰς συνθήκας τῆς ἀλώσεως ἢ ἐξέθηκαν μὲ πολλὸν λυρισμὸν τὸν πόνον ἑνὸς μεγάλου λαοῦ, ποῦ ἔκλειε καὶ ἐθρῆνει διὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς Βασιλευούσης. Ὁ Ἰωάννης Εὐγενικός, (Παν. Χρήστου. ΗΘΕ, 5, 1002-1003) γεννηθεὶς περὶ τὸ 1400 εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀνὴρ ἀξιωματοῦχος καὶ λόγιος, ζήσας προσωπικῶς τὴν συμφορὰν τῆς ἀλώσεως, ὡς ἐξῆς ἄρχεται τῆς γνωστῆς θρηνητικῆς μονωδίας του διὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως:

«ὦ Χριστὲ βασιλεῦ, οἶμοι, ὦ Χριστὲ βασιλεῦ τῶν ὄλων, ὦ περὶ ἧς δεδοξασμένα ἐλαλήθη τοῦ μεγάλου βασιλέως Θεοῦ πόλις. Πάναγνε θεομήτορ, ποῦ ἢ σὴ μεγαλόνομος καὶ πολυπόθητος πόλις; ποῦ ὁ τῆς γῆς ὀφθαλμός, τὸ τοῦ γένους ἔρεισμα, τῆς οἰκουμένης τὸ ἄγαλμα; Οἶμοι. Εἶτα καὶ τολμῶ λέγειν; ἔπειτα καὶ τὸ δεινὸν ἐξαγγέλλειν; Καὶ πῶς οὐκ ἐξέστην τοῦ νοῦ; Καὶ πῶς ἰσχύω φθέγγεσθαι καὶ ζῆν ἀνεχομαι καὶ πῶς ἔτι φέρω καὶ πνεῖν καὶ αἰσθάνεσθαι καὶ φῶς ὄραν;».

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Βασιλευούσης, ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην, αἱ πόλεις τῆς Ἑλλάδος κατελαμβάνοντο ὑπὸ τῶν Τούρκων. Περισσότερον ἀντέστησαν ὅσαι πόλεις εἶχον καταστῆ Βενετικαὶ κτήσεις. Οὕτω, τὸ 1540, κατόπιν ὑπερτριετοῦς πολιορκίας, παρεδόθη διὰ συνθήκης εἰς τοὺς Τούρκους ἡ πόλις τοῦ Ναυ-

διακονικὴ διάθεσις Μάρθας· Ὁρθοδοξία καὶ Ὁρθοπραξία· ἱστορικὴ θεώρησις καὶ ἀλληγορικὴ ἐρμηνεία· αὐστηρότης ἢ ἀκρίβεια καὶ οἰκονομία—πᾶσαι αἱ διαφοραὶ ἢ καὶ διαλεκτικαὶ ἀντιθέσεις αὗται, αἵτινες ἐνίοτε ἐκ πρώτης ὄψεως ἐξικνοῦνται μέχρι πολώσεως, γεφυροῦνται καὶ συννοοῦνται εἰς μίαν θαυμαστὴν οργανικὴν ἐνότητα καὶ ἁρμονίαν¹⁴. Τοιοῦτοτρόπως ἡ ζωὴ τῶν ὀρθοδόξων πιστῶν εἶναι μία γνήνη πραγματικότης, ἢ ὅποια ἐξωρατίζεται μὲ θείας λαμπηδόνας καὶ οὐράνια χρώματα. Τὰ πάντα δι' αὐτοὺς εἶναι ἐξηγιασμένη γῆ, «ὄ οὐρανὸς ἐπὶ τῆς γῆς»¹⁵.

Τὴν θεανθρωπίνην ταύτην εἰκόνα τῆς ἐν τῷ νέῳ αἰῶνι («καινῆς κτίσεως») παρουσιάζουν εἰς τὴν ζωὴν τῶν πάντες, ὅσοι, δεχόμενοι τὸ θεῖον ἐμβόλιον, ἐγκεντρίζονται εἰς τὴν καλλιέλαιον τῆς Ὁρθοδοξίας. Οὕτοι ἐξέρχονται ἐκ τῆς κολυμβήθρας τοῦ ἱεροῦ βαπτίσματος μὲ τὴν φωτεινὴν στολὴν τῆς Ἀναγεννήσεως καί, σύμφυτοι καὶ σύμμορφοι εἰς τὸ μυστικὸν σῶμα τοῦ Κυρίου, μετέχουν ἐνεργῶς καὶ δυναμικῶς τῆς θεανθρωπίνης φύσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς μυστικῆς κοινωνίας τῶν συναποτελούντων ταύτην προσώπων. Οὕτως ἀποβαίνουν γένος ἐκλεκτόν, βασιλεῖον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς Κυρίου, ἐπισυναγωγῆ εἰς ἕν τῶν πρότερον διεσκορπισμένων τέκνων τοῦ Θεοῦ (Α' Πέτρ. β', 9. Ἰωάν. ια', 52).

14. Πρβλ. Εὐαγγέλου Θεοδώρου, Ἡ μορφωτικὴ ἀξία τοῦ ἰσχύοντος Τριφιδίου, σελ. 148-149.

15. S. Boulgakow, Le ciel sur la terre, Die Ostkirche, Sonderheft der «Una Sancta», ἐκδ. ὑπὸ Α. v. Martin, Stuttgart 1927, σελ. 57.

Ἡ Ὁρθοδοξία δὲν ὀδηγεῖ εἰς νοσηρὰν «ἀλλοτρίωσιν», «ἀποπροσωποποίησιν» καὶ ἀπόσχισιν ἐκ τῆς κοινωνικῆς καὶ πολιτιστικῆς πραγματικότητος. Ἀντιθέτως, ἀναμοχλεύει τὰ ἔσχατα ὄντολογικὰ βᾶθη τῶν πιστῶν, ἐκκολάπτει τὸν ἐσώτατον πυρῆνα τῆς ὑπάρξεώς των, προκαλεῖ τὴν ἀναζωπύρησιν, πυροδότησιν καὶ ἀνάφλεξιν ὄλων τῶν ἐμφύτων «ἀρχετύπων» τῆς ψυχῆς καὶ συνενώνει πάσας τὰς ἐπὶ μέρους προσπαθείας των οὐχὶ εἰς ἄψυχον ἄθροισμα, ἀλλ' εἰς δυναμικὴν ἱεραρχικὴν τάξιν καὶ ἀδιάσπαστον οργανικὴν ὁλότητα, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐντάσσονται ἁρμονικῶς πᾶσαι αἱ ἐπὶ μέρους ἀνθρωπιστικαὶ ἢ πολιτιστικαὶ ἐπιδιώξεις τοῦ ἀνθρώπου, ἀκόμη καὶ αὐτὴ ἡ δοξολογικὴ χρῆσις τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν καὶ τῆς τεχνικῆς καὶ ἡ προσδοκία τῆς ἀνακαινίσεως τῆς ὑλικῆς κτίσεως. Οὕτως ἡ περὶ τοῦ ὑλικοῦ κόσμου ἀποψις τῆς δυαλιστικῆς (δυναρχικῆς) καὶ πλατωνικῆς ἢ πλατωνιζούσης ἑλληνικῆς φιλοσοφίας εἶναι ὅλως ξένη εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν, ἥτις προσδοκᾷ «καινὴν γῆν» καὶ «καινοὺς οὐρανοὺς» καὶ βλέπει τὴν ἐκ τοῦ σωτηριώδους ἔργου τοῦ Χριστοῦ ἀπορρέουσαν λύτρωσιν καὶ ὡς «κοσμικὸν γεγονός». Δι' αὐτό, «ἐνῶ εἰς τὴν Δύσιν εἶναι παρημελημένη ἢ χριστιανικὴ φιλοσοφία τῆς φύσεως, ἀντιθέτως εἰς τὴν Ἀνατολὴν εἶναι ἀνεπτυγμένη ἢ χριστιανικὴ κοσμολογία»¹⁶.

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

16. Ernst Benz, Geist und Leben der Ostkirche, Hamburg 1957, σελ. 172. Πρβλ. N. v. Arseniew, Die Kirche des Morgenlandes, Weltanschauung und Frömmigkeitsleben, Berlin und Leipzig 1926, σελ. 10.

πλίου. Ἐνας ἀκόμη ἑλληνικὸς πληθυσμὸς, θρηνῶν καὶ κλαίων διὰ τὰ δεινὰ τῆς φυλῆς, ἀνεζήτει καταφύγιον εἰς τὰς βενετοκρατούμενας νήσους Κρήτην καὶ Κέρκυραν. Ὁ πρωτοπαπᾶς τοῦ Ναυπλίου Νικόλαος Μαλαξός, (Π. Πετρή, Ἐπετηρὶς τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου, 8-9, 57-62, 1961) ἀνὴρ λόγιος καὶ ἐπιφανής, πνευματικὸς ἡγέτης τοῦ λαοῦ τοῦ Ναυπλίου, ἐξέφρασε τὸν πόνον αὐτοῦ καὶ τοῦ ποιμνίου του διὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς πατρίδος, δι' ἐνὸς θρηνητικοῦ κανόνος, διασωζομένου εἰς ἰδιόγραφον κώδικα τοῦ Μαλαξοῦ, ὃν κατέχει ἡ Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη τῶν Παρισίων ὑπ' ἀριθμὸν 369. Ἴδου δεῖγμα ἐκ τῆς Α' Ὠδῆς τοῦ Κανόνος:

Οἱ τῶν Ναυπλῶν σήμερον χοροί, ἀθροίσθητε καὶ χωρισμὸν πικρότατον νῦν συνθρηγήσωμεν ἀδελφῶν τε καὶ φίλων, πατρίδος ἡδυτάτης καὶ συσκηνώσεως.

Ποῖον κλαυθμὸν, ποῖαν φθῆν δακρυκίνητον ἢ ποῖον θρήνων μέλισμα νῦν ἐξηγήσωμεν, Ναυπλοῖέων οἱ δῆμοι, τῇ νῦν ἀποδημία καὶ τῇ στερήσει ἡμῶν;

Αὐτοὶ οἱ θρηνώδεις ὕμνοι ἀποδίδουν κατὰ τοὺς δύο πρώτους αἰῶνας τῆς δουλείας τὸν βαθύτατον πόνον ἐνὸς ὑπερηφάνου λαοῦ, ὁ ὁποῖος δὲν δύναται νὰ συμβιβασθῇ μὲ τὴν τραγικὴν αὐτὴν πραγματικότητα. Ὁ πόνος ὅμως ἐπιζητεῖ παρηγορίαν. Καὶ ἡ παρηγορία, ὅταν πηγάζῃ ἐκ τῆς ἰδίας καρδίας τοῦ πονοῦντος, καθίσταται δύναμις καὶ συνετὴ σκέψις. Ἐτσι ἀπὸ τὸν θρήνον θὰ μεταπέσωμεν, ὡς Ἐκκλησία καὶ Ἑλληνισμὸς, εἰς τὴν νοσταλγίαν τῆς παλαιᾶς δόξης, ἢ ὅποια δὲν ἐφαίνετο ἀνέφικτος. Τὸ νοσταλγικὸν δημοτικὸν τραγοῦδι τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ προκαλεῖ τὴν συγκίνησιν καὶ δίδει δύναμιν διὰ τὰς πρώτας σκέψεις τῆς ὀργανωμένης κατὰ τοῦ κατακτητοῦ ἀντιστάσεως. Πρῶτος ὁ Ρήγας καθίσταται ὁ ἐμψυχωτὴς αὐτῆς τῆς ιδέας καὶ ἀναπτέρωνει τὸ φρόνημα τοῦ ὑποδοῦλου λαοῦ.

*Ὅσοι τυράννους δὲν ψηφοῦν
καὶ λεύτεροι στὸν κόσμον ζοῦν,
πλοῦτος, ζωὴ, τιμὴ τους
εἶν' ἄλλο τὸ σπαθὶ τους.*

Τὰ ἀλλεπαλλήλως ἀποτυγχάνοντα μικρὰ ἐπαναστατικὰ κινήματα ἦσαν ἀναλαμπὰι χρησιμώτατα, διὰ νὰ φθάσῃ κάποτε ὁ λαὸς ἀπὸ τὸ σκότος τῆς δουλείας εἰς τὴν ἀνατολὴν τοῦ φωτός, πὺλκα τὸν κόσμον τοῦ 1821. Γεννημένος ὁ ποιητὴς Ἀθανάσιος Χριστόπουλος τὸ 1774, παραμελεῖ πῶς τὴν λεπτολόγον ἐπιμέλειαν τῶν στίχων, πὺλκα θὰ ἐξησφάλιζεν εἰς αὐτὸν περισσοτέρας δάφνας, καὶ καταθέτει τὴν στιχουργικὴν του εὐχέριαν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἐθνικῆς ἐπιταγῆς μετὰ τόσου αὐθορμητισμοῦ, ὥστε οἱ στίχοι του νὰ ἐκληφθοῦν καὶ ὡς δημοτικὰ τραγοῦδια.

*Σουλιῶτες καὶ Μανιάτες,
λιοντάρια ξακουστά,
ὡς πότε στὶς σπηλιές σας
κοιμᾶστε σφαλιστά;*

*Μαυροβουνιοῦ καπλάνια,
Ὀλύμπον σταυραετοῖ
κι Ἀγράφων τὰ ξεφτέρια,
γενῆτε μιὰ ψυχὴ.*

*Τῆς Κρήτης καὶ τῆς Νύδρας
θαλασσιὰ πουλιά,
καιρὸς εἶν' τῆς πατρίδας
ν' ἀκοῦστε τὴ λαλιά.*

Τὰ θούρια τῶν ποιητῶν καὶ ἡ ἐθνικὴ τροφοδοσία τοῦ δημοτικοῦ τραγοῦδιου θὰ ἔμενον χωρὶς ἀποτελεσμα, ἐὰν ὁ πυρὴν τῶν δὲν ἀπετέλει ἰδεολογικῶς τὴν ἀποκρυσταλλωμένην περὶ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου πίστιν τοῦ Ὀρθοδόξου Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Αὐτὴ ἡ πίστις, ὡς συνισταμένη ἔννοια ὄλων τῶν ἐπὶ μέρους πνευματικῶν στοιχείων τῆς ἑλληνοχριστιανικῆς παραδόσεως, ἐκαλλιεργήθη εἰς τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα. Ἀρχικῶς μὲν εἰς τὰ «κρυφὰ σχολεῖα», ἀργότερον δὲ εἰς τὸ πλῆθος τῶν σχολείων τῶν χωρίων καὶ τῶν πόλεων τῆς Ἑλλάδος. Τὸ 1709 ἐλειτούργουν 40 σπουδαστήρια. (Βλέπε Μιχ. Περάνθη, Τὸ 21, σ. 68). Ὁ Παρανάκιος μνημονεύει κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα 209 σχολεῖα. Τὰ σχολεῖα τοῦ Πηλίου, τῆς Ἡπείρου, τῶν Ἀγρᾶφων, τῶν Ἰωαννίνων καὶ τῶν νήσων καθίστανται τὰ πνευματικὰ ὄπλοστάσια τῆς Πατρίδος. Ἐκ τῶν σχολείων τοῦ Μοριᾶ, μόνον ἡ Δημητσάνα προσέφερον εἰς τὸ ἔθνος ἕξ πατριάρχας καὶ εἴκοσι μητροπολίτας. Καὶ εἰς τὸ κέντρον ὄλης αὐτῆς τῆς ἐκπαιδευτικῆς προσπαθείας παραμένει ἡ Πατριαρχικὴ Ἀκαδημία τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οἱ Τούρκοι κατακτηταὶ ἢ κατὰ θεῖαν θέλησιν ἢ ἀπὸ ἀδυναμίαν νὰ ἐκτιμήσουν τὴν ἀξίαν τοῦ μορφωτικοῦ ιδεώδους, ἠνέχθησαν τὴν καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων, ἂν καὶ κατὰ καιροὺς ἔκλειον τὰ σχολεῖα καὶ ἐδίωκον τοὺς διδασκάλους.

Ἡ ὄλη εὐθύνη διὰ τὴν παιδείαν εἶχεν ἀνατεθῆ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Μόνον ἡ Ἐκκλησία ἠδύνατο νὰ δώσῃ τὸ ἄρτιον περιεχόμενον τῆς μορφώσεως. Ἡ Ἐκκλησία χαράσσει τὸ παιδευτικὸν πρόγραμμα, τροφοδοτεῖ τὰ σχολεῖα μὲ προσωπικὸν ἐκ τῶν στελεχῶν τῆς καὶ ἐπωμίζεται τὰ ἐξοδα ἐκ τῶν προσόδων τῆς. Ἐκκλησία, παιδεία καὶ λογοτεχνία ὑπηρετοῦνται ἐκ τῶν αὐτῶν κληρικῶν, οἱ ὁποῖοι ἐμπνεόμενοι ἐκ τοῦ ἔργου τῆς λατρείας καὶ τοῦ ἁγιασμοῦ, ἐπιτελοῦν ὑψηλότερον προορισμὸν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς μορφώσεως τοῦ λαοῦ. Αὐτοὶ οἱ κληρικοὶ ἀποτελοῦντες τὰ στελέχη τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδοξίας ἀμύνονται ἀπεγνωσμένως εἰς τὴν λατινικὴν διείσδυσιν, ἀποκρούουν τὰς ἀποπειράς τῶν Λουθη-

ρανῶν, ἀμύνονται κατὰ τῶν ἀρπακτικῶν διαθέσεων τῶν ξένων Ὁμολογιῶν κατὰ τῶν ἁγίων τόπων καὶ δι-
κτυάνουν ὀλόκληρον τὸν ἑλλαδικὸν χῶρον μὲ ὀρ-
θοδόξους ἐστίας ἱεραποστολικῆς δράσεως.

Μέχρις οὗτου σημάνη ἡ ὥρα τῆς γενικῆς Ἑλλη-
νικῆς Ἐπαναστάσεως, ἡ Ἐκκλησία διέρχεται ἡρωϊ-
κᾶς, ἀλλὰ καὶ κρισίμους στιγμᾶς. Συγκροτεῖ συνό-
δους, ὀργανώνει ἀποστολάς, συνάπτει συμμαχίας,
συντάσσει ἐπιστολάς, ἐξαπολύει ἐγκυκλίους, διεν-
εργεῖ ἐράνους, κρατοῦσα ἔτσι τὸν Ἑλληνισμὸν εἰς
διαρκῆ ἐγρήγορσιν. Εἰς ὀλόκληρον αὐτὴν τὴν
πορείαν τῆς ἡ Ἐκκλησία τραυματίζεται καὶ σφα-
γιαζεται. Οἱ Τούρκοι ἀπηγχόνισαν ἢ ἀπεκεφάλισαν
ἔνδεκα πατριάρχας, ἐθανάτωσαν ἑκατὸν περίπου ἐπι-
σκόπους, ἐνῶ, κατὰ τὴν πληροφορίαν τοῦ Πουκε-
βίλ, ἐξέδειραν, ἀνεσκολόπισαν, διεμέλισαν ἢ ἐφό-
νευσαν ἐξ χιλιάδας λειτουργοὺς τῆς Ἐκκλησίας.
Μὲ αἱμάτινον χιτῶνα ἡ Ἐκκλησία ἐσκέπαζε τὰ παι-
διὰ τῆς κατὰ τὴν σκληρὰν ἐποχὴν τῆς δουλείας, καὶ
μὲ τὸν αὐτὸν χιτῶνα ἐνέπνεε τὴν πίστιν εἰς τὸν
λαὸν δι' ὄλας τὰς θυσίας, μέχρι τῆς τελικῆς νίκης.

Οὕτω δύναται νὰ γίνῃ εὐκόλως ἀντιληπτόν, ὅτι
τὸ ἰδεολογικὸν πλαίσιον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐκινεῖτο
ὁ προετοιμαζόμενος διὰ τὴν Ἐπανάστασιν Ἑλλη-
νισμὸς, ἦτο γενικῶς μὲν ἡ Ἑλληνοχριστιανικὴ
παράδοσις καὶ τὸ ἀπολεσθὲν ἔθνικὸν μεγαλεῖον καὶ
γόητρον. Εἰδικώτερον δὲ τὸ πλαίσιον τοῦτο ἐδικτύ-
ωναν ἡ ἰδέα τῆς ἐλευθερίας, ἡ ἀνεξαρτησία τῆς
πατρίδος, ἡ ἀδέσμευτος ἀσκησις τῆς χριστιανικῆς
λατρείας, ὁ σεβασμὸς τῆς προσωπικότητος καὶ τὸ
ιδεῶδες τῆς οἰκογενείας, τὸ δικαίωμα τῆς αὐτοδιοι-
κῆσεως καὶ ἡ διεκδίκησις τῆς ἀπονομῆς τῆς δι-
καιοσύνης. Πάντα τὰ ἰδεῶδη ταῦτα κατεστρατη-
γοῦντο ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν Τούρκων κατὰ τρόπον
ἀπάνθρωπον, διὸ καὶ οἱ ῥαγιαδες προετίμων ἢ νὰ
τὰ ἀποκτήσουν ἢ νὰ ἀποθάνουν. Τὴν ἀλήθειαν αὐ-
τὴν ἐκφράζει ὁ ποιητὴς λέγων·

*Οἱ προπάτορες φωνάζουν
καὶ αἰχμάλωτοι προστάζουν.
νὰ μὴ ζῶμεν εἰς τὴν γῆν.
Ἡ ἐλεύθεροι στὸν κόσμον,
ἢ στὸν ἄδη μὲ τιμῆν.*

Ἐπὸ τὸ πρῖσμα τοῦτο καὶ μὲ ὀλίγην ἀντικει-
μενικὴν γνῶσιν τῶν κινήτρων τοῦ ἀγῶνος τοῦ 1821,
δύναται νὰ βεβαιωθῇ πᾶς τις, πόσον ἔωλα, ἀλλὰ καὶ
κακόβουλα, ἦσαν τὰ ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμοῦ
ὑποστηρικθέντα, ὅτι δηλαδὴ τὰ αἷτια τῆς μεγαλο-
πνόου ἐκείνης ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἦσαν ὕλι-
στικά. Αἱ ἐκκλησιαστικαὶ μορφαὶ τοῦ ἀγῶνος, οἱ
ἡρωϊκοὶ ἀρχηγοὶ τῶν ἐπαναστατημένων Ἑλλήνων,
ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ λαοῦ, τὰ μεγάλα ἡρωϊκὰ κα-
τορθώματα τοῦ Μεσολογγίου, τοῦ Ζαλόγγου, τῆς
Ἀλαμάνας, τῶν Δερβενακίων, καὶ τόσα ἄλλα, ὀμι-
λοῦν κατὰ τὸν πλέον εὐγλωττον τρόπον διὰ τὸ περι-

εχόμενον τῆς ἱστορικῆς ἐκείνης ἐποποιίας. Ὁ ὄρκος
τῶν ἀγωνιστῶν, ἡ ἀνὰ πᾶσαν ὄραν ἐπὶ κλησις τοῦ
ὀνόματος τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς προστασίας τῆς Θεοτό-
κου, αἱ ἱεραὶ μοναί, ποῦ ἐγίναν κρησφύγετον τῶν ἀ-
γωνιστῶν καὶ τόπος μυστικῶν συνεδριάσεων, ἡ συμ-
μετοχὴ τῶν ἀγωνιστῶν εἰς τὸ μυστήριον τῆς Θείας
Εὐχαριστίας, ἰδίᾳ ὅταν ἐβλεπον ἐπικείμενον τὸν
κίνδυνον, πάντα ταῦτα εἶναι ἀδιάσειστα τεκμήρια
τοῦ θεμελίου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐστηρίζετο ὁ ἀγῶν· καὶ
ὁ θεμέλιος αὐτὸς ἦτο ἡ πίστις εἰς τὴν παρουσίαν
καὶ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἐξέ-
φρασε τόσον παραστατικὰ ὁ ἐκ τῶν μεγάλων διδα-
σκάλων τοῦ Γένους Ἄνθιμος Γαζής·

*«...Ὁ,τι καὶ ἂν ἐκάμαμεν, εἴτε ἐγὼ εἴτε οἱ συνάδελφοί
μου, εἴτε ὡς ἐταῖροι εἴτε ὡς ἀγωνισταί, ἦτο ἐμπνε-
υσις καὶ ἔργον τῆς θείας Προνοίας, καὶ οὐδὲν ἠθέλομεν
πράξει ἄνευ τῆς ἐμπνεύσεως ταύτης».*

* *

Καθὼς ἡ δόξα τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος προ-
βάλλεται μεγαλόπρεπα εἰς τὸν διεθνή ὀρίζοντα μὲ
τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821, τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα
γιγαντώνεται ἐκ νέου, διὰ νὰ συνοδεύσῃ τὰ ἐπικά
ἐκεῖνα κατορθώματα μὲ τὴν λύραν τῆς ποιήσεως.
Εἴκοσι πέντε ἐτῶν ἦτο ὁ Διονύσιος Σολωμὸς, ὅταν
ἤρχισε νὰ συνθέτῃ τὸν Ἐθνικὸν Ὑμνον. Ὁ μέγας
νοῦς καὶ ἡ πλήρης πνευματικῶν χυμῶν καρδιά του
ἠσθάνθη τὸ ἰδεολογικὸν περιεχόμενον τοῦ ἑλλη-
νικοῦ ἀγῶνος καὶ γράφει χωρὶς δισταγμὸν.

*Λάμπων ἔχει ὀλη φλογώδη,
χεῖλος, μέτωπο, ὀφθαλμὸς.
Φῶς τὸ χέρι, φῶς τὸ πόδι,
κι' ὀλα γύρω σου εἶναι φῶς.*

*Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά
καὶ σὰν πρῶτα ἀντρειωμένη,
χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά!»*

Τριάντα δύο ἐτῶν ὁ Ἄνδρέας Κάλβος, ἀπὸ τὴν
αὐτὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα, τὴν Ζάκυνθον, συλλαμ-
βάνει τὰς ὀραιότερας εἰκόνας διὰ τὴν ἀγωνιζομένην
πατρίδα μὲ τὴν πρωτότυπον σύνθεσιν τῆς «Λύρας»
του·

*Σοβαρόν, ὕψηλὸν
δόσε τόνον, ὦ Λύρα·
λάβε ἀστραπήν, καὶ ἦθος
λάβε νοός, ὕμνοῦμεν
ἐνδοξον ἔργον.*

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

«ΜΕΙΖΩ ΤΟΥΤΩΝ ΟΨΕΙ» (ΙΩΑΝ. 1,51).

Λόγος ἀποκαλυπτικός. Ἀκούεται ἐπιβλητικός καὶ ἐπίκαιρος ἀπὸ τὸ Ἐθαγγελικὸν Ἀνάγνωσμα τῆς σημερινῆς πανηγυρικῆς Μυσταγωγίας, μέσα σὲ ἀτμόσφαιρα βυζαντινῆς κατανύξεως, στὴν ὁποίαν ἰδιαίτερο τόνο προσδίδουν «ὕμνοι θεοτερπεῖς»—«ἀρμονίης ἱερῆς μελιθεῖα ἄσματα»—σὰν ἠχητικὸν ἀπαύγασμα Ὁρθοδόξου βιώματος, (ὅπως ἔχει χαρακτηρισθῆ ὀρθῶς ἡ ἀτίμητος Βυζαντινὴ μας Ὑμνοδία). «Πολὺ μεγαλύτερα καὶ θαυμαστότερα πράγματα θὰ ἀντικρύσῃς», βεβαιώνει προφητικὰ ἡ Ἀδοαλήθεια τὸν Ναθαναήλ, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἐκδηλώσει θαυμασμό γιὰ τὸ ὅτι, ὅπως τοῦ λέγει— «ὄντα ὑπὸ τὴν συκὴν εἶδόν σε». Θὰ ἰδῆς, προσθέτει, τοὺς οὐρανίους κόσμους νὰ προσκλίνουν πρὸς τὴν γῆν καὶ νὰ ὑπηρετοῦν τὸν μεγαλύτερον Ἐπισκέπτην τῆς· ἀλλὰ καὶ τὴν Ἐκκλησίαν, πού Ἐκεῖνος θὰ ἰδρύσῃ, ὅπως ἐξηγοῦν οἱ ἱεροὶ Ἑρμηνευταί, καὶ πού εἶναι ὁ ἴδιος «ὁ Χριστὸς παρατεινόμενος εἰς τοὺς αἰῶνας». Θὰ ἰδῆς ὅμως καὶ σὺ, ἄνθρωπε τοῦ αἰῶνος, τὴν Ὁρθοδοξίαν «ὕπηρετομένην ταῖς ἄνωθεν ἐπιπνοίαις», ὅπως ἐξηγοῦν πάλιν οἱ Πατέρες. Ἔτσι θὰ γραφῆ ἕνα νέον Ἔπος, τὸ Ἔπος τῆς Ὁρθοδοξίας. Μήνυμα λοιπὸν ῥωμαλέον Ὁρθοδοξίας ἐξαγγέλλεται στὴν σημερινὴ μεγάλην Ἑορτὴ τῆς, πού θεωρεῖται σὰν ἡ μεγαλύτερα πανήγυρις τῶν Ὁρθοδόξων μετὰ τὸ Πάσχα καὶ τὰ Χριστούγεννα. Μήνυμα τρίπτυχο, πού μπορεῖ νὰ ἀποδοθῆ ὡς ἐξῆς: 1) Ἡ Ὁρθοδοξία τοῦ μέλλοντος; 2) βιωμένη, 3) ἀγωνιζομένη καὶ 4) θριαμβεύουσα.

Μερικὰς ἀπλᾶς σκέψεις, καὶ μὲ ἀπλᾶ φραστικὰ μέσα, θὰ ἐπιχειρήσω νὰ διατυπώσω σχετικῶς μὲ τὴν βεβαιότητα, ὅτι ὁ περὶ Ὁρθοδοξίας λόγος καὶ ὁ πιὸ

πενιχρὸς, ὅπως ὁ παρών, ἀγιάζει τὴν γλῶσσαν τοῦ ὁμιλοῦντος καὶ τὰς ἀκοὰς τῶν ἀκροατῶν, ἡ δὲ ψυχὴ δέχεται μιὰ μυστικὴ τόνωσι ἀπὸ τὴν διάστασι τοῦ βήθους, πού μᾶς προσφέρει ἡ Ὁρθοδοξία, στοιχεῖο τόσον ἀπαραίτητο στὴν ἀβαθῆ καὶ ἀνήσυχον ἐποχὴν μας.

Ἐπικαλοῦμαι τὴν εὐλογίαν τοῦ Εὐλογητοῦ Κυρίου, «ἵνα μοι δοθῆ λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου, ἐν παρρησίᾳ λαλήσαι τὸ μυστήριον τοῦ Ἐθαγγελίου» καὶ μάλιστα, «ὡς δεῖ με λαλήσαι» (Ἐφεσ. 6,19). Ἐκφράζω δὲ τὴν συγκίνησιν τῆς Ἁγίας μας Ἐκκλησίας γιὰ τὴν παρουσία, σ' αὐτὴν ἐδῶ τὴν Συνοδικὴν Ἱερουργίαν, τοῦ κορυφαίου στὴν πυραμίδα τῶν ἐξουσιῶν τοῦ Κράτους μας, πρᾶγμα πού ὑπενθυμίζει ἐποχὰς ἀκμῆς τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, ἀποτελεῖ δὲ ἀφορμὴν ἱκανοποιήσεως γιὰ τὸν εὐσεβῆ λαὸν νὰ βλέπῃ τοὺς Ἀρχοντάς του συμπροσευχομένους μέσα στὸν Οἶκον τοῦ Βασιλέως τῶν Βασιλευόντων καὶ Κυρίου τῶν κυριευόντων.

Καὶ ἡ σκέψις μας, τώρα, ταξιδεύει μακριά, ἐκεῖ στὸ ἱστορικὸ καὶ μαρτυρικὸ Φανάρι, ὅπου ἡ Καθέδρα τῆς Ὁρθοδοξίας. Σταλάζει τὸ δάκρυ μας καὶ ἡ ἴκεσία ὑψώνεται στὸν «Παλαιὸν τῶν ἡμερῶν» καὶ Δομήτορα τῆς Ἐκκλησίας, γιὰ νὰ καταπέμψῃ Ἐκεῖνος τὸ φῶς Του στὸ Φανάρι.

Ἀ Ἡ Ὁρθοδοξία βιωμένη.

Ἐποκλινόμεθα μὲ βαθυτάτην εὐλάβειαν ἐμπρὸς στὴν πρεσβυγενὴ καὶ τρισαγίαν Ὁρθοδοξίαν. Εἶναι

*Γῆ τῶν θεῶν φροντίδα,
Ἑλλάς, ἡρώων μητέρα,
φίλη, γλυκεῖα πατρίδα μου,
νόκτα δουλείας σ' ἐσκέπασε
νόκτα αἰώνων.*

*Ὁθωμανὲ ὑπερήφανε,
ποῦ εἶσαι; νέον στόλον
φέρε, ὃ μωρέ, καὶ σύναξε·
νέαν δάφνην οἱ Ἑλληγες
θέλουν ἀρπάξαι.*

Δύο μεγάλοι ποιηταὶ μὲ διαφορετικὸν γλωσσικὸν ἔνδυμα ἕκαστος καὶ μὲ ἰδιαίτερον καλλιτεχνικὸν χάρισμα συνέλαβον εἰς τὸ βάθος του τὸ περιεχόμενον τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 καὶ συνέθεσαν πρὸς τιμὴν καὶ ὕμνησιν τῆς αἰώνια μεγαλόπνοα

τραγούδια, πού ἠχοῦνται μέχρι τῶν ἡμερῶν μας. Μνημονεύομεν τῶν δύο τούτων ποιητῶν, ὄχι διότι θεωροῦνται μεγάλοι, ἀλλὰ διότι ἐξῆσαν τὴν ἰδίαν ἐκείνην ἐποχὴν καὶ ἐνῶ ἦσαν διαφόρου ψυχικῆς συνθέσεως καὶ διαφόρου ἰδεολογίας, ἐξέφρασαν τὴν αὐτὴν ἀλήθειαν. «Κυματισμὸς ἀρχαϊκοῦ κλέους» ἡ ποίησις τοῦ Κάλβου, «σημαιοφόρος τοῦ μέλλοντος καὶ ἀρδευσις τῆς ζωντανῆς παραδόσεως» ἡ ποίησις τοῦ Σολωμοῦ, συνηντήθησαν εἰς τὸν γιγάντιον βωμὸν τοῦ 21, ἐκκλιναν εὐλαβῶς ἐνώπιόν του καὶ παρέδωκαν εἰς ἡμᾶς τὸ αἰώνιον μήνυμά του. Εἶναι τὸ μήνυμα πού τοῦ προσέδωκεν ἡ πνευματοτρόφος μήτηρ Ἐκκλησία, εἶναι τὸ μήνυμα τῆς ἐλευθερίας, τὸ μήνυμα τῆς ἀξίας τοῦ ἀνθρώπου, τὸ μήνυμα τῆς θυσίας διὰ τὴν πίστιν· εἶναι τὸ μήνυμα τῆς αἰωνιότητος, πού ἐχάρισεν εἰς τοὺς Χριστιανοὺς τὸ μυστήριον τῆς Θείας Οἰκονομίας.

Ἀρχμ. ΑΝΘΙΜΟΣ Δ. ΡΟΥΣΣΑΣ

μία πνευματική δημιουργία με θεανθρωπίνες διαστάσεις, «κάλλος ἀμήχανον» και μεγαλείον ἀσύλληπτον, ὁ συντομώτερος δρόμος πρὸς τὸν Θεόν.

Ἡ «πότνια» αὐτὴ «Μήτηρ και τιηνός», κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον, ἡ «θεοπρεπεστάτη και ἀγιοφόρος», κατὰ τὸν θεοφόρον Ἰγνάτιον, ἀποτελεῖ τὸν θησαυρό μας τὸν ἀτίμητο. Καὶ προβάλλει ἐπιτακτικὸ τὸ χρέος ὄλων, ὅσοι ἔχομε τὸ ἐπίφθονο προνόμοιο ν' ἀνήκωμε σ' αὐτήν: νὰ ζήσωμε τὴν ὀρθὴ πίστι σὰν ζωὴ καθημερινή. Ὁρθοδοξία, ἀλλὰ και Ὁ ρ θ ο π ρ α ξ ί α. «Ὁ βίος τῆ πίστει συμφθέγγεται», τονίζει δεοντολογικὰ ὁ ἱερός Φώτιος, κορυφαῖος τῆς Ὁρθοδοξίας ἀγωνιστῆς και διδάσκαλος. Καὶ προσθέτει ὁ γλαφυρὸς Ἦλ. Μηνιάτης: «Πρέπει νὰ ζῆς, καθὼς πιστεύεις. Καὶ τότε εὐχαρίστει τὸν Θεὸν διὰ τρία πράγματα: πρῶτον, πὼς εἶσαι Χριστιανὸς και ὄχι ἄπιστος. Δεύτερον, Ὁρθόδοξος και ὄχι αἰρετικὸς. Καὶ τρίτον, Χριστιανὸς Ὁρθόδοξος τόσοσιν κατὰ τὴν πίστιν, ὅσον και κατὰ τὴν ζωὴν. Ὅχι κατὰ τὴν πίστιν μόνοσιν». Δυστυχῶς πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσωμε, πολλοὶ ἀπὸ ἡμᾶς πὸν λεγόμεθα Ὁρθόδοξοι, δὲν ἔχομε ἀποφασίσει ἀκόμη και νὰ ζήσωμε σὰν Ὁρθόδοξοι, νὰ κάνωμε δηλ. τὴν Ὁρθοδοξία κανὸνα ζωῆς μέσα στὰς συγχρόνους κοινωνίας, πὸν ἔχουν ὑποστῆ τρομακτικὴ καθίζησι τοῦ ἠθικοῦ των ἐπιπέδου. Τί θὰ εἶχεν ἀρά γε ν' ἀπαντήση ἡ συνείδησις τοῦ καθ' ἑνὸς σὲ μερικὰ ἀπὸ τὰ ἐρωτηματικὰ τῆς αὐτοκριτικῆς, ἀδυσώπητα και συγκλονιστικὰ, κάτω ἀπὸ τὸ βλέμμα τοῦ «ἐτάζοντος καρδίας και νεφρούς», και μάλιστα μέσα στὸν Ἱερὸ χῶρο τοῦ Ναοῦ Του, ὅπου, μόλις πρὸ ὀλίγου, ἠκούσθη ἡ λειτουργικὴ φράσις: «Και φρονούντες και πράττοντες»; Μήπως, δηλαδή, ἡ Ὁρθοδοξία μας περιορίζεται σὲ μερικοὺς μόνοσιν ἐξωτερικοὺς τύπους λατρείας, σὰν διακοσμῆτικὸ μόνοσιν και ὄχι οὐσιαστικὸ στοιχεῖο ζωῆς; Γιὰ πόσους ἀπὸ ἡμᾶς ὁ Χριστὸς ἐγένεν Ἐκκλησία, Δόγμα, Ναός, Τελεταί, Πανηγύρεις, ἄμφια ἱερὰ και μόνοσιν πρᾶξις δὲν ἐγένεν ἀκόμη; Μήπως ἡ Ὁρθοδοξία ἐγκραται για μᾶς σὲ μίαν κατ' ἐπίφρασιν (ἐπιδερμικὴ) εὐσέβεια (δηλ. ἀσέβεια στὴν πραγματικότητα), ἡ μόνοσιν σὲ πλοῦσια ἀφιερῶματα σὲ ναοὺς, ἕνα εἶδος «θηρσκευτικοῦ ὕλισμοῦ», ἡ και «ζήλου οὐ κατ' ἐπίγνωσιν»; Καὶ μήπως ἡ Ὁρθοδοξία μας ἀρκεῖται σ' ἕνα μυστικισμὸν ἄγνοο και νοσηρό, σκοταδισμὸν ἐξοργιστικὸ (μὲ δεισιδαιμονίες, παρατηρήσεις ἐνυπνίων και ὀραμάτων και ἕνα εἶδος νεκρολατρείας κ.τ.δ.), δηλ. φρικτὴ γελοιογραφία Ὁρθοδοξίας; Σημεῖωνομε βέβαια ὀρθῶς(;) τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, ἀλλὰ μήπως μὲ τὰ ἴδια αὐτὰ χέρια «ἀμαρτάνοντες ἀνασταυροῦμεν» ποῖόν; Ἐκεῖνον πὸν ἰσχυρίζομεθα, ὅτι λατρεύομε; Παρῶδια δηλ. και προδοσία Ὁρθοδοξίας!... Θὰ ἠχῆ, πράγματι, σὰν τραγικὴ παραφωνία, ἐὰν «πλατύνωμεν στόμα, λογοπλέκοντες, ἐκ λόγων μελωδίας» και ἐγκώμια διὰ τὴν Ὁρθοδοξία, τὴν στιγμὴ πὸν ἀπουσιάζει ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ὕμνητὰς ἡ Ὁρθοπραξία. Δὲν θὰ συστήσωμε βέβαια μίαν ἀπλὴν «ἠθικιστικὴν τακτοποίησιν τοῦ ἀνθρώπου», οὔτε «δρᾶσιν» μόνοσιν κοινωνικὴ (μονομερῆ, χωρὶς πνευματικότητα), πὸν

καταντᾶ πολυπραγμοσύνη μεγαλόστομος και πομφολυγῶδης. Εἶναι ἀνάγκη νὰ προηγηθῆ μιὰ στενὴ προσωπικὴ σχέσις με τὸν Σωτῆρα και πνευματικὴ καλλιέργεια εἰς βᾶθ ο ς, εὐσέβεια μυστηριακὴ, με βᾶσι τὸ ὑπέροχο Παῦλειο βίωμα: «Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστὸς» (Γαλάτ. 2,20), ὀπότε θὰ ἀκολουθήση σὰν φυσικὴ συνέπεια και συνέχεια ἡ «πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη» (Γαλ. 5,6). Ὑπάρχει ἀδελφοί μου, και φιλανθρωπία τοῦ συρμοῦ, «πρὸς τὸ θεαθῆναι», χωρὶς ἴχνος ἀγάπης, σὰν ἀποτέλεσμα τῆς ὕλιστικῆς και συγκεχυμένης ἐποχῆς μας και τῆς «ἐξωστρεφείας». Ἄς ἠχοῦν ἐναυλα στὰς ἀκοὰς τῆς ψυχῆς μας τὰ λόγια τοῦ κατ' ἐξοχὴν Ἱεράρχου τῆς κοινωνικῆς δράσεως και ὄντως Μεγάλου, τοῦ Βασιλείου: «Μὴ τραγωδεῖν τὴν εὐποιΐαν», (Νὰ μὴ ἀσκοῦμε ἐπιδεικτικὰ τὴν φιλανθρωπία και τὴν κάνωμε θέατρο...). Ὑπάρχει «φιλανθρωπία», πὸν «ὀδηγεῖ στὴν κόλασι»... Πόσο θὰ ἠῦχετο κανεὶς νὰ γίνωμε, ἰδιατέρως ἡμεῖς οἱ κληρικοὶ, πῶς ἀπλοῖ και ταπεινοὶ, ὀλιγώτερο κοσμικοὶ και περισσότερο ἐνδοστρεφεῖς, με τὴν εὐλογημένην «ἀσκησιν» (στὴν ἐνδύτερα, βέβαια, σημασία τῆς λέξεως). Με αὐτὰς τὰς προϋποθέσεις, «ἀσπίλους ἑαυτοὺς τηροῦντες ἀπὸ τοῦ κόσμου» (Ἰακ. 1,27), θὰ ἀκολουθήσωμε και τὸ σύνθημα τοῦ θεοῦ Παύλου: «τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον» (Β' Τιμ. 4,5), με τὴν σωστὴν ἔννοιαν και ὄχι τραγικὰ και αὐτὸ παρεξηγημένο. Χρέος ὄλων ἡμῶν τῶν Ὁρθοδόξων, κληρικῶν και λαϊκῶν, εἶναι νὰ ἐντεινώμε τὴν προσπάθειαν βίωσης τῆς Ὁρθοδοξίας, με τὴν συμπαράστασι πάντοτε τῆς Θεῖας Χάριτος, ἡ ὀποία ἀπὸ τὸν «Ὀυρανὸν ἀνεφύοτα» (Ἰωάν. 1,52) πλοῦσια καταπέμπεται. Ἐλέχθη ὀρθῶς: Ὁ Θεὸς προσφέρει τὸ μέγιστον, ὁ δὲ ἄνθρωπος τὸ ἐλάχιστον, και ἔτσι παράγεται τὸ θαῦμα τῆς σωτηρίας. «Μετὰ φόβου και τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργαζόμενοι» (Φιλιπ. 2,12) και συνεχῶς ἀγνιζόμενοι, «ἐπιτελοῦντες δὲ ἀγιοσύνην ἐν φόβῳ Θεοῦ» (Β' Κορινθ. 7,1), θὰ λατρεύωμε «ἐν πνεύματι και ἀληθείᾳ» (Ἰωάν. 4,24) τὸν Κύριον τῆς δόξης και θὰ ὑπηρετοῦμε τὴν Εἰκόνα Του, τὸν Ἄνθρωπον—«τοιαύταις δὲ θυσίας εὐαρεστεῖται ὁ Θεός» (Ἐβρ. 13,16), για μιὰ ἀναγέννησι τοῦ Ὁρθοδόξου ἡθους, πρᾶγμα τὸ ὀποῖον θὰ ἀποτελέση τὴν καλύτεραν ὑπηρεσίαν πρὸς τὴν ἀγωνιζομένην Ὁρθοδοξίαν.

Β' Ἡ Ὁρθοδοξία ἀγωνιζομένη.

Ἡ πορεία τῆς Ὁρθοδοξίας μέσα στὴν Ἱστορία εἶναι ἀγωνιστικὴ, μαρτυρικὴ, αἱματόβρεκτη. Ἀνεκαθεν, «τὰ στίγματα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι βαστάζει» (Γαλάτ. 6,17) και αἶρει τὸν σταυρὸν τοῦ μαρτυρίου. Εἶναι Ἐκκλησία τῆς θυσίας. Ἐδῶκε μάχας, ἐκέρδισε νίκας. Καὶ τώρα, στὴν «ἀποκαλυπτικὴν» ἐποχὴν μας, κάποια Γεθσημανὴ τὴν περιμένει με ἀγωνία πικρὴ και ἕνα μαρτύριο φρικτότερο, ἴσως δὲ και αἱματηρό. «Δεινὸν κῦμα αἰρέσεων μᾶς ἀναμένει», ἐγράφη προσφάτως ἀπὸ διαπρεπῆ Ὁρθόδοξον θεολόγον τοῦ Ἐξωτερικοῦ. Ὅλες τοῦ σκότους οἱ ὀρ-

γανωμένες δυνάμεις—«πύλαι Ἰδου» θὰ συνομόσουν ἐναντίον τῆς καὶ θὰ συναγωνισθοῦν μὲ λύσσα γιὰ νὰ τὴν συντρίψουν. Ἀγὼν καὶ ἀγωνία...

Καὶ ἡμεῖς λοιπόν; Μήπως θὰ λιποψυχήσωμε καὶ θὰ τὴν προδώσωμε; Μὴ γένοιτο! Ὁ ρ θ ό ξ ο ς σ η μ α ί ν ε ι ἀ γ ω ν ι σ τ ῆ ς. Στὸ πηδάλιο τοῦ σκάφους, ἀδελφοί, εὑρίσκεται Ἐκεῖνος, ὁ Παντοδύναμος Κυβερνήτης τοῦ παντός καὶ Δομήτωρ τῆς Ἐκκλησίας. Ἡμεῖς δὲ «ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν» (Ἐβρ. 12,2) θὰ μείνωμε σταθεροί. Μᾶς ἐμπνέουν, ἄλλωστε, καὶ μᾶς στηρίζουν τὰ φωτεινὰ καὶ ἡρωϊκὰ παραδείγματα τῶν γενναίων τῆς Ὁρθοδοξίας Κληρικῶν, Μοναχῶν καὶ Λαϊκῶν—Ὁμολογητῶν καὶ Μαρτύρων—μὲ πύρινο ζῆλο καὶ φλογερὴ ψυχὴ. Ἐκράτησαν στὰ τίμια χέρια τῶν, πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς καὶ μὲ τὸ αἷμα τῶν, τὸν θησαυρὸ τῆς Ὁρθοδοξίας, τὴν παρακαταθήκη τῶν πανιέρων θεσμῶν καὶ τρισαγίων παραδόσεων. «Θεῖα παρεμβολή, θεηγόροι ὀπλίται, παρατάξεως Κυρίου!» Ὁδεύουν σεμνοί, ἀλλὰ καὶ ἀγωνιστικοί, καὶ λιτανεύουν ἐμπρὸς στὰ μάτια τῆς ψυχῆς μας σήμερα, στὴν ἐπέτειο τοῦ θριάμβου τῶν. Εἶναι οἱ Φῶτιοι καὶ οἱ Στουδίται, οἱ Βρυνένιοι καὶ οἱ Εὐγενικοὶ καὶ τόσοι ἄλλοι, «ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος». Καὶ στὸ ἄκουσμα μόνον τῶν ὀνομάτων τῶν θὰ πρέπη κάθε Ὁρθόδοξος νὰ λαμβάνη στάσι προσοχῆς! Συγκλονισμένοι καὶ ἡμεῖς ψυχικὰ παρέχομε μία διαβεβαίωσι, πὺ ἐπέχει θέσιν ὄρκου, μέσα στὴν μυσταγωγικὴν ἀτμόσφαιρα τῆς θείας Λατρείας καὶ ἐνώπιον τοῦ «Ἀρνίου τοῦ ἐσφαγμένου ἀπὸ καταβολῆς κόσμου» καὶ Πρώτου Μάρτυρος τῆς Ἀληθείας.

α) Στὰς ἐπάλλξεις τῆς Ὁρθοδοξίας θὰ σταθοῦμε ὀρθοὶ ὀτιδήποτε καὶ ἂν συμβῆ, ὀποιαδήποτε θυσία καὶ ἂν ἀπαιτηθῆ, «Θεὸς γὰρ τὸ κινδυνεύον». Οἱ γενναῖοι πίπτουν, ἀλλὰ δὲν κύπτουν. Θὰ κρατήσωμε «πιστοὶ ἄχρι θανάτου» τὴν σημαίαν τῆς ἀμωμῆτου Πίστεως τῶν Πατέρων μας φρυκτωροὶ ἀνίστακτο «τὰς παραδόσεις ἀκαινοτομήτους φυλάττοντες καὶ τὴν πίστιν ἀσάλευτον κρατύνοντες» (κατὰ τὴν διακήρυξιν τῆς Ζ' Οἴκου. Συνόδου). Ὅχι μόνον διότι τὸ ὑπαγορεύει τὸ καθῆκόν μας καὶ ἡ προσταγὴ τῶν τάφων τῶν Μεγάλων μας νεκρῶν, ἀλλὰ καὶ διότι αὐτὴ εἶναι ἡ πεποίθησίς μας ἡ ἀδίστακτος, ὀτι δηλαδὴ ἡ Ὁρθοδοξία ἀντιπροσωπεύει τὸν γνήσιον Χριστιανισμόν.

β. Μὲ φόβον Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ σὺνεσι. Εἶναι θέμα ἱερὸ καὶ λεπτεπίλεπτον ὀτι σχετίζεται μὲ τὴν Ὁρθοδοξίαν, ἄρα δὲ καὶ τὸ θέμα τῆς ποθητῆς «προσεγγίσεως τῶν Ἐκκλησιῶν». Θέμα τεράστιο καὶ «πυρηνικόν», ὀπως τὸ ἐχαρακτήρισαν. Θὰ χρειασθῆ νὰ γίνη, πρὶν ἀπ' ὀλα, ἀντικείμενο προσευχῆς διαπύρου ἀπ' ὀλους μας, «ἐπαίροντας ὀσίους χεῖρας» (Α' Τιμ. 2,8). Γιὰ νὰ χαρίσῃ ὀ Κύριος φωτισμό, «πνεῦμα σοφίας, πνεῦμα συνέσεως, πνεῦμα φόβου Θεοῦ». Μέσα στὰς ζυμώσεις καὶ τὰς ποικίλας ἐνωτικὰς προσπάθειας καὶ διαπραγματεύσεις νὰ

«ὀρθοτομήσωμε τὸν λόγον τῆς Ἀληθείας», χωρὶς διαθέσι θρησκευτικῆς δημαγωγίας, οὔτε μὲ σπουδὴν καὶ προχειρότητας. Ἀλλ' ὀς κατενώπιον Θεοῦ. Τοῦτο ἐπιτάσσει ἡ Ὁρθόδοξος συνειδήσις. Εὐτυχῶς, ὀπάρχει ἡ ἀδαμαντίνη βᾶσις γιὰ τὴν πολυπόθητον «Ἐνωσιν», ἀπαρατρέπτων μενόντων τῶν ἡμετέρων δογμάτων (Ἰωσήφ Βρυνένιος). Ὁ λεγόμενος «Διάλογος τῆς ἀγάπης», μὲ τοὺς ἐτεροδόξους ἀδελφούς θὰ ἐπιτύχη μόνον, ὀταν προηγηθῆ διάλογος:

1. Μὲ τὸν Οὐρανὸν (ἀδιάλειπτος καὶ θερμὴ προσευχῆ).

2. Μὲ τὸν ἑαυτὸν μας (περισυλλογὴ καὶ ἀγνισμός).

3. Μεταξὺ μας (εἰλικρινῆς συνεννόησις μεταξὺ ὀρθοδόξων), καὶ

4. Μὲ τοὺς μεγάλους μας νεκρούς. Οἱ τάφοι τῶν βοοῦν μεγαλοφῶνως, καθὼς τὰ κόκκαλα τρίζουσι: «Ὁρθοδοξία ἢ θάνατος»!

γ) Μὲ ἀγάπη καὶ ταπείνωσι. Κανένα δὲν ἀποστρεφόμεθα, οὔτε μισοῦμε. Εἴμεθα ὀμως ὀποχρεωμένοι νὰ διακηρύξωμε ἀλύγιστοι καὶ ἀνυποχώρητοι — μὲ ἀξιοπρέπειαν, ἀλλὰ καὶ εὐπρέπειαν — συγκρατοῦντες τὴν ὀδύνην μας, ἀφοῦ μάλιστα εὑρισκόμεθα μέσα σὲ χᾶρο ἱερὸ: Τὴν ἀγάπην τὴν ἐννοοῦμε συνδυασμένη ἀπαραιτήτως μὲ τὴν Ἀλήθειαν καὶ τὴν εἰλικρίνεια. Ὁρθῶς ὀ Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας μας ἐτόνισε προσφᾶτως σὲ ἀξιοματοῦχον τῆς Ἀγίας Ἐδρας τὰ ἐξῆς, μεταξὺ ἄλλων: «Ἐσπευσμένοι καὶ μὴ ἀνταποκρινόμενοι πρὸς τὰ αἰσθήματα καὶ τὴν πίστιν τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας ἐνέργειαι τῶν Ταγῶν αὐτῆς μόνον βλάβην καὶ περαιτέρω ἀναταραχὴν δύνανται νὰ προκαλέσωσι. Τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας ἔχει θιγῆ ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας εἰς ὀτι πολυτιμότερον εἶχε καὶ ἔχει μέχρι σήμερον διαφυλάξει. Δηλ. τὴν ἄδολον καὶ ἀνόθευτον πίστιν του». Καὶ ἐν συνεχείᾳ ὀμίλησε περὶ «ποῖας τινος δυσπιστίας» ἡμῶν τῶν Ὁρθοδόξων κ.λ.π. Οὔτε μαρτυρεῖ ἔλλειψιν ταπεινοφρονούσης ἀγάπης ἢ εὐθαρσῆς δῆλωσις—πολὺ παλαιότερα αὐτῆ: «Ὀὸ δεόμεθᾶ τινος ὀδηγοῦ πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ διορθωτοῦ. Ἀλλ' ἐσμὲν ἡδρασμένοι ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν δογμάτων τῶν θεοφῶρων Πατέρων καί, ὀς τοῖς Ἱεροῖς Εὐαγγελίοις, οὔτω καὶ τοῦτοις προσέχομεν», ἐτόνισαν τὴν Φλωρεντίαν οἱ Ὁρθόδοξοι. Λοιπόν, ἀδελφοί, ἀφ' ἐνός τὸ ὀνομα τῆς Φλωρεντίας μὲ τὴν ἱστορικὴν φράσιν «ἐποίησαμεν ἄρα οὐδὲν» καὶ ἀφ' ἐτέρου ἡ λέξις Οὐ νί α, σὴν σύγχρονος θλιβερά πραγματικότης—σκάνδαλο πελώριο καὶ στίγμα γιὰ τὴν Χριστιανοσύνη—πολλὰ μᾶς ἐδίδαξεν... Σταθμίζομε τὰς λέξεις μας καὶ πιστεύομε σ' ὀτι, ἐκστομίζομεν. Ἐὰν δὲν λείψῃ τὸ φοβερὸ πρόσκομμα τῆς Οὐνίας, πὺ προσβάλλει στὰ καίρια ἡμᾶς τοὺς Ὁρθόδοξους καὶ ματώνει τὴν καρδιά μας, πολὺ φοβούμεθα, ὀτι Ἐνωσις δὲν θὰ εὐλογηθῆ ἀπὸ τὸν Οὐρανό. Δ ἐν

μᾶς χρειάζεται διπλωματία στὸν ἱερὸν χῶρον τῆς Ἐκκλησίας. Χριστοπαράδοτος εἶναι ἡ γλῶσσα τῆς εἰλικρινείας. Τὸ «ναί, ναί καὶ τὸ οὐ οὐ» (Ματ. 5,37) Ἄνυπόκριτοι λοιπὸν παντοῦ καὶ πάντοτε. Οὔτε φανατισμοὶ ἢ μισαλλοδοξία καὶ παραδοσιοπληξία. Ἄλλ' οὔτε καὶ καμμία σ κ ο π ι μ ό τ η ς δὲν θὰ πρέπει νὰ μᾶς παρασύρη. Δὲν ἔχει κανεὶς δικαίωμα νὰ προβαίνει σὲ συμβιβασμοὺς καὶ ἀβαρίες στὰ ζητήματα τῆς πίστεως. Στους ἀδελφοὺς ἐκείνους, ποὺ ἴσως μᾶς παρατηρήσουν, ὅτι «ζοῦμε ἐκτὸς χώρου καὶ χρόνου» καὶ ὅτι, δῆθεν, δὲν ἔχομεν ἀντιληφθῆ πὼς «οἱ καιροὶ ἄλλαξαν», ἀπαντοῦμε: Τῆς πωξίδος ἢ ἀξία ἐγκτεται ἀκριβῶς στὸ ὅτι, μένοντας αὐτὴ ἀμετακίνητος στὴ θέσι τῆς, δείχνει πὼς τοὺς ἄλλους τὴν ὀρθὴν κατεύθυνσι. Πνεῦμα λοιπὸν ἀλύγιστον, ἀλλ' ὄχι πείσμα ἀλόγιστον. Μὲ δύο λέξεις: «πεφωτισμένη συντηρητικότης» (ὅπως ἐσυνήθιζε νὰ λέγη ἀοιδίμος Πρωτεράρχης μας). Καὶ ἄς προσέξωμε καὶ τοῦτο. Ἐπιπτώσεις θὰ ἐκδηλωθοῦν ὅπως ὅποτε καὶ στὴν ζωὴ τοῦ Ἐθνους μας τοῦ Ὀρθόδοξου. Μητέρα τοῦ Ἐθνους καὶ ψυχὴ του εἶναι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἢ «Ἑλληνοσάτεια», κατὰ τὸν ἱστορικόν. Δὲν ἔχουν ἀκόμη σβύσει ἀπὸ τὰς ἀκοῆς τῶν Πανελλήνων αἱ ἀπηχῆσεις τῶν λαμπρῶν πανηγυρισμῶν τῆς 150ῆς ἐπετείου τῆς Παλιγενείας μας (ἀπὸ τὴν μεγαλειώδη ἐκείνην ἐκδήλωσι τῆς νεότητος τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων στὸ Στάδιο, μέχρι τῶν Ἑορτῶν τῆς Θεσ/κης καὶ τῶν Ἰωαννίνων), μὲ τὸ πολῦτιμο δίδαγμα: Ἡ ἐπιβίωσις τῆς φυλῆς μας καὶ στὸ μέλλον θὰ ἐξαρτηθῆ ἀπὸ τὴν διαφύλαξι τῆς Ὀρθοδοξίας, ἢ ὅποια ἀποτελεῖ τὸ πνευματικὸ βάθος τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Μοιραία δὲ συνέπεια τῆς τυχόν ἀπεμπολήσεως τῆς θὰ εἶναι ὁ ἀφελληνισμός, ἢ ἐθνικὴ συμφορά. Ἐπιβλητικὴ ἀκούεται ἐδῶ ἡ φωνὴ τοῦ Ἐθνομάρτυρος Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ: «Ἐὰν ἀπολέσωμεν τὴν Ὀρθοδοξίαν μας, θὰ χάσωμεν καὶ τὴν ἐλευθερίαν μας». Γι' αὐτὸ «κολληθεῖν ἢ γλῶσσά μου τῷ λάρυγγί μου, ἐὰν μὴ σοῦ μνησθῶ», ὦ Ὀρθοδοξία. Θὰ ἐπαναλάβω καὶ τὰ λόγια διαπρεποῦς Ἀκαδημαϊκοῦ: «Ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες πρέπει νὰ καυχώμεθα πρῶτον διὰ τὴν Ὀρθοδοξίαν μας καὶ ἔπειτα διὰ τὸν ἀρχαῖον, τὸν κλασσικόν μας πολιτισμόν». Οἱ πρόγονοί μας μὲ τὸσους ἀγῶνας καὶ κινδύνους ἐκράτησαν τὴν πίστιν τῶν «ἀκιβδήλευτον καὶ ἀπαραχάρακτον», καὶ ἡμεῖς τώρα θὰ τὴν προδώσωμεν σάν γραικύλοι θλιβεροί; Ὅσοι ἔχουν τὸ προνόμιον καὶ μαζί καὶ τὴν εὐθύνην νὰ ἠγοῦνται αὐτοῦ τοῦ μεγάλου φρονος καὶ εὐσεβόφρονος λαοῦ (τόσον στὴν Ἐκκλησία, ὅσον καὶ στους ἄλλους τομεῖς τῆς ἐθνικῆς ζωῆς), ὀφείλουν νὰ ἀναδειχθοῦν ἀντάξιοι τοιοῦτου λαοῦ. Νὰ ἀναλογισθοῦν τὴν εὐθύνην των. Πρὶν εἶναι πολὺ ἀργά...

Εἶναι πιά γεγονός, ὅτι ἡ ἐκστρατεία, ποὺ εἶχα ὑποδηλώσει καὶ προηγουμένως, εἶναι ξενοκίνητος καὶ ἀντορθόδοξος, ἀλλὰ καὶ ἀντεθνικὴ, ἔχει δὲ ὀργανωθῆ δραστηρίως καὶ ὑπόλως καὶ λαμβάνει τώρα τελευταίως σοβαρὰς διαστάσεις. Δὲν εἶναι μόνον τὰ ἀντι-

κοινωνικά καὶ ἀθεϊστικά συστήματα τοῦ ὀργανομένου ὕλισμοῦ. Δὲν εἶναι ἔπειτα μόνον ὁ Χιλιασμὸς (ἢ συνισταμένη αὐτὴ πολλῶν αἱρέσεων), ποὺ μισεῖ θανάσιμα ὄχι μόνον τὸν Χριστιανισμό, ἀλλὰ καὶ κάθε τι τὸ ἐθνικὸ, ἀφοῦ, γιὰ νὰ περιορισθῶ μόνον σ' ἓνα στοιχεῖο πρόχειρο, τὴν Ἐθνικὴν Σημαία περιφρονεῖ καὶ τὴν ὀνομάζει «Κουρέλα», κάνει δὲ κυριολεκτικὰ «θραῦσι» (καὶ ὅμως τίποτε τὸ γενναῖον δὲν εἶδαμε νὰ γίνεται ἀκόμη γιὰ τὴν ἀνάσχεσι τοῦ κακοῦ). Εἶναι καὶ τόσες ἄλλες κινήσεις καταλυτικῆς. Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι πολλοὶ δὲν ὑποπεύονται τὸν φοβερὸν κίνδυνον, ποὺ ἔλλοχευε πίσω καὶ ἀπὸ συστήματα, θεωρούμενα ἀβλαβῆ καὶ ἀθῶα. Δὲν ἔχουν συλλάβει πολλοὶ τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς ποὺ ἐπικρέματα. Πρέπει, ἐπὶ τέλος, νὰ πρ ο σ τ α τ ε υ θ ῆ τὸ Ἐθνος. Ἡμεῖς οἱ πνευματικοὶ σας ποιμένες εἴμεθα ὀχρεωμένοι νὰ σᾶς ἐνημερώσωμεν, ἀδελφοί, «ὡς λόγον ἀποδώσοντες» (Ἐβρ. 13,17). Ὁ ἄμβων εἶναι Χριστιανικὸς καὶ μάλιστα Ὀρθόδοξος. Δὲν τοῦ ἐπιτρέπεται νὰ σιωπήσῃ. Ἡ σιωπὴ στὰ ζητήματα τῆς πίστεως ἰσοῦται μὲ προδοσία, καὶ προδίδεται δὲν εἴμεθα διατεθειμένοι νὰ γίνωμεν. Ἡ ἄμυνα εἶναι δικαίωμά μας, ἢ ἀκριβέστερα, χρέος μας ἐπιτακτικόν. Ἐὰν τώρα, ἐγκαίρως καὶ χωρὶς δισταγμόν, κινηθοῦμε ὄλοι, καθ' ὃ ἔχομεν καθήκον, καὶ ἀναληφθῆ μιὰ σταυροφορία διαφωτισέως εὐπρεπῆς (ἐν κυριολεξίᾳ, μὲ τὸ τίμιον σύμβολον ποὺ εἶναι «φύλαξ πάσης τῆς οἰκουμένης, πιστῶν τὸ στήριγμα, τῶν δαιμόνων τὸ τραῦμα», «τὸ σύμβολον τῆς ἀπτητῆτος αἰωνιότητος»), ὥστε νὰ διαφωτισθοῦν οἱ ἀγνοοῦντες, ἐὰν βοηθήσωμε καὶ τοὺς παραπλανηθέντας, μὲ ὄλη μας τὴν ἀγάπη ποὺ θὰ ἐκδηλωθῆ πρωτίστως μὲ προσευχὰς πυρακτωμένας γι' αὐτοὺς—«κλαίων λέγω τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ» (Φιλιπ. 3,18). Καὶ σεῖς δὲ οἱ εὐσεβεῖς λαῖκοι, ἐὰν ἐνημερωθῆτε καὶ κινηθῆτε ἱεραποστολικῶς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν, πάντοτε κάτω ἀπὸ τὰς εὐχὰς καὶ τὰς ὀδηγίας τῆς Διοικουσίας Ἐκκλησίας, τότε ὁ ἀγὼν ἐκερδήθη. Ἐπιβάλλεται νὰ σημειωθῆ ἔντονος ἢ παρουσία τῆς Ὀρθοδοξίας. Ἀνεξιθρησκεία δὲν σημαίνει ἀσυδοσία μέσα σὲ «ξέφραγο ἀμπέλι». Θὰ πρέπει νὰ ἐνημερωθοῦν καταλλήλως καὶ οἱ ἄρχοντες τοῦ Ἐθνους, οἱ ὅποιοι, μέσα στὰ τόσα προβλήματα ποὺ τοὺς ἀπασχολοῦν, ἀσφαλῶς δὲν θὰ μείνουν ἀδιάφοροι γιὰ τὸν κίνδυνον ποὺ διατρέχει ἢ Ἑλλὰς τῶν Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν καὶ θὰ λάβουν τὰ προσήκοντα μέτρα. Δὲν πρόκειται περὶ παρονοχίδος. Καὶ δὲν ὑπάρχουν χρονικὰ περιθώρια... Ὁ ἐχθρὸς πρὸ τῶν πυλῶν!... Δὲν ὑπερβάλλω. Ὁ ἐχθρὸς κρατεῖ ὄλα τὰ νήματα, ἐπηρεάζει καὶ νεανικὰς ὀργανώσεις, ἐπιφέρει σκοπιμὸς σύγχυσιν καὶ, ἐπομένως, χαλάρωσιν καὶ ἀπάμβλυσιν τῆς ὀρθοδόξου συνειδήσεως. Καὶ μάλιστα μὲ τοὺς «συγκρητισμοὺς» καὶ τὴν «πανθηρησκείαν». Θὰ εἶναι δὲ οἱ προεκτάσεις καὶ ἐξελιξίεις τρομακτικῆς γιὰ τὸ Ἐθνος, ποὺ ὀδηγοῦν σὲ θεωρίες γιὰ τὸν «θάνατον τοῦ Θεοῦ», ὁ Ὅποῖος, λέγουν, «δὲν εἶναι καὶ ἀπαραίτητος...». Δηλαδή, ἀπεργάζονται μὲ σύστημα τὴν διάβρωσι καὶ τὴν ἀνατροπὴν, ἐθνικὴν καὶ κοινωνικὴν, πάντων. Ἡμεῖς πάντως

κρούομεν τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου. Ἄς επαγρυπνοῦμε ὅλοι... Εἶδεμή... τὸ «βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, ἐστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ» (Ματθ. 24,15), στὸν ἱερό, δηλαδή, χώρο τῆς Ἑλλάδος μας, θὰ ἐμφανισθῆ τρομακτικό. Εἶδεμή... παρακαλῶ, Ἅγιοι Ἀδελφοὶ καὶ Πατέρες, νὰ ἀκουσθῆ ὄχι ἄνθρωπος, ἀλλὰ ὁ «Ὡν καὶ ὁ Ἦν καὶ ὁ Ἐρχόμενος». Ἴδου τὸ οὐράνιον τελεσίγραφον: «Ἐρχομαί σοι ταχὺ καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς» (Ἄποκ. 2,5). Τῶν βασιλικῶν θρόνων ἢ συντριβῆ δὲν εἶναι τίποτε, συγκρινομένη πρὸς τὴν συμφορὰν τῆς μετακινήσεως τῶν λυχνιῶν καὶ πρέπει νὰ μᾶς ἐμποιῆ τρόμο, καὶ νὰ μᾶς καίῃ τὴν καρδιά σὰν φωτιά· ὁ πόνος γιὰ τὸν ἐπαρχόμενον κίνδυνον καὶ ὁ πόθος γιὰ τὴν ἐθνικὴ σωτηρία καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Ὁρθοδοξίας. Τίμια χέρια ἀγωνιστῶν πρέπει νὰ κρατοῦν πάντοτε τὴν «λυχνίαν» τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ἁγίαν ὑπόθεσιν τῆς Ὁρθοδοξίας. Νὰ μὴ τὴν προδώσουν ποτέ, ἀλλὰ νὰ τὴν δοξάσουν στοὺς καιροὺς πού ἔρχονται.

Γ'. Ἡ Ὁρθοδοξία θριαμβεύουσα.

Μολονότι ἡ προφητικὴ ρῆσις τοῦ Κυρίου «μείζω τούτων ὄψει», θὰ ἐρμηνευθῆ διὰ τῶν γεγονότων, ὅπως ἄλλωστε συμβαίνει καὶ με κάθε προφητεία, ἐν τούτοις, ἄς ἐπιτραπῆ, ἐν κατακλείδι, νὰ προστεθοῦν ὀλίγες μόνον λέξεις γιὰ τὸν μεγαλειώδη θριαμβὸν τῆς Ὁρθοδοξίας, στοὺς καιροὺς πού θὰ ἀκολουθήσουν. Ἄς μὴ θεωρηθοῦν δὲ σὰν ρωμαντικὴ θριαμβολογία. Ἡ Ὁρθοδοξία θριαμβεύει, ἀλλὰ δὲν θριαμβολογεῖ. Γεγονότα ἀπειροδύναμα θὰ φωτίσουν ἀποκαλυπτικὰ τὸ θέμα «Ὁρθοδοξία» μέσα στὴν τραγωδία τῆς Ἱστορίας.

Πρὶν ἀπὸ ἡμᾶς, σοφὰ πνεύματα καὶ ἅγιες ψυχές τονίζουν, ὅτι ἡ Θεία Πρόνοια καὶ ἡ Ἱστορία ἔχουν ἐναποθέσει στοὺς ὄμους τῆς Ὁρθοδοξίας μίαν ἀποστολὴν παγκόσμιον: νὰ ἐξαγγείλῃ τὴν ἀλήθεια καὶ νὰ διδάξῃ τὸ βαθύτερο πνεῦμα τῆς θρησκείας σὲ εὐρύτερα κλίμακα, παρὰ μέχρι τοῦδε. Καὶ νὰ προετοιμάσῃ τὸ ἔδαφος γιὰ μιὰ νέα Πεντηκοστή. Πάντοτε, ἐννοεῖται, καὶ «διὰ τῆς ἄνωθεν ροπῆς», κατὰ τὴν Χρυσοστομικὴν ἔκφρασιν. Ὅχι μόνον ἡ ἴδια ἡ Ὁρθοδοξία θὰ ἀνθῆξῃ στὴν συνεχῆ κοσμογονία τῆς ἐποχῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνθρωπότητα θὰ βοηθήσῃ νὰ μὴ χαθῆ. Σὲ μιὰ ἐποχὴ καταλυτικῆ τῶν ἀξιών, νεοειδωλολατρίας καὶ εὐδαιμονισμοῦ, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος καυχᾶται, ὅτι με τὴν τεχνοκρατίαν-κατασκευάζει, βλέπετε, τὰ δικά του ἔστρα-ἔχει ἀχρηστεύσει τὸν Θεὸν καί, τὸ χειρότερον, δὲν πιστεύει πιά οὔτε στὴν ἀπιστία του, σ' αὐτὴν τὴν συγκεχυμένη καὶ ἀγγῶδη ἐποχὴ τῆς παντοειδοῦς κρίσεως, κάτι ἔχει νὰ πῆ ἡ Ὁρθοδοξία, κάτι πολὺ σπουδαῖο καὶ σωτήριο. Ἐκκλησία αὐτῆ τῆς Ἀναστάσεως, θὰ ἀναστήσῃ πνευματικῶς τὴν ἀνθρωπότητα. Θὰ ἀναδειχθῆ «κιβωτὸς σωτηρίας» ἀπὸ τὸν κατακλυσμὸ

τῆς πλάνης καὶ τοῦ κακοῦ. Θὰ προσφέρῃ διέξοδο στὸ ἀδιέξοδο. Ἀποστολὴ δηλ. ἡγετική. «Αὕτη ἡ Πίστις τὴν Οἰκουμένην ἐστήριξε» (κατὰ τὸ «Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας»). Ναί, αὕτη ἡ περιφρονημένη ἀπὸ πολλοὺς καί, πολλὰς φορές, καὶ ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ τέκνα τῆς, Ὁρθοδοξία, πού ὅμως κατέχει τὸν θησαυρόν, ἔστω καὶ «ἐν ὄστρακίνοις σκευῆσι...». (Β' Κορ. 4,7).

Γιὰ νὰ ὑπερνικηθῆ ἡ κρίσις. Νὰ παγιωθῆ ἐπὶ τέλους ἡ παγκόσμιος εἰρήνη καὶ ἡ ἐνοποίησης, γιὰ τὴν ὁποία θεωρεῖται καὶ ἀπὸ ξένους σοφοὺς σὰν κατάλληλο τὸ ὀρθόδοξο πνεῦμα. Ἡ ἀνθρωπότης, εὐτυχῶς, ὀριμάζει στὸ θέμα αὐτό. Διψᾷ γιὰ τὴν Ὁρθοδοξία. Τὴν ἀναζητεῖ, σ' ἐποχὲς διαστημοπλοίων, πυραύλων καὶ «περιπάτων στὸ διάστημα». Καὶ περιμένει νὰ ἀναδείξῃ καὶ πάλιν πατερικὰ ἀναστήματα, ἡγέτας ἀληθινούς, «ἀνδρας ἐπιθυμιῶν τοῦ πνεύματος», ὑποδείγματα ὀρθοδόξου πνευματικότητος καὶ ζωῆς, γιὰ τὴν ἀνανέωσι τῆς συνειδήσεως τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ ἑτερόδοξοι ἀκόμη τονίζουν, ὅτι «πρέπει νὰ ἔλθῃ ἡ Δύσις νὰ μαθητεύσῃ εἰς τὴν Ἀνατολήν» (Ρωμαιοκαθολικὸς Θεολόγος). Νὰ ἀναβαπτισθῆ δηλ. ἡ ἀνθρωπότης στὸ πατερικὸ πνεῦμα τῆς Ὁρθοδοξίας, ἡ ὁποία εἶναι ὁ αἰμοδότης τῆς ἀνθρωπότητος.

* *

Ἀδελφοὶ συνορτασταὶ τῆς Μεγάλης Ἑορτῆς τῆς Ὁρθοδοξίας. «Μείζω τούτων ὄψεσθε». Ἡ «ῥα τῆς Ὁρθοδοξίας ἐσήμανε». Στῶμεν καλῶς. Ἡ μάχη τῶν Εἰκόνων θὰ δοθῆ καὶ στὸ μέλλον, πιδ σκληρῆ, ἀλλὰ καὶ πιδ θριαμβικῆ. Σὲ ἄλλο ὅμως πεδῖον. Γιὰ τὴν ἀναστήλωσι τῶν ἠθικῶν ἀξιών καὶ τῆς Εἰκόνοσ τοῦ Θεοῦ μέσα στὸ πνευματικὸ χάος τοῦ κόσμου.

Γιὰ νὰ σωθῆ ὁ ἄνθρωπος, ἐχρειάσθη τότε νὰ χυθῆ ἀπὸ τὸν Θεῖον ἄνθρωπον: αἷμα καὶ δάκρυ καὶ ἰδρώς. Ἔτσι «ἰάθη τὸ μέγα τραῦμα, ὁ ἄνθρωπος» (κατὰ τὸν θεσπέσιον Ὑμνον τῆς Ἐκκλησίας μας). Καὶ τώρα, γιὰ νὰ σωθῆ πάλιν ἡ ἀνθρωπότης ἀπὸ τὸν ἀφανισμόν, θὰ χρειασθῆ νέα σπονδή. Ἡ εὐγενεστέρα παράταξις τῆς νὰ προσφέρῃ: Τὸ αἷμα τῆς καρδιάς, με τὴν ἀφοσίωσι μέχρι θανάτου καὶ τὴν βίωσι τοῦ ὀρθοδόξου ιδεώδους, με τὸν ἰδρώτα τοῦ «κόπου τῆς ἀγάπης» (Α' Τιμ. 1,3), τὰ «εὐκατάνυκτα δάκρυα» τῆς «ἀσκήσεως» καὶ «τοῦ χαροποιοῦ πένθους», μέσα στὰ εὐλογημένα πλαίσια τῆς Ὁρθοδοξίας, πού εἶναι ὁ βαθύτερος σκοπὸς τῆς ἱστορίας, προβολὴ τῶν οὐρανῶν μέσα στὸ παροδικό, διάθλασις τοῦ αἰωνίου στὸν φθαρτὸ μας κόσμον. Νέοι ἁγῶνες, νέος Σταυρὸς! Ἐμπνεόμενοι ἀπὸ τὸ παρελθόν, ἀτενίζομε πρὸς τὸ μέλλον. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ Ἄνω. «Ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας». Ἄνω, πρὸς τὸν «οὐρανὸν ἀνεφώτα». Ὅταν τελεῖται ἡ Θεία Λατρεία, καί, πρὸ παντός, ἡ φρικτὴ μυσταγωγία τῆς Ἁγ. Τραπέζης, τότε οἱ οὐρανοὶ εἶναι ἀνοικτοί: Θὰ ὑψώσωμεν ἐκ βαθέων τὴν ἰκεσίαν μας: «Σ τ ῆ ρ ι ξ ο ν Ὁ ρ θ ο δ ο

Τ Α Σ Τ Ε Λ Ε Χ Η Τ Ω Ν Μ Ο Ν Ω Ν

Αί πληροφορίες, τὰς ὁποίας μοῦ μετέδωσεν, ἐπανελθὼν ἀπὸ προσκύνημά του εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους καὶ τὸ Ὅρος Σινᾶ, ὁ Ἁγιολαυρίτης Ἀρχιμανδρίτης καὶ μέλος τοῦ Ἡγουμενοσυμβουλίου τῆς Ἱερᾶς καὶ Ἱστορικῆς Μονῆς τῆς Ἁγίας Λαύρας (Καλαβρύτων) Πανοσιολογιώτατος κ. Ἀνθιμος Δημακόπουλος, ἀναφέρονται εἰς τὴν κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται διάφορα μοναστήρια, μερικὰ τῶν ὁποίων σημαντικώτατα ἀπὸ ἀπόψεως ἱστορικῆς καὶ ἐκπολιτιστικῆς συμβολῆς εἰς τὴν ἐν γένει ἀνάπτυξιν τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἐλλείπουν Μοναχικὰ στελέχη. Εἶναι, ἀναμφισβητήτως, τὸ γενικὸν κακόν, τὸ ὁποῖον δοκιμάζει τὸ πλεῖστον τῶν Μονῶν καὶ ἐν Ἑλλάδι καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος. Ἄς μὴ λησμονῆται, ὅτι εἰς σκοτεινὰς περιόδους καὶ κρίσιμους ἐποχὰς ἡ πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ ἀκτινοβολία, ἡ ὁποία ἐχάραξε δρόμους καὶ ἐδημιούργησε τὸ θαῦμα τῆς Ἑλληνικῆς ἀναστάσεως, ἐξεπορεύθη ἀπὸ τὰ μοναστήρια. Διότι εἰς αὐτὰ εἶχε συγκεντρωθῆ ἡ κληρονομία τοῦ Βυζαντινοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς ὅλας τὰς ἐκφάνσεις της. Ἐγγραφα, ἔργα τέχνης, ποικίλα «ντοκουμέντα», τὰ ὁποία στοιχειοθετοῦν τὴν Ἑλληνικὴν δόξαν, ἐσωρεύθησαν εἰς τὰ μοναστήρια καὶ εἰς αὐτὰ λόγιοι, οἵτινες ἐσημείωσαν τοὺς πυρῆνας ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους ὀφείλεται ἡ πνευματικὴ καὶ ψυχικὴ ἐτοιμασία τοῦ Γένους, διὰ τὸ μέγαλο ἄλμα. Ἡ Πατριὰς Σχολή, αἴφνης, εἶναι ἀρρήκτως συνδεδεμένη μὲ τὸ μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ὅπως καὶ τὸ μοναστήρι τῆς Ἁγίας Λαύρας, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐξεκίνησεν ἡ Ἐθνεγερσία. Καὶ τὰ μοναστήρια τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, διὰ τὴν ἄλλειψιν προσωπικοῦ, ἄλλα κατερροπῶνται, ὅπως τῆς Τιβεριάδος, καὶ ἄλλα ἀπειλοῦνται νὰ κλείσουν. Ἡ μοναχικὴ κρίσις εἶναι ἡ σκληρότερα εἰς τὴν ἐποχὴν μας, κυρίως τῶν ἀνδρῶν Μονῶν.

Ἐξί α τὴν Ἐκκλησίαν Σου Χριστέ». Ἡμεῖς δὲ «οὐκ ἄρνησόμεθα Σε, φίλη Ὁρθοδοξία... Ἐν σοὶ ἐγεννήθημεν, ἐν σοὶ ζῶμεν καὶ ἐν σοὶ κοιμηθησόμεθα. Εἰ δὲ καλέσει καιρὸς, καὶ μωριάκις ὑπὲρ Σοῦ τεθνηξόμεθα!» (Ἰωσήφ Βρυέννιος).

Καὶ εἰς σέ, τέλος, πιστὴ καὶ εὐλογημένη τοῦ Κυρίου Λαέ, πού εἶσαι ὁ «φύλαξ τῆς Ὁρθοδοξίας», κατὰ τὴν γνωστὴ διακήρυξιν τῶν Ὁρθοδόξων Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς (1848), παρέχόμεν ἐπισήμως, Ἐπίσκοποι ἡμεῖς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὴν διαβεβαίωσιν, ὅτι «οἱ φύλακες γρηγοροῦν»!

† Ὁ Χίου ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἀντιθέτως, αἱ γυναικεῖαι Μοναὶ αὐξάνουν. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἐφικτὸν ὀρισμέναι Μοναὶ νὰ ἀναληφθοῦν ἀπὸ καλογραίας. Αὐταὶ αἱ ὁποῖαι ἔχουν παράδοσιν αἰώνων.

Εἶναι, ἐξ ἄλλου, γνωστὸν, ὅτι τὰ πνευματικὰ αὐτὰ κειμήλια, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τεραστίας σημασίας μαρτυρίας διὰ τὸ βῆμα τοῦ Ἑλληνισμοῦ μέσα εἰς τὸν πολύμορφον χῶρον τῆς Ἱστορίας, φυλάσσονται πάντοτε εἰς τὰ μοναστήρια μὲ ἰδιαιτέραν ἐπιμέλειαν καὶ φροντίδα. Οἱ μοναχοί, καὶ ὅταν δὲν βοηθοῦνται ἀπὸ τὴν γυνῶσιν, βοηθοῦνται ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν συνείδησιν τῆς ἀποστολῆς των, ὥστε νὰ φρουροῦν τὴν παράδοσιν τοῦ Μοναχισμοῦ. Εἰς τὴν Μοναστικὴν Πολιτείαν τοῦ Ἅθω καὶ τὴν ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ Ρουβᾶ Μονὴν τοῦ Ἁγίου Σάββα τὸ ἀντιλαμβάνεται τις πλήρως. Ἐχουν γραφῆ τόσα διὰ τὸ Ἅγιον Ὅρος, ὥστε νὰ μὴ βλέπω τί ἡμπορεῖ νὰ προστεθῆ ἐδῶ. Ἄλλωστε, ὁ σκοπὸς τοῦ παρόντος εἶναι διάφορος. Ἐγκεῖται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι οἱ μοναχοὶ δὲν ἐπαρκοῦν. Εἰς τὰ μεγάλα μοναστήρια εἶναι ὀλίγοι, ἐνῶ αἱ ὑποχρεώσεις πολλαὶ καὶ βαρεῖαι. Δὲν προπαγανδίζω τὸν μοναχισμόν. Οὔτε εἶμαι ἀπολογητὴς του. Ἐφ' ὅσον ὁ μοναχισμὸς ὑπάρχει, ἐφ' ὅσον ἡ τάσις ἐκδηλοῦται, πάντοτε, ἐφ' ὅσον ἄνθρωποι, ζηλωταὶ καὶ ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς πίστεως, ἀκολουθοῦν τὴν ὁδὸν τοῦ ἀναχωρητοῦ, τοῦλάχιστον ἄς κατευθύνωνται πρὸς τὰ μοναστήρια ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔχουν τὰς περισσοτέρας ἀνάγκας. Ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχουν κενὰ, ἐκεῖ πρέπει νὰ ἐκδηλοῦται ἡ προτίμησις. Καὶ συμβαίνει κενὰ νὰ ὑφίστανται εἰς μοναστήρια, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἐξακολουθήσουν λειτουργοῦντα, διὰ νὰ συνεχισθῆ ἡ μεγάλη παράδοσις των. Εἶναι περιεργον, ἀλλ' ἀληθές, ὅτι περιώνυμα μοναστήρια, τὰ ὁποῖα προσφέρουν καὶ μεγαλυτέρας δυνατότητας πνευματικῆς ζωῆς, ἀριθμοῦν πολὺ ὀλίγους μοναχοὺς. Καί, φυσικά, οἱ εἰς αὐτὰ ὑπάρχοντες, διὰ νὰ ἀνταποκριθοῦν εἰς τὰς πολλαπλὰς ὑποχρεώσεις των, καταβάλλουν ἀληθινὰ ὑπερανθρώπους προσπάθειας. Μόνον ἂν σκεφθῆ κανεὶς, ὅτι πρέπει νὰ διατηρῆται, καὶ διατηρεῖται, ἄψογος ἡ καθαριότης, παραλλήλως, φυσικά, πρὸς τὴν καλλιέργειαν κήπων καὶ κτημάτων, ἀντιλαμβάνεται πόσον δυσανάλογος εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν μοναχῶν πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις. Συνεπῶς, χρειάζεται κάποιον καθοδήγησις ὡς πρὸς τὴν ἀκολουθητέαν κατεύθυνσιν, ὥστε τὰ μοναστήρια νὰ ἀποκτήσουν συμμετρίαν εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὰς ἀνάγκας εἰς μοναχοὺς. Καὶ θὰ εἶναι τοῦτο οὐσιαστικὴ ὑπηρεσία.

ΧΡΗΣΤΟΣ Γ. ΕΥΑΓΓΕΛΑΤΟΣ

ΤΑ ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΕΙΟΥ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΝΙΚΑΙΑΣ

Τρεις είναι οί βασικοί σταθμοί τῆς ἄχρι τοῦδε δημιουργικῆς πορείας τῆς νεοπαγοῦς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νικαίας. Ὁ πρῶτος ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀπὸ 15ης Νοεμβρίου 1965 ἀπόφασιν τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, διὰ τῆς ὁποίας ἰδρύετο τὸ πρῶτον ἡ Ἱερά Μητρόπολις Νικαίας καὶ ἤτις ἐπεκυρώθη διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 4589/66 § 3 Ν.Δ. δημοσιευθέντος εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως. Ὁ δεῦτερος σταθμὸς ἀφορᾷ εἰς τὴν γενομένην τὴν 20ὴν Ἰουνίου 1967 ἐκλογὴν τοῦ ἀπὸ Τριμυθοῦντος Γεωργίου Παυλίδου, Βοηθοῦ Ἐπισκόπου τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Μακαρίου, εἰς Μητροπολίτην Νικαίας. Γνωστοῦ ὄντος ἤδη τοῦ λαμπροῦ σταδίου ἐκκλησιαστικῆς διακονίας τοῦ νέου Μητροπολίτου Νικαίας τόσον εἰς τὴν Ἑλλαδικὴν, ὅσον καὶ εἰς τὴν Κυπριακὴν Ἐκκλησίαν, αἱ προοπτικαὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ ἔργου τῆς νέας Μητροπόλεως διεγρᾶφοντο ἄρισται. Καὶ πράγματι ἐντὸς χρονικοῦ διαστήματος τεσσάρων καὶ ἡμίσεος ἐτῶν, τὸ ἀγιαστικόν, τὸ λατρευτικόν, τὸ κατηχητικόν, τὸ φιλανθρωπικόν καὶ τὸ κοινωνικόν ἔργον τῆς Μητροπόλεως ταύτης ὑπῆρξεν ἀναντιρρήτως μέγα, γεγονός μαρτυρούμενον ὑπὸ τε τοῦ ἱεροῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ τῆς Νικαίας καὶ τῶν λοιπῶν πολυπληθῶν δήμων, ὅσον καὶ ὑπὸ τῶν παρακολουθούντων τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα εἴτε ἐξ ἀγάπης πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν εἴτε καὶ ἐκ δημοσιογραφικοῦ καθήκοντος. Οὕτως, ἡ Ἱερά αὕτη Μητρόπολις χωρὶς νὰ ἀνακόψῃ οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν τὸ πολυσχιδὲς ὑπὲρ τοῦ πληρώματος αὐτῆς ἔργον, ἐπεδόθη μετὰ ζήλου καὶ εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν ἰδιοκτῆτου Μητροπολιτικοῦ Μεγάρου, ἄλλως πως Ἐπισκοπείου ἐπονομαζομένου, τοῦ ὁποίου τὰ ἐγκαίνια ἐγένοντο μετὰ πάσης ἐκκλησιαστικῆς τάξεως καὶ ἐπισημότητος τὴν 13ην Φεβρουαρίου 1972. Καὶ τὸ γεγονός τοῦτο ἀποτελεῖ τὸν τρίτον σταθμὸν τῆς ἄχρι τοῦδε ἱστορίας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νικαίας.

Τὸ νέον τοῦτο Ἐπισκοπεῖον, ἀνεγερθὲν τῇ χορηγίᾳ κυρίως τοῦ Κράτους εἰς τὴν κεντρικὴν πλατείαν τῆς Ὀσίας Ξένης τῆς Νικαίας καὶ ἐπὶ οἰκοπέδου παραχωρηθέντος ὑπὸ τοῦ ὁμωνύμου Δήμου, ἀποτελεῖ ἤδη εὐγενέστατον καὶ ὠφελιμώτατον ἀπόκτημα διὰ τὸ πλήρωμα τῆς τοπικῆς αὐτῆς Ἐκκλησίας, καὶ συγχρόνως συνιστᾷ τὴν ὑπόστασιν τῆς Μητροπόλεως ὡς ὄργανισμοῦ ζῶντος καὶ ἐν προφανεί δημιουργία κινουμένου διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν πνευματικῶν, ποιμαντικῶν καὶ λοιπῶν ἀπαιτήσεων τῶν Χριστιανῶν. Εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν καὶ αἱ μέσης δυνάμεις ἰδιωτικαὶ προσπάθειαι πάσης φύσεως ἀνεγείρουσιν σύγχρονα, ἄνετα καὶ πολυτελεῖ οἰκοδομήματα διὰ τὴν ἄσκησιν τοῦ ἔργου των, ἡ ἀπό-

κτησις ἑνὸς ἀξιοπρεποῦς κτιρίου διὰ μίαν Μητροπολιν 500.000 κατοίκων, πᾶν ἄλλο, παρὰ πολυτέλειαν ἀποτελεῖ, δοθέντος μάλιστα ὅτι τὰ πάντα ἐντὸς αὐτοῦ ὁμίλουσιν διὰ τὴν διακονίαν τοῦ λαοῦ, καὶ ἀπολύτως ἐλάχιστα διὰ τὰς βασικὰς ἀνάσεις διαμονῆς ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ Μητροπολίτου καὶ τῶν στενῶν συνεργατῶν του.

Τὴν 11ην πρωϊνὴν ὥραν τῆς Κυριακῆς 13ης Φεβρουαρίου εἰς τὴν «αἴθουσαν τοῦ Θρόνου» εἶχον συγκεντρωθῆ οἱ προσκεκλημένοι εἰς τὰ ἐγκαίνια τοῦ Ἐπισκοπείου. Συγκεκριμένως παρευρέθησαν ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος, οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολῖται Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας κ. Γεώργιος, Μυτιλήνης κ. Ἰάκωβος, Νάυπακτίας κ. Δαμασκηνός, Χαλκίδος κ. Νικόλαος, Ἀττικῆς κ. Νικόδημος καὶ Τρίκκης κ. Σεραφεῖμ. Ὡσαύτως παρέστησαν ὁ Ὑπουργὸς Πολιτισμοῦ κ. Γ. Παναγιωτάκης, ὁ Στρατιωτικὸς Διοικητὴς Πειραιῶς κ. Δημ. Ἀντωνίου, ὁ καθηγ. τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν κ. Ἡλίας Οἰκονόμου, ὁ Διευθυντὴς τῆς Ἀστυνομίας Πειραιῶς κ. Σπυρ. Μιχαηλῆς, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν κ. Δημ. Κεφάλας, ὁ Γραμματεὺς Τύπου καὶ Πληροφοριῶν κ. Λουκάς Παπαγγελῆς, ὁ Δήμαρχος Νικαίας κ. Πλυτζανόπουλος, Αἰγάλεω κ. Ὀρφεὺς Τζανετόπουλος, Χαϊδαρίου κ. Σπυρ. Τσουτσαῖος, Ἁγίας Βαρβάρας κ. Σωτήριος Μάρκου, πολλοὶ ἄλλοι ἐντόπιοι ἐπίσημοι καὶ ἐξ Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς προσκεκλημένοι.

Τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Ἀγιασμοῦ ἐτέλεσεν ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος κ. Ἱερώνυμος, εὐθὺς δὲ μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀκολουθίας ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Νικαίας κ. Γεώργιος, ὠμίλησεν ὡς ἀκολούθως.

Μακαριώτατε,

Σεβασμιώτατοι,

Ἐξοχώτατοι κ. κ. Ὑπουργοί,

Ἐντιμοὶ κ. Γεν. Γραμματεῖς,

Ἀξιότιμε Κύριε Στρατιωτικὴ Διοικητᾶ,

Ἐλλόγιμοι κ. κ. Καθηγηταί,

Κύριοι Δήμαρχοι,

Γενναῖοι ἐκπρόσωποι τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων

καὶ τῶν Σωμάτων Ἀσφαλείας,

Ἐντιμοὶ ἐκπρόσωποι πάσης Ἀρχῆς,

Ἀγαπητοί,

Δόξαν καὶ ἐκ βαθέων εὐχαριστίαν ἀναπέμπομεν εἰς τὸν Σωτῆρα Χριστόν, διότι μᾶς ὠδήγησεν εἰς τὴν

εὐφρόσυνον καὶ ἱστορικὴν διὰ τὴν Μητροπόλιν Νικαίας σημερινὴν ἡμέραν.

Εἰς μίαν ἀτμόσφαιραν πανηγυρικῆς ἐξάρσεως καὶ ψυχικῆς ἀγαλλιάσεως· εἰς πνευματικὸν κλίμα λαμπρότητος καὶ αἴγλης, παρουσία τετιμημένων προσώπων τῆς Ἐκκλησίας, τῆς Πολιτείας, τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἐπιστήμης, ἀξιούμεθα σήμερον νὰ ἐγκαινιάσωμεν τὸ Ἐπισκοπεῖον τῆς νεοπαγοῦς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νικαίας, τὸ ὁποῖον βαθυτάτη ἐπιθυμία μας εἶναι νὰ καταστή ἑστία πνευματικῆς ἀκτινοβολίας, κέντρον ψυχικῆς τροφοδοσίας, δεξαμενὴ δημοιοργικῶν ἐμπνεύσεων καὶ χώρος στηριγμοῦ τῶν χριστιανῶν τῆς περιοχῆς μας.

Ἀπὸ ἐδῶ θὰ προέπη νὰ ξεχόνεται ὁ φωτεινὸς χείμαρρος τῆς ποικίλης δραστηριότητος τῆς Ἐκκλησίας, ποῦ θὰ ἀποσκοπῇ εἰς τὴν δημιουργίαν μιᾶς καλύτερας κοινωνίας.

Αὐτῇ, ἄλλως τε, ἦτο ἡ ἀποστολὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἱστορία διαβεβαίωι, ὅτι ἡ Ἐκκλησία κατέστη ἡ ἀληθινὴ τροφὸς καὶ φρουρὸς τοῦ ἔθνους διὰ μέσου τῶν εἰκοσίων αἰώνων.

Μόλις πρὸ μηνὸς ἔκλεισεν ὁ ἐτήσιος μεγαλειώδης κύκλος τῶν ἑορταστικῶν ἐκδηλώσεων ἐπὶ τῇ συμπληρώσει 150 ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἐθνικῆς μας παλιγγενεσίας.

Ἐλέχθη, ὅτι, ὅταν τὸ 1453 ὑπέκυψε τὸ Βυζάντιον εἰς τὴν Τουρκικὴν λαίλαπα καὶ ὑπεστάλη ἡ σημαία ἡ Ἑλληνικὴ καὶ ἐστήθη ἀγέρωχος ἡ ἡμισέληνος εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν, ὁ μάρτυς Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος, πίπτων ἡρωϊκῶς ἐπὶ τῶν τειχῶν, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν παρέδωκε τὴν ἱστορίαν καὶ τὸ μέλλον τοῦ Βυζαντίου. Τὸν Πατριάρχην καὶ τὸν ἱερὸν κλῆρον ἀφῆκε διάδοχον. Εἰς αὐτοὺς ἐνεπιστεύθη τὴν βασιεῖαν ἐντολὴν νὰ συντηρήσουν τὴν σπύραν τῆς ὀρθοδόξου ἐθνικῆς ψυχῆς καὶ νὰ ὀδηγήσουν πάλιν κάποτε τὸν σκλαβωμένον λαὸν εἰς τὴν ἀγῆν τῆς ἐλευθερίας. Καὶ ὁ ἱερός κλῆρος ἔσκηψε πράγματι, ἐπῆρε τὸ σπασμένον σκῆπτρον τοῦ αυτοκράτορος καὶ τὸ ἔκαμεν ἰστὸν τῆς Σημαίας. Ἐπῆρε τὴν βασιλικὴν πορφύραν καὶ τὴν ὕψωσεν εἰς τὸν ἰστὸν ὡς ἐθνικὸν «φλάμπουρον». Ἐπῆρε τὸ στέμμα καὶ τὸ ἔκαμεν Ἀρχιερατικὴν μίτρον. Ἐπῆρε τὴν ψυχὴν τοῦ πονεμένου λαοῦ καὶ τὴν ἐξωγογήνησε μέσα εἰς τὸ ἅγιον βῆμα τῆς Θείας ἀγάπης.

Ἀπὸ τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν ὡς τις ὄχθες τοῦ Νείλου καὶ ἀπὸ τὰ ὄρη τῆς Ἀρμενίας ὡς τὰ νησιά τοῦ Ἴονίου, ἐξετείνετο μιὰ ἀπέραντη αυτοκρατορία συνειδήσεων κάτω ἀπὸ τὸ ὄσο τοῦ Πατριάρχου. Ὁ κατακτητὴς ἠμπορεῖ νὰ εἶχε νικήσει τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν. Ἐνικήθη ὁμως ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἐως ὅτου ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς Ἐπαναστάσεως, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἔθλος τῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρξεν ἄκρω ἀποφασιστικός. Ἦτο τὸ χρυσὸ νῆμα, ποῦ ἦρwane τὸ δοῦλον ἔθνος, τὸ ὁποῖον τέλος ἀπετίναξε τὸν ζυγὸν καὶ ἠλευθερώθη μερικῶς.

Ἀργότερον, ἡ Μακεδονία ἠλευθερώθη πάλιν μετὰ τὴν βοήθειαν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐίπομεν διὰ τὴν Μακεδονίαν. Ποῖος ὁμως ἠμπο-

ρεῖ νὰ λησμονήσῃ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, τὸν Πόντον καὶ τὴν Θράκην; Τουρκικὴ ἦτο ἡ Ἐπικράτεια. Ἑλληνικὴ ὁμως ἡ πνοή.

Καὶ ἡ Ἐκκλησία ἐπὶ κεφαλῆς πάλιν ὄλων τῶν θρησκευτικῶν, ἐθνικῶν, παιδευτικῶν, ἐκπολιτιστικῶν καὶ κοινωνικῶν ἐκδηλώσεων.

Ὁ Ἀρχιερεὺς ἦτο ἡ πηγὴ κάθε προσπάθειας καὶ δράσεως. Ὅλα εἰς τὴν Μητροπόλιν ἀπεφασίζοντο. Ὁ Δεσπότης ἄπλωνε τοῦ δικεφάλου ἀετοῦ τὰ φτερά, τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἐθνικὴν ιδιότητά του, καὶ ἐτακτοποιεῖ κάθε διαφορὰν. Καὶ ὅταν ἦλθεν ἡ μεγάλη καὶ τρομακτικὴ συμφορὰ καὶ ἠραγκάσθη ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς νὰ ξεριζωθῇ ἀπὸ τὰ ἐλλογημένα ἐκεῖνα χόματα καὶ νὰ ἐγκαταλειπῇ περιουσίας, Ἱεροὺς Ναοὺς, τάφους προσφιλῶν προσώπων, ἀναμνήσεις αἰώνων, ἡ Ἐκκλησία ἀνέλαβε πάλιν νὰ προστατεύσῃ τὸν κνηγμένον ἀπὸ τὰ βάρβαρα στίφη Ἑλληνισμόν. Καὶ ἦτο συγκλονιστικὸν νὰ βλέπῃ κανεὶς τὸν Ἐπίσκοπον, τοὺς ἱερεῖς καὶ τὸν λαὸν τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν μὲ τὰς εἰκόνας καὶ τὰ ἱερὰ σκευὴ τῶν Ναῶν νὰ ξεκινοῦν ξεριζωμένοι, ῥακένδυτοι, διὰ νὰ ἔλθουν στὴν ἐλευθέρην πατρίδα, ποῦ ἤνοιξε τὴν φτωχικὴν καὶ ματωμένην ἀγκαλιά της νὰ δεχθῇ τὰ ἠημαγμένα καὶ πονεμένα παιδιὰ της.

Καμμιά γραφίδα δὲν θὰ ἠμπορέσῃ ποτὲ νὰ περιγράψῃ τὴν δραματικότητα τῶν γεγονότων ἐκεῖνων. Καὶ ἔμειναν εἰς τὰ ἐλλογημένα ἀπὸ Ἑλληνοχριστιανικὸν πολιτισμὸν καὶ Ἑλληνικὸν αἷμα ἐκεῖνα χόματα τὰ κόκκαλα χιλιάδων Ἑλλήνων, διὰ νὰ κρατοῦν ἀναμνήτην τὴν κανδήλαν τοῦ παλαιοῦ μεγαλείου. Καὶ τὴν νύκτα ἀνίστανται αἱ σκιαί τῶν νεκρῶν μας, διὰ νὰ ἀκούσουν τὴν μουσικὴν Λειτουργίαν, ποῦ τὴν τελοῦν οἱ πολυάριθμοι ἐσφαγμένοι κληρικοὶ τῶν Ἐκκλησιῶν μας, μὲ ἀρχηγὸν τὸν ἐθνομάρτυρα Μητροπολίτην Σμύρνης Χρυσόστομον.

Ὅσοι εἶναι πρόσφυγες καὶ ἔζησαν τὶς ἀφάνταστες σὲ τραγικότητα ἐκεῖνες σκηνές, αἰσθάνονται καλύτερα τὸν ἔθλον τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ ἠμποροῦν νὰ ἐκτιμήσουν βαθύτερα τὴν μεγάλην προσφορὰν της στὶς μεγάλες καμπὲς τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς.

Καὶ δὲν ἐσταμάτησε μέχρις ἐδῶ ἡ προσφορὰ τῆς Ἐκκλησίας μας. Οὔτε θὰ σταματήσῃ. Ζῶμεν εἰς ἐποχὴν πρωτοφανῶν ἰδεολογικῶν συγκρούσεων. Ἀρχαὶ καὶ ἰδανικά, ποῦ ἐστήριξαν γενεὰς καὶ λαοὺς εἰς τὸ παρελθόν, ὑφίστανται κλονισμόν. Ἡ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀφορᾷ μόνον εἰς πράγματα, ἱερὰ βέβαια καὶ ὠραῖα, ἀλλὰ πάντως μόνον αὐτοῦ τοῦ κόσμου, ὅπως λ.χ. εἶναι ἡ ἀξία τῆς ζωῆς, τῆς ἐλευθερίας.

Ἡ ἀποστολὴ της εἶναι πολὺ ἐφροντέρα. Νὰ ἐξανθρωπίσῃ τὸν ἀποθηριωθέντα ἄνθρωπον. Νὰ τοῦ δώσῃ τὴν γεῦσιν τῆς ἀρετῆς. Νὰ τὸν καταστήσῃ πολίτην τῆς ἄλλης πατρίδος, τῆς αἰωνίας. Νὰ τὸν κάμῃ κοινωνὸν τῆς σωτηρίας, ποῦ προσέφερον ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ τῆς ὑπεριτάτης θυσίας Του. Καὶ πρέπει νὰ ὁμολογηθῇ, ὅτι μέσα εἰς τὴν δίνην τῆς ζωῆς πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους λησμονοῦν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ κιβωτὸς τῆς χάριτος καὶ ἡ πηγὴ τῆς σωτηρίας ἀπὸ τὸ

βάρος της αμαρτίας. Βλέπομεν συχνά την 'Εκκλησίαν ὡς ὄργανισμὸν κοινωνικῆς δραστηριότητος μόνον καὶ λησμονοῦμεν, ὅτι κυρίως εἶναι Θεοανθρώπινος ὄργανισμὸς μὲ σκοπὸν τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τοῦ ἠθικὸν κακόν.

Εἶναι ἀφάνταστα μεγάλος ὁ κύκλος τῆς εὐθύνης καὶ τῆς δράσεως τῆς 'Εκκλησίας μας, ἰδίᾳ σήμερον.

Ἐν μέσω μιᾶς τοιαύτης καταστάσεως ἰδρῦθη πρὸ πέντε σχεδὸν ἐτῶν ἡ Ἱερά Μητρόπολις Νικαίας. Διακόσια πενήκοντα καὶ πλέον χιλιάδες ψυχῶν, μὲ τὸ τραῦμα τοῦ ξεριζωμοῦ τῶν ἀπὸ τὴν πατρίδα τῶν προγόνων τῶν, τὴν ἔρρυσαν μέλι καὶ γάλα, ὑψωσαν χεῖρας ἰκετίδας πρὸς τὴν 'Εκκλησίαν καὶ ἐζήτησαν συμπαράστασιν. Τετρακόσκιαι καὶ πλέον χιλιάδες σήμερον καρδίαι, μετὰ τὴν προσάρτησιν πρὸ ἔτους εἰς τὴν Μητρόπολιν μας τῶν Δήμων Αἰγάλεω, Χαῖδαριον καὶ Ἁγίας Βαρθάρας, γενομένην κατόπιν τῆς γενναίας καὶ μνημειώδους χειρονομίας τοῦ σεπτοῦ Προκαθημένου τῆς 'Εκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Ἱερωνύμου, καιόμεναι ἀπὸ τὸν πόθον τῆς εὐτυχίας, τῆς θεμελιώσεως τῆς ζωῆς τῶν εἰς σταθερὰ βάθρα πίστεως καὶ ἀρετῆς, ἀναμένουν ὑγιᾶ χειραγώγησιν, εἰλικρινῆ συμπόρευσιν, τίμια καὶ ἐμπειρα ὀδηγητικὰ χεῖρα.

Ἐχει ἡ Μητρόπολις Νικαίας μίαν ἱστορίαν δοξασμένην ἀπὸ τὸ παρελθόν. Τὸ ὄνομά της περικλείει ἓνα μεγαλεῖον, πὸν ὑπαγορεύει, λόγῳ τοῦ ὄγκου του, πολλὰς εὐθύναι. Ἀνγίζομεν κάτω ἀπὸ τὸ βάρος της. Δὲν βλέπομεν τὴν αἴγλην τῆς Μητροπόλεως ὡς μέσον τιμῆς. Τὴν αἰσθανόμεθα κυρίως ὡς φορεᾶ εὐθύνης καὶ χρέους. Πρέπει ἡ Μητρόπολις νὰ γίνῃ ἓνα ἀκριβὸ καὶ σωτήριο ὕφασμα, πὸν θὰ καλύπτῃ μέσα στὶς πτυχώσεις του ὅλα τὰ παιδιὰ της, μὲ ὅλα τὰ προβλήματα τῶν.

Εἰς τοὺς ποθοῦντας καθοδήγησιν νὰ τὴν προσφέρῃ μὲ ἀπλότητα καὶ αἰσθημα εὐθύνης.

Εἰς τοὺς οἰκογενειάρχαι νὰ προσφέρῃ δυνάμει πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν θεμάτων, τὰ ὁποῖα τοὺς ἀπασχολοῦν.

Εἰς τὴν νεότητα νὰ χαρίσῃ πνευματικὴν θωράκισιν καὶ ὑλικὴν συμπαράστασιν.

Εἰς τὴν πτωχείαν νὰ δώσῃ ἄνεσιν.

Εἰς τὸν πλοῦτον νὰ δώσῃ κατεῦθυσιν πρὸς δικαίαν χρησιμοποίησιν.

Τὸν κακὸν νὰ τὸν κάμῃ καλόν.

Τὸν καλὸν νὰ τὸν κάμῃ καλύτερον.

Ἐπάνω εἰς αὐτὰς τὰς ἀρχὰς ἐπὶ τέσσαρα καὶ ἡμισυ ἤδη ἔτη κινεῖται ἡ Μητρόπολις καὶ πιστεύει, ὅτι μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, σημειώνει κατὰ τρόπον τοῦλάχιστον αἰσθητὸν τὴν παρουσίαν της εἰς τὸν ἐδαίσθητον αὐτὸν χώρον τῆς Ἐπικρατείας.

Τὸ εὐτύχημα εἶναι ὅτι ἡ συμπαράστασις τῶν ποικίλων παραγόντων εἶναι ἄκρως θετικὴ καὶ ἐξόχως συγκινητικῆ. Τὰ διάφορα Ὑπουργεῖα, αἱ πολυεῖδεις κρατικαὶ Ὑπηρεσίαι, αἱ δύο Νομαρχίαι, οἱ Δήμοι, αἱ Στρατιωτικαὶ, Πολιτικαὶ καὶ Ἐκπαιδευτικαὶ Ἀρχαί,

τὰ Σώματα ἀσφαλείας, οἱ διάφοροι Σύλλογοι θέτουν ἐκάστοτε εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἔργου τῆς Μητροπόλεως ὅλον τὸν μηχανισμόν των προθύμως καὶ θετικῶς.

Καὶ σήμερον δὲν θὰ εἶμεθα ἐδῶ διὰ τὴν πανηγυρικὴν αὐτὴν τελετὴν, ἂν ἔλειπεν αὐτὴ ἡ συμπαράστασις. Διότι τὸ οἰκόπεδον τοῦτο εἰς κεντρικὸν σημεῖον τῆς πόλεως, ἀξίας ὡς ἔγγιστα 4.000.000 δραχμῶν, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἀνηγέρθη τὸ Ἐπισκοπεῖον, εἶναι προσφορὰ τοῦ Δήμου Νικαίας, ὁ ὁποῖος δι' ὅλων των δυνάμεων ἐνισχύει ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τὸ ἔργον τῆς Μητροπόλεως.

Καὶ εἶναι ὁ χώρος αὐτὸς ἰδιαίτερος ἱερός καὶ καθηγιασμένος δι' αἵματος, διότι κατὰ τὴν 17ην Ἀυγούστου 1944 συνετελέσθη ἐδῶ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, τῇ ὑποκινήσει τῶν ἐχθρῶν τοῦ Ἑθνους Κομμουνιστῶν, μέγα ἔγκλημα.

Ἐκατὸν τριάκοντα ὀκτὼ Νικαιῶται ὠδηγήθησαν εἰς τὸν χώρον αὐτὸν βιαίως καὶ ἐθανατώθησαν ἀνοικτιμότως, διότι ἦσαν Ἑλληνες πατριῶται. Τὸ ἀγνόν των αἶμα καθηγίασε τὸν τόπον αὐτὸν καὶ τὸν μετέβαλε εἰς ἱερὸν βωμὸν ὑψίστης ἀνθρωπίνης θυσίας.

Ἐπὶ τοῦ χώρου, λοιπόν, αὐτοῦ ἐθεμελιώθη τὴν 29ην Μαρτίου 1970 τὸ Ἐπισκοπεῖον, διὰ νὰ ὑπεθυμίσῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὅτι τὰ ἰδανικά δὲν συντηροῦνται παρὰ μόνον μὲ θυσίας καὶ αἶμα, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ καθορίσῃ τὴν γραμμὴν πλεύσεως ὅλων ἡμῶν, πὸν ἐκλήθημεν ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ διακονήσωμεν τὸν ἀνθρώπον ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀλλὰ θὰ ἦτο πάλιν ἀνεφικτός ἡ ἀνέγερσις Ἐπισκοπεῖου, λόγῳ τῶν οικονομικῶν δυσχερειῶν, ἂν δὲν ἐξεδήλωνε τὸ μέγα τῆς ἐνδιαφέρον πρὸς τὴν Μητρόπολιν ἡ Ἑθνικὴ ἡμῶν Κυβέρνησις διὰ τοῦ ἐξοχωτάτου Ἀντιπροέδρου αὐτῆς καὶ τότε Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ κυρίου Νικολάου Μακαρέζου, προσενεργόντος διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἐκ τοῦ κοινδουλίου τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων τὸ σημαντικὸν ποσὸν τῶν 5.000.000 δραχμῶν.

Ἡ γενναιόδωρος αὐτὴ χειρονομία τοῦ ἐξοχωτάτου κ. Μακαρέζου κατέστησεν ἱκανὴν τὴν Μητρόπολιν νὰ ἀνεγείρῃ τὸ παρὸν Ἐπισκοπεῖον.

Ἐνα ἄλλο ποσόν, πὸν ἀπητήθη διὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἔργου, καλύπτεται ἤδη ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Ναῶν καὶ τῶν Δήμων τῆς περιοχῆς.

Θὰ ἦτο σοβαρὰ παράλειψις, ἂν δὲν ἐσημειοῦτο ἐνταῦθα, ὅτι ἓνα πολὺ μεγάλο μέρος τοῦ διακόσμου τοῦ κτιρίου οφείλεται εἰς τὴν ἀγάπην τῶν κατοίκων, οἱ ὁποῖοι ἔσπευσαν μὲ συγκινητικὴν προθυμίαν νὰ προσφέρουν οἰκιοθελῶς δῶρα, τὰ ὁποῖα συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐπιβλητικωτέραν ἐμφάνισιν τοῦ Ἐπισκοπεῖου.

Πρὸς τὴν Ἑθνικὴν μας Κυβέρνησιν κατὰ πρότον καὶ πρὸς τὸν Δήμον Νικαίας ἀκολούθως ἐκφράζομεν κατὰ τὴν εὐσημον ταύτην στιγμὴν διὰ μίαν ἀκόμη φοράν τὴν βαθεῖάν μας εὐγνωμοσύνην.

Ἀλλὰ καὶ τοὺς πολυειδῶς ἐνισχύσαντας τὴν Μητρόπολιν διὰ δωρεῶν θερμῶς εὐχαριστοῦμεν.

Ἐναντι αὐτῆς τῆς ἀγάπης ὅλων ὑμῶν βεβαιούμεν ὑμᾶς, ὅτι τὰς ψυχὰς μας, τὰ αἰσθηματά μας καὶ

τάς επιδιώξεις μας θά κατευθύνουν τὰ ιδανικά τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ τῆς ἀθανάτου πατρίδος μας, θά μᾶς σκιάζουν δὲ πάντοτε αἱ μορφαὶ τοῦ Ἐθνομάρτυρος Χρυσοστόμου Σμύρνης, τοῦ ὁποίου ὁ ἀνδριάς θά στηθῆ συντόμως ἔμπροσθεν τοῦ Ἐπισκοπείου, ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν ἡρωϊκῶν ἐθνομαρτύρων τῶν ἀλησμονητῶν πατρίδων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τοῦ Πόντου καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης. Θά ζῶμεν μέσα εἰς τὴν φωτεινὴν ἀνταύγειαν τῆς μεγάλης θυσίας των καὶ ὑποσχόμεθα νὰ συνεχίσωμεν τὸ μέγα ἔργον των.

Δὲν ἔχομεν, Μακαριώτατε, πολλὰς δυνάμεις.

Δὲν διαθέτομεν ὕλικὸν πλοῦτον.

Δὲν εἴμεθα ὀπλισμένοι μὲ ἐντυπωσιακὰς ἱκανότητας.

Ὅμως δίδομεν εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Του τὰς καρδίας μας, τοὺς πόθους μας, τοὺς δραματισμούς μας.

Χωρὶς κρατούμενα. Χωρὶς ὑπολογισμούς.

Δεηθῆτε νὰ τὰ δεχθῆ ὁ Κύριος, ὡς θυσίαμα εὐδωδὲς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τῆς μεγαλωσύνης Του.

Καὶ τώρα, θά μοῦ ἐπιτρέψετε δι' ὀλίγων νὰ σᾶς περιγράψω τοὺς χώρους τοῦ Ἐπισκοπείου. Θά εἶναι χρήσιμον.

Εἰς τὸ ἰσόγειον εὐρίσκονται ἡ Γραμματεία, τὸ Γραφεῖον Γάμων, τὰ Ἀρχεῖα τῶν Ὑπηρεσιῶν, ἡ αἴθουσα ὀπτικοακουστικῶν μέσων, οἱ πολὺγράφοι καὶ ἄλλοι βοηθητικοὶ χώροι.

Εἰς τὸν πρῶτον ὄροφον εὐρίσκονται ἡ Πρωτοσυγκελλία, τὸ Γραφεῖον τῶν Ἱεροκηρύκων, τὸ Λογιστήριον, ἡ Διακονία, τὸ Γραφεῖον Περιφερειακοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ο.Δ.Α.Ε.Π., ἡ Βιβλιοθήκη τῆς Μητροπόλεως, ἡ ὁποία τώρα ἀρχίζει νὰ συγκροτῆται, καὶ ἡ παρῶσα αἴθουσα, τὸ Μέγα Συνοδικόν, ὅπως ὀνομάζεται, τὸ ὁποῖον θά χρησιμοποιῆται διὰ τὰς ἐπισημοὺς τελετὰς ἐν τῇ Μητροπόλει.

Εἰς τὸν δεῦτερον ὄροφον εὐρίσκονται τὸ Μικρὸν Συνοδικόν, τὸ Γραφεῖον τύπου καὶ Δημοσίων Σχέσεων, ἡ αἴθουσα συνεδριάσεων, τὸ Γραφεῖον τοῦ Μητροπολίτου, ἡ ἐπίσημος Τραπεζαρία καὶ τὸ Μουσεῖον τῆς Μητροπόλεως. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο θά μοῦ ἐπιτραπῆ νὰ σημειώσω, ὅτι ἡ προσφορὰ τῶν Ναῶν ὑπῆρξε καταπληκτικὴ. Παλαιαὶ εἰκόνες, ἀληθινὰ ἀριστουργήματα, προσερχόμενα ἐκ τῶν ἀλησμονητῶν πατρίδων, προσεφέρθησαν διὰ τὸ Μουσεῖον ὑπὸ τῶν Διοικήσεων τῶν Ναῶν προθύμως· ἀλλὰ πολὺτιμα ἀναμνηστικὰ ἀντικείμενα διαρκῶς προσφέρονται ὑπὸ τῶν χριστιανῶν. Ἦδη γίνεται ὁ καθαρισμός, ἡ συντήρησις, ἡ ταξινόμησις καὶ ἡ συστηματικὴ καταγραφή πάντων καὶ ἐλπίζομεν ὅτι συντόμως θά τεθῆ εἰς κοινὴν χρῆσιν τὸ Μουσεῖον τῆς Μητροπόλεως, τὸ ὁποῖον θά διαλαλή τὴν βαθεῖαν εὐσέβειαν τοῦ Μικρασιατικοῦ κρυῖως Ἑλληνισμοῦ καὶ τὸ ἐθνικόν του μεγαλεῖον.

Καὶ εἰς τὸν τρίτον ὄροφον εὐρίσκεται τὸ ναῖδριον τοῦ Ἐπισκοπείου, τὸ ὁποῖον θά καθιερωθῆ εἰς τιμὴν καὶ μνήμην τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ θεοφόρων Πα-

τέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας Α' καὶ Ζ' Οἰκουμεικῶν Συνόδων, ἡ κατοικία τοῦ Μητροπολίτου καὶ τριῶν ἄλλων κληρικῶν συνεργατῶν του, οἱ δύο ξενῶνες καὶ λοιποὶ ἄλλοι ἀπαραίτητοι χώροι (κουζίνα, τραπεζαρία κ.λ.π.). Αὐτὸ εἶναι τὸ Ἐπισκοπεῖον, τὸ ὁποῖον βαθὺς μας πόθος εἶναι νὰ γίνῃ τὸ πραγματικὸ σπῆτι τῶν τετρακοσίων καὶ πλέον χιλιάδων χριστιανῶν τῆς Μητροπόλεως.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ τοῦ κτιρίου, ὀφείλομεν κατὰ τὴν ὥραν αὐτὴν νὰ εὐχαριστήσωμεν τὸν κ. Γεώργιον Ἀξιώτην, Διευθυντὴν τῆς Τεχνικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Ο.Δ.Α.Ε.Π. καὶ τοὺς συνεργάτας του, τὸν κ. Ἰορδάνην Παυλίδην, Διευθυντὴν τῶν Τεχνικῶν Ὑπηρεσιῶν τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν καὶ τοὺς συνεργάτας του, εὐγενῶς προσενεγκόντας τὰς ὕπηρεσίας των ἐντελῶς ἀδαπάνως, τὸν ἐξαιρετικὸν ἀγιολόγον κ. Δημήτριον Σουκαράν, ὅστις ἤδη ἤρχισε τὴν ἀγιολογίαν τοῦ Ναῖδριῶν τοῦ Ἐπισκοπείου τελείως δωρεάν, τοὺς ἀξιόλους Μηχανικούς μας κ.κ. Ἀλέξανδρον Φράγκον, Περικλῆ Νάκον καὶ Γεώργιον Τασσάν, καθὼς ἐπίσης τὸν διακοσμητὴν τοῦ Ο.Δ.Α.Ε.Π. κ. Κωνσταντῖνον Μαργέλην καὶ τὸν καλλιτέχνην τῶν ἐπίπλων κ. Εὐθύμιον Καράλην, οἱ ὁποῖοι ἔδωσαν ὄλον των τὸν ἑαυτὸν διὰ τὴν ἀριωτέραν ἐμφάνισιν τοῦ κτιρίου.

Μακαριώτατε,

Σεβασμιώτατοι,

Ἐξοχώτατοι κ. κ. Ὑπουργοί,

Ἀγαπητοὶ μου,

Μολονότι κατὰ τὰς ἐπισημοὺς αὐτὰς τελετὰς δὲν εἶναι συνηθισμένον νὰ ἀναγινώσκονται ποιήματα, ἐν τούτοις θά μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ παραβῶ τὸν κανόνα καὶ νὰ σᾶς ἀναγνώσω ἓνα ποίημα, γραμμéνο πρὸ ἐτῶν ὑπὸ τοῦ νῦν ἀνωτέρου ὑπαλλήλου τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν κ. Γεωργίου Χριστογιάννη καὶ ἀπερωμένο στὴν «Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν». Ἔχει μέσα του ὄλον τὸν παλμόν καὶ τὴν δόνησιν τῆς ἀληθείας·

Ὁδράνια ὁ θόλος σου καθρέφτισμα
πρωτάστραψε στὸ κῆμα τοῦ Βοσπόρου
κι' ἦταν βαθὺ τὸ ριζῶμα τοῦ σπόρου
στὴ χώρα τῶν Πιστῶν.

Ἀγκάλιασες στὴ Βασιλεύουσα
τοῦ Γένους τοὺς λυγμούς καὶ τὶς ἐλπίδες
καὶ στέφαν στῶν κερῶν σου τὶς ἀχιτίδες
λάβαρα Νικητῶν.

Στὴν Πύλη σου τρεμογονάτισε
τοῦ Θεόλου ὁ Βασιλῆας, ὁ λατρεμένος
καὶ σφάλισε τὰ μάτια ἀποσταμένος
χιλιόχρονος Ἀετός.

Τοῦ λυχνarioῦ σου τ' ἀγροφέγγισμα
 μὲς στῆς σκλαβιάς τὸ κουρνιαχτὸ σκοτάδι
 θερμὸς στοὺς πόνοὺς ἄπλωνε ἓνα χᾶδι:
 τοῦ λυτρωμοῦ τὸ φῶς...

Κι' ὁ Κράχτης σου σκυφτὸς μ' ἀδούλωτος
 δάσκαλος στοὺς ραγιάδες καὶ πατέρας
 προφήτεψε τὸ χάρωμα μᾶς Μέρως
 πὸν θᾶφτανε («ἐν καιρῶ...»).

Ἦρθε κι' ἀνέμισες τὸ λάβαρον
 ὀδηγητῆς στῆς λευτεριάς τὸ δρόμο
 κι' ὑπόμενες στὸν Ἅγιο σου τὸν ὦμο
 τοῦ πόνοῦ τὸ Σταυρό...

Γύρω ἀπ' τὴν Ἅγία σου τὴν Τράπεζα
 στοῦ Γένους τὴν ἀτέλειωτη ἱερωργία
 βλέπω Πατριάρχες, Διάκους-μιὰ θυσία
 στὴ λάτρα τοῦ Χριστοῦ.

Κι' ἀσβυστη καίει μὲς στὸ καντήλι σου
 ἀπὸ τὸ Κούγκι φλόγα κι' ἀπὸ τ' Ἀρκάδι
 θεία ρομφαία στ' ἄπιστο κοπάδι
 κι' ἐλπίδα τοῦ πιστοῦ.

Αὐτὴ ὑπῆρξεν ἡ Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλη-
 σία. Ὑπεβλήθη εἰς θυσίας, ἐξικνουμένας πέραν τῶν
 ἀνθρωπίνων περιθωρίων, χάριν τῆς πατρίδος καὶ τῶν
 δικαίων της καὶ ἔγινεν ἡ κιβωτὸς τῆς ἐλπίδος τοῦ
 Γένους.

Ἄλλὰ τὴν ἰδίαν στιγμήν ἦτο καὶ εἶναι καὶ θὰ εἶναι
 πάντα τὸ ἀνεξάντλητον ταμεῖον τῆς Θείας Χάριτος
 καὶ ἡ ἀκένωτος πηγὴ πνευματικοῦ φωτός.

Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Νικαίας, νεοσύστατον τμη-
 μα τῆς καθόλου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, κύπτουσα
 ὑπὸ τὸ βάρος ὄλων αὐτῶν τῶν εὐθηνῶν, θὰ προσπα-
 θήσῃ νὰ δημιουργήσῃ καὶ εἰς τὸ μέλλον ὄλας τὰς προ-
 ὑποθέσεις διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς μεγάλης ἐν τῇ κοι-
 νωνίᾳ ἀποστολῆς της.

Τελούσα ὑπὸ τὴν προστατευτικὴν σκέπην τοῦ
 Ἁγίου Θεοῦ, κινουμένη ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς Ἑλληνι-
 κῆς Σημείας μὲ τὸν Τίμιον Σταυρόν, καλυπτομένη
 ἀπὸ τὴν ἀκτινοβολίαν τοῦ Δικεφάλου ἀετοῦ, πὸν ὑπεν-
 θυμίζει ἀρχαία κλέη καὶ χρυσὴν ἐποχὴν, ζητεῖ τὰς
 προσευχὰς Σας, Μακαριώτατε καὶ Σεβασμιώτατοι
 Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς καὶ Ποιμένες, καὶ τὴν συμπαρα-
 στασιν ὄλων ὑμῶν διὰ νὰ σταθῇ ὀρθή, ἀκεραία, ὑψι-
 κορμος, φωτεινὴ καὶ ὀδηγητικὴ ἐπάνω εἰς τὴν ἁγίαν
 ἐπαλξίν τοῦ χρόνου, τὸ ὅποιον καθηγίασεν ὁ Κύριος
 μὲ τὴν μεγάλην θυσίαν Του.

Νὰ δώσῃ ὁ Θεός!

Ἐν συνεχείᾳ, ἔλαβε τὸν λόγον ὁ Ὑπουργὸς
 Πολιτισμοῦ κ. Κων. Παναγιωτάκης, ὁ ὁποῖος εἶπεν:

Μακαριώτατε,

Σεβασμιώτατοι,

ἀγαπητοὶ ἀδελφοί,

Ἦλθομεν σήμερον ἐδῶ διὰ νὰ συμπροσευχηθῶμεν
 ὄλοι, ὥστε νὰ ἐκπληρωθοῦν οἱ σκοποὶ τοῦ μεγάλου
 τούτου ἔργου. Ἦλθομεν νὰ μοιρασθῶμεν τὴν χαρὰν
 τῆς δημιουργίας, διὰ νὰ καμαρώσωμεν ὄχι διὰ τὸ
 κτίριον αὐτὸ καθ' ἑαυτό, ἀλλὰ διὰ τὸ πνεῦμα πὸν τὸ
 ἐδημιούργησεν. Αὐτὸ τὸ πνεῦμα δίδει πάντοτε τὴν
 ἐμπνευσιν διὰ τὰ μεγάλα καὶ ἀξιόλογα ἔργα. Συγ-
 χαιρομεν καὶ κανυώμεθα δι' ὅσα βλέπομεν σήμερον
 ἐδῶ. Ἐκφράζω τὸν διακαῆ πόθον καὶ τὴν θερμὴν
 εὐχὴν, ὄλαί αἱ προοπτικαὶ καὶ τὰ σχέδια τοῦ πνευμα-
 τικοῦ τούτου ἔργου νὰ γίνωνν πραγματικότης, ἀξια-
 νομένη ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν. Τὸ κτίριον τοῦτο νὰ
 εἶναι ἡ καρδιά τῆς Μητροπόλεως. Τὸ εὐχόμεθα καὶ
 τὸ ἀναμένομεν ὑπὸ τὴν θερμοουργὸν καθοδήγησιν τοῦ
 ἐμπνευσμένου καὶ ἀκαμάτου Μητροπολίτου τῆς Μη-
 τροπόλεως Νικαίας. Ὁραία, ὁμολογουμένως, στιγμή.
 Ἡ πλήρης ἐμπνεύσεως καὶ στοχασμοῦ ὀμιλία τοῦ
 Σεβασμιωτάτου κ. Γεωργίου μᾶς δίδει τὴν ἀφορμὴν
 νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὴν ἀπαράβατον ἀρχήν («Ἀρετῆς
 μέγα κλέος οὔποτε ἀπολείται»). Ἐν μέσῳ τῆς ἰδια-
 ζούσης ἱστορικότητος τῆς ἐποχῆς μας, ἐν μέσῳ τό-
 σων προβλημάτων, ἐν μέσῳ τόσων φιλοσοφικῶν ἐρω-
 τήσεων, ἐρχόμεθα νὰ ἐρωτήσωμεν: πὸν βαδίζομεν
 πνευματικῶς; πὸν βαδίζομεν, ἰδιαίτερος, τὰ τέκνα
 μας; Ὁ ἀγὼν διὰ τὴν νίκην τοῦ πνεύματος κατὰ τοῦ
 κόσμου εἶναι ἐπίπονος. Ἔργα ὄμως, ὡς τὸ ἐγκαι-
 νιαζόμενον σήμερον, ἄς ὑπενθυμίζομεν εἰς ἡμᾶς καὶ
 τοὺς μεταγενεστέρους, τοὺς λόγους: «Θαρσεῖτε ἐγὼ
 νενίκηκα τὸν κόσμον».

Ἀκολούθως, ἐγένετο ἡ ξενάγησις τῶν ἐπισή-
 μων εἰς πάντας τοὺς χώρους τοῦ Ἐπισκοπείου, οἱ
 ὁποῖοι ἦσαν διερρυθμισμένοι καὶ διακεκοσμημένοι
 κατὰ τρόπον καλλιτεχνικόν, ἀλλ' ἄπλοῦν καὶ ἀπέ-
 ριττον. Μετὰ τὴν ξενάγησιν ἐπηκολούθησε μικρὰ
 δεξίωσις, ἐδόθη δὲ ἡ εὐκαιρία εἰς τὸν Σεβασμιώ-
 τατον Μητροπολίτην Νικαίας κ. Γεώργιον νὰ συν-
 ομιλήσῃ μετὰ τῶν προσκεκλημένων καὶ νὰ ἀναλύσῃ
 τοὺς νέους στόχους τοῦ πνευματικοῦ ἔργου τῆς ὑπ'
 αὐτὸν Ἱερᾶς Μητροπόλεως, ὡς οὗτοι διαγράφονται
 μετὰ τὴν ὀριστικὴν ἐγκατάστασιν τοῦ Ἐπιτελείου
 τῆς Μητροπόλεως εἰς τὸ ἐγκαινιασθὲν Ἐπισκο-
 πεῖον, τοῦ ὁποῖου ἡ ἀπόκτησις ἦτο ἀπολύτως ἀναγ-
 καία καὶ ἐπιτακτικὴ.

Ἄρχιμ. Α. Δ. Ρ.

ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙ ΣΥΝΟΔΙΚΩΝ ΜΟΝΩΝ ΕΡΕΥΝΑΝ

ΑΙ ΣΥΝΟΔΙΚΑΙ ΜΟΝΑΙ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

Εἰς πρόσφατον ταξίδιόν μας εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Βουλγαρίας εἶχομεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπισκεφθῶμεν, φιλοξενηθῶμεν ἐν αὐταῖς καὶ ἴδωμεν ἐκ τοῦ πλησίον τὰς τρεῖς μεγάλας Συνοδικὰς Σταυροπηγιακὰς Μονὰς τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς, ἧτοι τῆς Ρίλα, τοῦ Μπάτσκοβο καὶ τοῦ Τρόϊαν. Τὰς αὐθεντικὰς καὶ ἀκριβεῖς πληροφορίας, τὰς ὁποίας συνελέξαμεν περὶ τῆς λειτουργίας τῶν ὡς ἄνω Συνοδικῶν Μονῶν, ἐπιθυμοῦμεν νὰ φέρωμεν εἰς τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος, διὰ νὰ γίνῃ εὐρύτερον γνωστὸς ὁ ἀρχαιότατος αὐτὸς μοναχικὸς θεσμὸς, πολλῶ μᾶλλον καθ' ὅσον σήμερον καὶ παρ' ἡμῖν μελετᾶται ἢ δυνατότης τῆς ἰδρύσεως τοιοῦτων Συνοδικῶν Μονῶν. Γνωστοῦ ὄντος, ὅτι ἀπὸ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ Αὐτοκεφάλου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἄπασαι αἱ ἐν Ἑλλάδι ἱεραὶ Μοναί, οὐσαὶ αἱ πλεῖστα τὸ πρότερον Σταυροπηγιακαί, ἔχασαν ἔκτοτε αὐτὴν τὴν ἰδιότητα καὶ μετ' αὐτῆς καὶ τὴν ὑπὸ τῆς μοναστικῆς μακροβίωνος παραδόσεως καθιερωθεῖσαν αὐτοτελείαν τῶν. Καὶ τοιοιουτρόπως κατεπατήθη ἢ διὰ Πατριαρχικῶν σιγυλίων κατοχυρωθεῖσα αὐτονομία, αὐτοδιοίκησις καὶ αὐτοτέλεια τῶν ἱερῶν Μονῶν καὶ περιεφρονήθη ὁ ἐπὶ αἰῶνας μακροῦς καθιερωθεὶς κανονικὸς τρόπος διοικήσεως αὐτῶν. Κατεπατήθησαν καὶ ἠγνοήθησαν αἱ ῥῆται καὶ κατηγορηματικαὶ ἐπιθυμιαὶ καὶ διαθήκαι καὶ ἐντολαὶ τῶν ἁγίων κητόρων τῶν ἱερῶν Μονῶν, οἵτινες διὰ τῶν σωζομένων κτιτορικῶν θέλουν αὐτὰς «ἀκαταπατήτους» καὶ «αὐτοδεσπότους», καὶ «αὐτοδιοικητούς»¹, ἀπειλοῦντες μὲ ἀναθέματα καὶ κατάρτας τοὺς παραβαίνοντας καὶ δεσμεύοντας τὴν αὐτοτέλειαν τῶν ἱερῶν Μονῶν. Ἴσως καὶ εἰς τὸ ἀμάρτημα αὐτὸ νὰ ὀφείλεται ἢ πλήρης παρακμὴ τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἀνδρῶν ἰδίως μοναχισμοῦ.

Ἡ ἐν Βουλγαρίᾳ ὑπαρξίς καὶ λειτουργία σήμερον μεγάλων Συνοδικῶν Σταυροπηγιακῶν ἱερῶν Μονῶν, ἔξαρτωμένων ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι μία ἀκόμη ἀπόδειξις τῆς κανονικότητος τοῦ θεσμοῦ τῶν Συνοδικῶν ἱερῶν Μονῶν.

* *

Αἱ ὡς ἄνω ἱεραὶ Συνοδικαὶ Σταυροπηγιακαὶ Μοναί, τὰς ὁποίας ἐπεσκεψθήμεν, εἶναι, ὡς ἐλέχθη, ἢ τῆς Ρίλα, εὐρισκομένη ἐντὸς τῆς Μητροπολιτικῆς

1. «Αὐτοδέσποτον τε καὶ αὐτεξούσιον καθ' ἑαυτὴν ἀγομένην καὶ διευθυνομένην». (Χρυσόβουλλον τοῦ 1079 περὶ τῆς ἐν Στροβίλῳ Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. Acta, τ. 6² σελ. 20).

«Τὴν μέντοι μονὴν οὕτω καταλιπᾶν ἐλευθέραν πάντῃ καὶ ἀκαταδούλωτον ἀπὸ παντὸς προσώπου, ἐκκλησιαστικοῦ, ἄρχοντος καὶ τῶν ἄλλων τῶν τὴν κοσμικὴν μοῖραν ἀποπληρῶντων, ἰδιοδέσποτον, αὐτοδέσποτον, πάσης χειρὸς ἐκτός». Θεολογία τ. 1964. σελ. 272.

περιφερείας Νευροκοπίου, ἢ τοῦ Μπάτσκοβο, ἐντὸς τῆς Μητροπολιτικῆς περιφερείας Φίλιππουπόλεως καὶ ἢ Τρόϊαν ἐντὸς τῆς Μητροπολιτικῆς περιφερείας Λόβετς. Τὸ ἄρθρον 98 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας κατοχυρώνει τὴν ἐκ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐξάρτησιν τῶν Σταυροπηγιακῶν Συνοδικῶν αὐτῶν Μονῶν, ἔχει δὲ ὡς ἐξῆς, κατὰ πιστὴν μετάφρασιν ἐκ τῆς Βουλγαρικῆς: «Αἱ Μοναὶ εἶναι Σταυροπηγιακαὶ καὶ Ἐπαρχιακαί. Αἱ Σταυροπηγιακαὶ ἐξαρτῶνται ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἐνῶ αἱ Ἐπαρχιακαὶ ὑπὸ τοῦ τοπικοῦ Ἀρχιερέως. Σταυροπηγιακαὶ εἶναι Ρίλας, Μπάτσκοβο, Τρόϊαν, τῆς Μεταμορφώσεως καὶ Πομόριε. Αἱ Σταυροπηγιακαὶ ἰδρύνονται καὶ ἀνακηρύσσονται ἀποφάσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἐνῶ αἱ Ἐπαρχιακαὶ ἰδρύνονται εὐλογία τοῦ Μητροπολίτου τῆς Ἐπαρχίας καὶ ἐγκρίσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου».

Περιγραφή μιᾶς ἐκάστης.

1) Ἱ. Μονὴ τῆς Ρίλα.

Εἶναι ἡ μεγαλύτερα ἐκ τῶν τριῶν. Πρόκειται περὶ τεραστίου τετραπλεύρου κτιριακοῦ συγκροτήματος τετραωρόφου καὶ ἀπὸ τὰς τέσσαρας πλευράς, μὲ λίαν εὐρυχώρους πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς αὐλῆς ἐξώστας. Εἰς τὸ κέντρον τῆς μεγάλης ἐσωτερικῆς αὐλῆς εὐρίσκειται τὸ Καθολικὸν τῆς Μονῆς, ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Ρίλα τιμώμενον. Ὁ Ναός, τεράστιος εἰς ὄγκον, εἶναι βυζαντινοῦ ῥυθμοῦ, ἀγιογραφημένος ὀλόκληρος ὄχι μόνον ἐσωτερικῶς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν εὐρύχωρον πρόναον. Ἔχει μεγάλης ἀξίας ξυλόγλυπτον τέμπλον, ἐπενδεδυμένον διὰ φύλλων χρυσοῦ. Ἐντὸς τοῦ Ναοῦ φυλάσσεται, ὡς θησαυρὸς τῆς Μονῆς, ὀλόκληρον τὸ σκήνωμα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, τοῦ ἐπονομαζομένου τῆς Ρίλα, τοῦ καὶ κτήτορος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, τιμωμένου εἰς ὀλόκληρον τῆς Βουλγαρίας.

Ἡ Ἱερὰ Μονὴ εὐρίσκειται ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου ὄρους Ρίλα, εἰς ὑψόμετρον 1.000 περίπου μέτρων, ἐντὸς καταφύτου καὶ μαγευτικοῦ περιβάλλοντος. Πρὸ ἐτῶν τὸ Κράτος κατέλαβεν τὴν Μονὴν ἐξ ὀλοκλήρου, μεταβαλὼν αὐτὴν εἰς Μουσεῖον καὶ ξενῶνα τουριστικόν, ἀπεμάκρυνε δὲ ἐκεῖθεν τοὺς πενήτηντα τότε μοναχοὺς, συναποκομίσαντας εἰς Σόφίαν καὶ τὸ σептὸν σκήνωμα τοῦ Ἁγίου. Εὐτυχῶς ὅμως πρὸ διετίας ἢ Ἐκκλησία ἐπέτυχεν νὰ τῆς ἀποδοθῇ ἢ μία μόνον πτέρυξ τῆς Μονῆς καὶ κατέστη οὕτω δυνατὴ ἢ ἐπαναλειτοουργία τοῦ μοναστικοῦ θύτου κέντρον. Τότε καὶ ὁ Ἁγιὸς ἐπέστρεψεν εἰς τὴν θέσιν του. Ἡ Μονὴ σήμερον ἔχει 15 μοναχοὺς, καὶ 4 δοκίμους. Φαίνεται, ὅτι ὑπάρχει περιορισμὸς διὰ περισσοτέρους. Ἐκ τούτων οἱ ἕξ εἶναι ἀρχιμανδρῆ-

ΕΣΧΑΤΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗ*

1. 'Ο 'Ιησοῦς Χριστὸς ἱδρυσεν ἐπὶ γῆς, διὰ τοῦ Σταυροῦ, τῆς 'Αναστάσεως καὶ τῆς Πεντηκοστῆς, τὴν 'Εκκλησίαν αὐτοῦ, προκειμένου αὐτὴ νὰ παρουσιάσῃ εἰς τὸν κόσμον τὸν καινὸν κόσμον τοῦ Θεοῦ, τὸν κόσμον τῆς ἀγάπης καὶ τῆς διαλλαγῆς, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς εἰρήνης, τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἐλευθερίας, τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλπίδος. Συνεπῶς, τὸ γεγονός τῆς 'Εκκλησίας καθ' ἑαυτὸ εἶναι ἡ πραγματικὴ συνέχισις τοῦ λυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Ἡ ἀποστολὴ τῆς 'Εκκλησίας ἐπιτυγχάνεται κατὰ τὸ μέτρον τῆς μετοχῆς αὐτῆς τόσο πρὸς τὰς δωρεὰς ταύτας τοῦ Θεοῦ Πνεύματος ὅσον καὶ πρὸς τὴν πραγματικότητα τοῦ κόσμου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου αὐτὴ διαβίῃ καὶ δρᾶ. Αὐτὸ σημαίνει ἰδιαίτε-
 ρως, ὅτι ἡ 'Εκκλησία πρέπει ἀδιακόπως νὰ στο-

χάζεται διὰ τὰς πράξεις καὶ τὰς προθέσεις της, πῶς ἐκπληροῖ ἢ ἐπιτυγχάνει τοῦ σκοποῦ της, καὶ νὰ ζητῇ ἀδιαλείπτως τὴν συμπαράστασιν τοῦ Πνεύματος πρὸς πλήρωσιν τῆς ἱστορικῆς της ἀποστολῆς. 'Ο συνεπῆς αὐτοστοχασμὸς τῆς 'Εκκλησίας καὶ ἡ συνειδητὴ μελέτη τῶν θεμάτων καὶ προβλημάτων της, εἰς ζωτικὴν πάντοτε ἐπαφὴν πρὸς τὰ χαρίσματα τοῦ Πνεύματος καὶ πρὸς τὴν περιβάλλουσαν αὐτὴν πραγματικότητα, εἶναι ἡ βασικὴ προϋπόθεσις διὰ νὰ μείνῃ ἡ 'Εκκλησία, 'Εκκλησία καὶ νὰ μὴ μετατραπῇ εἰς θρησκευτικὸν ὄργανισμὸν ἢ εὐσεβιστικὸν σωματεῖον, δηλ. εἰς αἰρετικὴν παρασυναγωγὴν. 'Ο στοχασμὸς τῆς 'Εκκλησίας ἐπὶ τοῦ ἰδίου τοῦ ἑαυτοῦ της καὶ ἡ ἀντιμετώπισις τῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα προβάλλουν εἰς αὐτὴν αἰ ἐναλλασσόμεναι κοινωνικαὶ συνθήκαι, εἶναι ἔργον τῆς Θεολογίας. 'Εκκλησία χωρὶς ὑπεύθυνον Θεολογίαν εἶναι σῶμα χωρὶς ἐγκέφαλον, εἶναι τὸ σῶμα Χριστοῦ χωρὶς «νοῦν Χριστοῦ». 'Αντιθέτως, ἡ Θεολογία, ἡ ὁποία εἶναι ἀποξενωμένη τοῦ ζωντανοῦ ὄργανισμοῦ τῆς 'Εκκλησίας καὶ δὲν συμβάλλει εἰς τὴν προφητικὴν μαρτυρίαν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἐπιζημία. Δὲν ὑπάρχει Θεολογία,

* Διάλεξις γενομένη ἐν 'Αθήναις εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ «Παρνασσοῦ» τὴν 2αν Μαρτίου 1972, εἰς τὰ πλαίσια τῶν ἐκδηλώσεων τῆς 'Εβδομάδος 'Εξωτερικῆς 'Ιεραποστολῆς. Ἡ δημοσιευμένη αὕτη διάλεξις παρουσιάζει τὰ πλεονεκτήματα καὶ μειονεκτήματα τοῦ προφορικοῦ λόγου. Τὰ τελευταῖα ταῦτα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀρθοῦν ἀκόμη καὶ διὰ συστηματικῆς ἐπεξεργασίας.

ται-πτυχιούχοι τῆς Θεολογίας, δύο δὲ καὶ διδάκτορες. Οἱ δόκιμοι εἶναι φοιτηταὶ τῆς θεολογικῆς 'Ακαδημίας. 'Ο 'Ηγούμενος ἀρχιμανδρίτης Καλλίνικος εἶναι διδάκτωρ τῆς Θεολογίας, σεμνὸς ἄνθρωπος μὲ συνέσιν καὶ ἀρετὴν.

2 'Ι. Μονὴ Μπάτσκοβο.

Αὕτη εὑρίσκεται εἰς πεδινὸν μέρος, περίπου δέκα πέντε χιλιόμετρα ἀνατολικῶς τῆς ἄλλοτε 'Ελληνικῆς πόλεως Φιλιππουπόλεως, πλησίον παραρρέοντος ποταμοῦ. Καὶ ἡ Μονὴ αὕτη εἶναι μὲν τεραστία εἰς ἔκτασιν κτιριακὴν, ὑπολείπεται ὅμως κατὰ πολὺ τοῦ κτιριακοῦ ὄγκου καὶ τῆς μεγαλοπρεπειᾶς τῆς Ρίλα. Αἱ τοιχογραφίαι τοῦ εὐρυχώρου Καθολικοῦ τῆς Μονῆς ταύτης, βυζαντινῆς τεχνοτροπίας, φέρουν ἅπασαι 'Ελληνικὰς ἐπιγραφὰς, μαρτυρούσας βεβαίως τὴν ἄλλοτε ἑλληνικότητα αὐτῆς. 'Εντὸς τοῦ Καθολικοῦ, δεξιὰ τῷ εἰσερχομένῳ, εὑρίσκεται ὁ τάφος τοῦ πρὸ ὀλίγων μνηῶν ἀποθανόντος Πατριάρχου τῆς Βουλγαρίας Κυρίλλου, ταφέντος ἐκεῖ κατ' ἐπιθυμίαν του. 'Ακριβῶς ἀπέναντι, ἀριστερὰ τῷ εἰσερχομένῳ, εἶναι ὁ τάφος τοῦ ποτε 'Εξάρχου τῆς αὐτοανακηρυχθείσης ὡς Αὐτοκεφάλου 'Εκκλησίας τῆς Βουλγαρίας Στεφάνου. Σήμερον ἡ Μονὴ ἔχει δέκα τέσσαρας μοναχοὺς, ἐξ ὧν δύο θεολόγους, καὶ πέντε δοκίμους, κατὰ τὸ πλεῖστον φοιτητὰς τῆς Θεολογίας. 'Ο 'Ηγούμενος, ὀνόματι Γεράσιμος, εἶναι ἀπὸ διετίας 'Επίσκοπος. Εἶναι πολὺ πνευματικὸς ἄνθρωπος, μὲ κῦρος μέγα καὶ μὲ πνευματικὴν ἀκτινοβολίαν εἰς ὀλόκληρον τὸ Πατριαρχεῖον. Ἄς σημειωθῇ, ὅτι οἱ ἡγούμενοι καὶ τῶν τριῶν αὐτῶν Συνοδικῶν Μονῶν δύνανται νὰ χειροτονηθοῦν 'Επίσκοποι καὶ παρα-

μένουν ὡς τιτουλάριοι 'Επίσκοποι—'Ηγούμενοι τῆς Μονῆς των μέχρι τοῦ θανάτου των, χωρὶς νὰ ἐλλείπουν καὶ παραδείγματα προαγωγῆς τινῶν ἐκ τούτων εἰς Μητροπολίτας χηρευσάσης ἐπαρχίας.

3) 'Ι. Μονὴ Τρόϊαν.

Εὑρίσκεται ΝΑ τῆς πόλεως Λόβετς καὶ εἰς ἀπόστασιν 30 περίπου χιλιομέτρων ἐξ αὐτῆς, 180 δὲ περίπου χιλιομέτρων ἐκ τῆς Σόφιας. Καὶ αὕτη εἶναι εὐρύχωρον τετράπλευρον διώροφον κτιριακὸν συγκρότημα μὲ τὸ Καθολικὸν εἰς τὸ κέντρον. Τὰ περιβάλλοντα τὴν Μονὴν ὑψηλὰ δένδρα καὶ οἱ γύρωθεν αὐτῆς καταπράσινοι λόφοι καθιστοῦν τὸ τοπίον ὠραιότατον.

'Η Μονὴ σήμερον ἔχει δέκα πέντε (15) μοναχοὺς καὶ τέσσαρας (4) δοκίμους-φοιτητὰς. 'Ο 'Ηγούμενος, ἀρχιμανδρίτης Γελάσιος, εἶναι θεολόγος καὶ νέος κατὰ τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ μὲ φήμην ἀσκητικοῦ ἀνδρός, πνευματικὸν δὲ τέκνον τοῦ ἡγουμένου τοῦ Μπάτσκοβο 'Επισκόπου Γερασίμου, ὅστις πρὸ τῆς ἐκλογῆς του ὡς ἡγουμένου ἤτο διευθυντὴς ἱερατικῆς Σχολῆς.

'Η πνευματικὴ ἀντινοβολία καὶ τῶν τριῶν αὐτῶν Συνοδικῶν Μονῶν εἶναι πολὺ μεγάλη, ὡς μᾶς εἶπον. Πλήθῃ πιστῶν, ἰδίως κατὰ τὴν περίοδον τῶν νηστειῶν, μεταβαίνουν ἐκεῖ διὰ νὰ ἐξομολογηθοῦν καὶ νὰ ἐτοιμασθοῦν διὰ τὴν θείαν Κοινωνίαν. Ἄλλὰ καὶ καθημερινῶς πολλοὶ πιστοὶ προστρέχουν ἐκεῖ διὰ λόγους προσκυνηματικούς, καὶ κυρίως διὰ νὰ παρακολουθήσουν τὰς κατανοητικὰς 'Ακολουθίας τῶν μοναχῶν.

(Συνεχίζεται) 'Αρχιμ. ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ ΚΑΡΟΥΣΟΣ

ή όποια άσκειται άποκλειστικώς και μόνον εν όνόματι και χάριν τής επιστήμης.

Τό αίτημα πρός συνειδητήν θεολογικήν διεργασίαν γίνεται έπιτακτικόν, προκειμένου να βοηθή όρθως τό μέγα θέμα τής Ίεραποστολής. Δέν είναι δυνατόν να άσκηθής ίεραποστολή χωρίς να έχη γίνη προηγουμένως συνειδητή θεολογική έργασία, χωρίς συνείδησιν τών θεμάτων και προβλημάτων, τά όποια έξυπονοοϋνται εκ τής φύσεως του πράγματος. Ίεραποστολή δέν είναι έργον άνθρωπίνης πρωτοβουλίας, συγκινήσεων ή ένθουσιασμού, αλλά ή πρώτη και βασική λειτουργία τής Έκκλησίας. Συνεπώς αύτη, διά να κατανοηθή όρθως, πρέπει να θεωρηθής έντός τών πλαισίων τών μεγάλων θεολογικών θεμάτων, τά όποια εκφράζουν και διαφωτίζουν τό μυστήριο τής Έκκλησίας καθόλου.

Είς τήν νεώτεραν Όρθόδοξον Θεολογίαν έχει γίνει σχετικώς περιωρισμένη έργασία εις τόν τομέα αυτόν. Αί περισσότεραι νεώτεραι μελέται επί του θέματος τής Ίεραποστολής άσχολοϋνται κυρίως με ιστορικά θέματα. Είαι δ' ώσαύτως συμπτωματικόν τό γεγονός, ότι δέν διεμορφώθη εισέτι έντός του εκκλησιαστικού πληρώματος ή συνείδησις, ότι ή Ίεραποστολή είναι κατ' άρχήν θέμα τής Θεολογίας, παρά τας ζωνράς προκλήσεις επί του προκειμένου¹. Έν πάση περιπτώσει ή έναρξις και ή λειτουργία του Κέντρου Ίεραποστολικών Σπουδών, ως επίσης και ή κρίσις, τήν όποίαν διέρχεται σήμεραν ή Όρθόδοξος Έξωτερική Ίεραποστολή, καθιστοϋν έπιτακτικόν τό αίτημα τής ύπευθύνου θεολογικής έργασίας. Βεβαίως, ή διερεύνησις τών θεολογικών θεμάτων, τά όποια σχετίζονται πρός τήν Ίεραποστολήν, είναι έργον δυσχερές και μακροχρόνιον, χρειάζονται δέ ισχυραί και ώργανωμέναί δυνάμεις, διά να έπιτελέσουν τήν μεγάλην ταύτην άποστολήν. Η άρχή βεβαίως έχει γίνει, φαίνεται δέ ότι άρχίζει να άποδίδη ήδη καρπούς. Τό θέμα όμως τής Ίεραποστολής άφορᾷ εις όλόκληρον τήν Έκκλησίαν, ως τοιοϋτον δέ πρέπει να προβληθής εις τήν συνείδησιν του εκκλησιαστικού πληρώματος. Έκ τής ανάγκης τής θεολογικής έργασίας επί του θέματος τής Ίεραποστολής όρμάται και ή σημερινή προσπάθεια. Κατ' αυτήν θα περιορισθώμεν εις ένα εκ τών πλέον σημαντικών αυτής θεμάτων, τό όποιον άφορᾷ εις τήν

σχέσιν τής Ίεραποστολής πρός τήν βασιλείαν του Θεού, δηλ. πρός τήν έσχατολογίαν. Η σημερινή όμιλία άποβλέπει, εν τελευταία αναλύσει, εις τό να διαζωγραφήση τήν ζωτικότητα και ριζικότητα τής Ίεραποστολής διά τήν Έκκλησίαν και τους πιστούς.

2. Έσχατολογία, συμφώνως πρός τόν εκ παραδόσεως όρισμόν αυτής, είναι ή περι έσχάτων διδασκαλία τής Έκκλησίας, ή όποία αναφέρεται εις τήν κατάστασιν του ανθρώπου και του κόσμου μετά τήν δευτέραν παρουσίαν και τήν τελικήν κρίσιν υπό του Κυρίου. Κατά τήν εποχήν εκεινην θα τεθής όριστικόν τέρμα εις τήν πορείαν του χρόνου και τής ιστορίας, θα γίνουν τά πάντα καινά, οϋρανός και ή γή, οί δίκαιοι θα άτενίζουν πρόσωπον πρός πρόσωπον τόν Θεόν, θα χαίρωνται τήν δόξαν τής θείας μεγαλοπρεπείας και θα ύμνολογοϋν τήν θείαν παντοδυναμίαν. Η κατάστασης αύτη θεωρείται κατάστασις πλήρους κυριαρχίας του Θεού, ότε τά πάντα θα ύποταχθοϋν εις αυτόν, Οϋτος δέ θα είναι ό μόνος και άπόλυτος βασιλεύς. Αύτη θα είναι ή εποχή τής τελείας βασιλείας του Θεού (πρβλ. σχετικώς Α' Κορ. 15, 23-28).

Ό Ίησους Χριστός και ή πρώτη Έκκλησία έπιστευον, ότι ή βασιλεία αύτη του Θεού δέν είναι γεγονός του άπωτέρου και κεκρυμμένου μέλλοντος, άλλ' έγγύς, αναμενόμενον από στιγμής εις στιγμήν. Έν όψει του καταλυτικού τέλους, τό όποιον αύτη θα επιφέρη, καλοϋνται οί άνθρωποι να δεχθοϋν τό ριζικόν μήνυμα του Εδαγγελίου, να μετανοήσουν και να παραμένουν άγρυπνοι και έτοιμοι, ώστε να μη αϊφνιδιασθοϋν. Η διδασκαλία του Ίησού διαπνέεται εκ όλοκλήρου υπό τής ιδέας τής έγγύτητος τής Βασιλείας, ή όποία δέν άφήνει εις τόν άνθρωπον περιθώρια άναβολής ή συμβιβασμού. Διά τής θέσεως αυτής ήτιολόγησεν ό Ίησους τήν ριζικότητα του εδγγελίου του και τήν ανάγκην τής μετανοίας και άγρυπνίας. Έκ παραλλήλου όμως Οϋτος συνέστησε τόν κύκλον τών Μαθητών, εκ του όποιου προήλθεν ή Έκκλησία, τήν όποίαν εκάλεσε να δράση εις τόν κόσμον, υπό τήν ένίσχυσιν του Πνεύματος. Έκτός τούτου ό Ίησους άνέθεσεν εις τους Μαθητάς Του να διακηρύξουν τό εδγγέλιον «έως έσχατου τής γής» (Πράξ. 1,8). Όχι μόνον δέ αυτό, αλλά διεβεβαίωσεν, ότι ή βασιλεία του Θεού θα έλθη τότε μόνον, όταν τό εδγγέλιον διακηρυχθής εις όλόκληρον τόν κόσμον (Μάρκ. 13,10 Ματθ. 24,14). Η συνοπτική αύτη θέσις τών πραγμάτων καθιστᾷ φανερόν, ότι τό θέμα τής έσχατολογίας είναι καιρίον και σχετίζεται άμέσως πρός τό μυστήριο τής Έκκλησίας. Επί του προκειμένου τίθενται συγκεκριμένα τά εξής έρωτήματα: Είς ποίαν σχέσιν εϋρίσκειται ή βασιλεία του Θεού πρός τήν ιστορικήν άποστολήν τών Μαθητών και τής Έκκλησίας; Πώς είναι δυνατόν να αιτιολογηθής ή ιστορική συνείδησις τής Έκκλησίας, έφ' όσον τό τέλος είναι έγγύς; Εϊδικώτερον, πώς πρέπει να έννοηθής τό γεγονός, ότι πρέπει να προηγηθής ή Ίεραποστολή τής δευτέ-

1. Σχετικώς πρβλ. Κωνσταντινίδου Χρ., Τό «Πορευθέντες...» του Κυρίου και ή Θεολογία, Πορευθέντες τεϋχ. 10 (1961), 19-20. Γιαννουλάτου Άν., Missions Orthodoxes εν: Parole et Mission 28 (1965) 5-18. Άφετηριακάι σκέψεις διά τήν Έξωτερικήν Ίεραποστολήν, Άθήναι 1968. Σκοπός και κίνητρον τής Ίεραποστολής εκ έπόψεως Θεολογικής, Άθήναι 1971. Khodre G, Έκκλησία και Ίεραποστολή, Πορευθέντες τεϋχ. 11. 12(1961), 40-42, 56-58. Nissiotis N., The Ecclesiological Foundation of Mission, Greek Orthodox Theol. Review (1952) 22-52. (έλληνιστι εν: Πορευθέντες, τεϋχ. 17-18 (1963) 4-8). Papapetrou K., Kirche und Mission. Zum Missionsverständnis der orthodox-katholischen Kirche, Kyrios 6 (1966) 105-116. Β ο υ λ γ α ρ ά κ η 'Ηλ., Ίεραποστολή και ένότης εκ έπόψεως Θεολογικής, Πορευθέντες 7 (1965) 4-7. 31-32. 45-47.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Πρωτεῖον οὐχὶ ἐξουσίας, ἀλλὰ τιμῆς.

Ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς Ἑβδομάδος προσευχῆς ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος καὶ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς μεταβάσεως εἰς Ρώμην τῆς ὑπὸ τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Γέροντα Χαλκηδόνο κ. Μελίτωνα Πατριαρχικῆς ἀντιπροσωπείας πρὸς ἐπίδοσιν εἰς τὴν Α.Α. Πάπαν Παῦλον τὸν ΣΤ' ἰδιαιτέρον ἀντιτύπον τοῦ ἀπὸ κοινοῦ ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ Βατικανοῦ ἄρτι ἐκδοθέντος («Τόμος ἀγάπης»), περὶ τοῦ ὁποῦ ἐγράφη εἰδικὴ παρατήρησις εἰς τὸ προηγούμενον φύλλον τῆς («Ἐκκλησίας»), ἐγένετο μεγαλοπρεπῆς ἱερὰ τελετὴ ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Λατερανοῦ, καθ' ἣν ὁ προεξάρχων ταύτης Πάπας ἐξεφώνησε λόγον, περιέχοντα φράσεις τῆς «ἱστορικῆς καὶ θεολογικῆς παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Δύσεως», σχετιζομένας πρὸς τὸ ἐπὶ αἰῶνας διαταράξαν τὰς σχέσεις τῶν Ἐκκλησιῶν ζήτημα τοῦ παπικοῦ πρωτείου.

Αἱ ποικιλοτρόπως σχολιασθεῖσαι φράσεις αὗται οὐδὲν ἄλλο νόημα εἶναι δυνατόν νὰ ἔχουν δι' ἡμᾶς τοὺς Ὀρθοδόξους, εἰ μὴ μόνον τὸ νόημα ἐπισημάνσεως οὐχὶ πρωτείου ἐξουσίας, ἀλλὰ πρωτείου τιμῆς. Τοῦτο ἀκριβῶς ἔχον ὑπ' ὄψιν του καὶ ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Ἀθηναγόρας, ὅταν μετέβη εἰς Ρώμην πρὸς συνάντησιν τοῦ Πάπα, ἀνέφερεν εἰς αὐτόν, ὅτι μετέβη πρὸς αὐτόν «ὡς ἀδελφὸς πρὸς ἀδελφόν» καὶ ὅτι ὁ θρόνος τῆς Ρώμης «εἶναι τῇ τιμῇ καὶ τῇ τάξει ὁ πρῶτος θρόνος ἐν τῷ συστήματι τῶν ἀνὰ τὴν Οἰκουμένην Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν».

Ὀρθοδόξων Προκαθημένων ἐπαφραῖ.

Τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μετὰ μεγίστης χαρᾶς παρακολουθεῖ τὰς πληθθυνομένας ἐσχάτως ἐπικοινωνίας καὶ ἀνταλλαγὰς

ρας παρουσίας; Εἶναι δηλ. ἡ Ἱεραποστολὴ σημεῖον ὅτι ἡ βασιλεία πλησιάζει, εἶναι δηλ. προϋπόθεσις τῆς παρουσίας; Ἐπίσης, δύναται ἡ Ἱεραποστολὴ νὰ ἐπιβραδύνη ἢ νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν παρουσίαν; Τὰ θέματα ταῦτα εἶναι ἐκ τῶν πλέον οὐσιαστικῶν τῆς Κ. Διαθήκης, διότι ἀφοροῦν εἰς τὴν συνείδησιν τῆς Ἐκκλησίας ἀναφορικῶς τόσο πρὸς τὴν ἱστορικὴν καὶ κοινωνικὴν ζωὴν, ὅσον καὶ πρὸς τὴν ἐρχομένην βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Διὰ νὰ ἐρμηνευθοῦν τὰ θέματα ταῦτα, εἶναι κατ' ἀρχὴν ἀπαραίτητον νὰ ἐρευνηθῇ πῶς ἐννοεῖ ἡ Κ.Δ. τὴν ἐσχατολογίαν, δηλ. τὴν Βασιλείαν, ὡς ἱστορικὸν γεγονός τοῦ παρόντος, ὡς κοσμικὸν αἰφνίδιον γεγονός τοῦ ἀπωτέρου μέλλοντος ἢ τὸ συναμφοτέρον;

(Συνεχίζεται) **ΙΩΑΝ. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ δ. Θ.**

ἐπισκέψεων μεταξὺ τῶν Προκαθημένων τῶν κατὰ τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Ὡς ὀρθῶς σημειοῖ τὸ ἐν Γενεύῃ ὑπὸ τοῦ Ὀρθοδόξου Κέντρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐκδιδόμενον Δελτίον εἰδήσεων («Ἐπίσκεψις»), αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος προσωπικαὶ ἐπαφαὶ συμβάλλονται «εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμοιβαίας γνωριμίας καὶ τῆς ἐμπροσθέν ἐκφράσεως τῆς ἐνότητος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἐπὶ πολλὰς δεκαετίας ἡ ἐπικοινωνία μεταξὺ ὠρισμένων τοπικῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν περιορίζετο εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν («εορτίων εἰρηρικῶν γραμμάτων») τῶν Προκαθημένων αὐτῶν, δύναται τις νὰ διαπιστώσῃ τὴν ἀλλαγὴν καὶ τὴν πρόοδον, ἣ ὅποια ἐσημειώθη κυρίως ἀπὸ τοῦ 1961 ὅτε, τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου, συνεκλήθη ἡ Α' Πανορθόδοξος Διάσκεψις ἐν Ρόδῳ. Εἶναι γνωστὸν, ὅτι ἡ Α' αὕτη Διάσκεψις, ἣ ὅποια ἠκολουθήθη καὶ ὑπὸ τριῶν ἄλλων (1963, 1964 ἐν Ρόδῳ καὶ 1968 ἐν Chambésy), ἐπηρέασε τὴν ὀρθόδοξον πραγματικότητα πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῶν ἐπαφῶν».

Εὐχόμεθα ὀλοφύχως, ὅπως αἱ ἐπαφαὶ αὗται βοηθήσονται εἰς τὴν ἐπέκτασιν αὐτῶν καὶ ἐπὶ ἄλλων ἐκφάνσεων τῆς ζωῆς τῶν ἐπὶ μέρους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ συντελέσονται, ὥστε ἡ Ὀρθοδοξία ἠνωμένη λάμψη καὶ ἀκτινοβολήσῃ μέχρι τῶν περάτων τῆς Οἰκουμένης.

«Cyrillomethodianum».

Ἐπιμελεῖα τοῦ παρὰ τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Καθηγητοῦ τῆς Ἱστορίας τῶν Σλαβικῶν Ἐκκλησιῶν κ. Ἀντωνίου Ταχιάου, ἐξεδόθη ὑπὸ τὸν τίτλον ἐπιτυχῆ τίτλον «Cyrillomethodianum» ὁ πρῶτος τόμος σειρᾶς ἀξιολογωτάτων ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν, γραφειῶν ἤδη ἢ γραφησομένων ὑπὸ εἰδικῶν καὶ διαπρεπῶν κατὰ τὸ πλεῖστον σλαβολόγων καὶ ἀφορωσῶν εἰς τὰς ἑλληνοσλαβικὰς σχέσεις, αἵτινες κυρίως ἔχουν τὴν γενεσιουργὸν αἰτίαν τῶν εἰς τὴν παρὰ τοῖς σλαβικοῖς λαοῖς δρᾶσιν καὶ ἀκτινοβολίαν τῶν δύο Θεσσαλονικέων ἀγίων ἀδελφῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου.

Ὡς εἶναι φανερόν, ἡ ἀξίειπαινος αὕτη προσπάθεια τοῦ Καθηγητοῦ κ. Ταχιάου θὰ προσφέρῃ ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας εἰς τὸ ἔργον τῆς καλύτερας κατανοήσεως, ἀξιολογήσεως καὶ ἀξιοποιήσεως τῆς διεπούσης τὰς ἑλληνοσλαβικὰς σχέσεις παραδόσεως, ἣν οἱ δύο Ἑλληνας ἀδελφοὶ ἐκκληροδότησαν εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς τοὺς ἀδελφούς ὀρθοδόξους Σλάβους. Ἡδη ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος πρῶτος καὶ καλλιτεχνικώτατος τόμος ἀποδεικνύει, ὅτι ὑπὸ τὰς φιλολογικὰς, γλωσσικὰς, λογοτεχνικὰς, καλλιτεχνικὰς καὶ λοιπὰς πτυχὰς τοῦ σλαβικοῦ πολιτισμοῦ πάλλεται καὶ σκιρτᾷ τὸ ἑλληνορθόδοξον πνεῦμα, ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν μυστικὴν ἐντελέ-

χειαν και βιόσφαιραν τόσον τῶν Ἑλλήνων, ὅσον και τῶν Σλάβων.

Τὸ αὐτόματον διαζύγιον.

Ἐξ ἀφορμῆς τῶν διὰ τοῦ Τύπου εἰρησώματα μεταδοθεισῶν εἰδήσεων περὶ καταρτισμοῦ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης Νομοθετικοῦ Διατάγματος περὶ διαζυγίου λόγῳ διακοπῆς τῆς ἐγγάμου συμβιώσεως, ἐδηλώθη διὰ μίαν ἀκόμη φοράν, ὅτι (ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἔχει ταχθῆ ἐπανειλημμένως κατὰ τοῦ αὐτομάτου διαζυγίου, καθ' ὅσον ὁ θεσμὸς οὗτος, ἐὰν γίνῃ πραγματικότης, θὰ μετατραπῆ εἰς μέσον ταπεινῆς συναλλαγῆς, ἐκ μέρους ἀνηθίμων ἀτόμων).

Ἡ καθιέρωσις αὐτομάτου διαζυγίου, ὅπερ θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν διάβρωσιν τοῦ ἐπὶ τῆς συναισθησεως τῆς ἱερότητος τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου θεμελιωμένου αἰσθηματικῆς εὐθύνης, τὴν ὁποίαν οἱ ἐρχόμενοι εἰς γάμον κοινωνίαν δεόν νὰ ἔχουν τόσον πρὸς ἀλλήλους, ὅσον και πρὸς τὰ ἐξ αὐτῶν γεννώμενα τέκνα, θὰ ἦτο ἰσοδύναμον πρὸς τοποθέτησιν δυναμίτιδος εἰς τὰ θεμέλια τῆς οἰκογενείας, ἐπομένως και τοῦ Ἐθνους.

Ἐπὶ μιᾷ Διαλέξεως.

1. Δύο τιμὰ παρόθησαν ἡμᾶς εἰς ἰδιαίτεραν προβολὴν τῆς διαλέξεως τοῦ συναδέλφου κ. Ἐὐαγγέλου Θεοδώρου: «Φαινομενολογία τοῦ γνησίου ὀρθοδόξου πνεύματος και τῶν ἐξ αὐτοῦ ἀποκλίσεων». Πρῶτον, τὸ πράγματι «γνήσιον πνεῦμα» τῆς Ὀρθοδοξίας, ὡς ὑπὸ τοῦ ὁμιλητοῦ ἐξετέθη, και τὸ ἐπίκαιρον τοῦ θέματος. Διὸ και ἐκρίναμεν νὰ ἐξάρωμεν ἰδιαίτερος σημεῖα τῆς διαλέξεως πρὸς ἔμφρασιν και ἔξαρσιν τῆς ὁρθῆς τοποθετήσεως τῆς τε ἐννοίας τῆς θεοσδότου διδασχῆς τῆς Ὀρθοδοξίας και τοῦ καθήκοντος πάντων τῶν ὀρθοδόξων, και ἰδιαίτερος τῶν ἐκπροσώπων τῆς ἐπιστημονικῆς Θεολογίας ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων, εἰς προβολὴν και ἐπιβολὴν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησιαστικῆς και πατερικῆς διδασχῆς εἰς ὅσον πλείστους μεταξὺ τῶν τε ὀμοδόξων και τῶν ἑτεροδόξων, ἀκόμη και τῶν ἀλλοθρήσκων ἢ και ἀπίστων, τῶν μακρῶν τῆς μάνδρας τοῦ Χριστοῦ βιοῦντων λαῶν.

2. Ἡ ὑπὸ τῆς «Πανελληνίου Ἐνώσεως τῶν Θεολόγων» κατ' ἔτος πανηγυριζομένη Ἐορτὴ τῆς Ὀρθοδοξίας διὰ διαλέξεως ἀφ' ἐσπέρας ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ὑπὸ δοκίμου ὁμιλητοῦ, παρέσχε τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸν Καθηγητὴν κ. Ἐὐαγγέλου Θεοδώρου, ὅπως δώσῃ τὸ «παρῶν» εἰς τὴν εὐγενῆ πρόσκλησιν τῆς ἀνωτέρω Ἐνώσεως τῶν Θεολόγων διὰ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ σπουδαιότατου και πολυσημάντου, ἅμα δὲ και ἐπικαιροῦ θέματος «Φαινομενολογία τοῦ γνησίου ὀρθοδόξου πνεύματος και τῶν ἐξ αὐτοῦ ἀποκλίσεων». Τὸ θέμα ἦτο

τὸ ἀρμόζον πρὸς τὴν μεγάλην Ἐορτὴν τῆς Ὀρθοδοξίας, ἅμα δὲ και τὰ μάλιστα ἐνδιαφέρον ἀπὸ πολλῶν ἀπόψεων. Διότι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας ὀμοδόξοι τινας ἐν τῷ οὐ κατ' ἐπίγνωσιν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ζήλω των, ἀντὶ νὰ ὑπερασπίζον και διαφυλάττον τὸ ὀρθόδοξον πνεῦμα, ὡς κολακεύονται νὰ πιστεύουν, τούναντιον —ἐκουσίως ἢ ἀκουσίως, ἀδιάφορον— παραχαράσσον τὸ γνήσιον τῆς ὀρθοδόξου πατερικῆς διδασχῆς πνεῦμα, προβάλλοντες τὰς ἀριστοὶ προκαταλήψεις και ὑποκειμενικὰς ἀντιλήψεις των, ὡς τάχα ἀντιπροσωπεύουσας τὸ γνήσιον πνεῦμα τῆς Ὀρθοδοξίας.

3. Ὁ ὁμιλητὴς ἐξῆρε τὸν θεανθρώπινον χαρακτήρα τῆς Ὀρθοδοξίας και τὸ ἔργον αὐτῆς ὡς «ἀνακεφαλαίωσης» οὐρανίων και ἐπιγείων. Ἡ Ὀρθοδοξία, ὡς εἶπεν, εἶναι «ἡ γέφυρα, ἣτις συνδέει τὸν οὐρανὸν μετὰ τῆς γῆς», «ἡ μυστικὴ κλίμαξ τοῦ ἀνεργότου οὐρανοῦ και τῶν ἀναβαινόντων και καταβαινόντων ἀγγέλων». Αὕτη, κατὰ τὴν διὰ τῶν Μ. Φωτίου, εἶναι τὸ θαυμαστὸν ἐκεῖνο ὄχημα και πορθμεῖον, ὅπερ ἐκ τῶν οὐρανίων ἀκτῶν ἐρχόμενον (διαπορθμεύει ἡμῖν τὴν ἐκεῖθεν ἀγαθοειδῆ και θεῖαν εὐμένειαν) και χάριν. Ὅθεν, ὡς ἐλέχθη, «Ὁρθοδοξία δὲν εἶναι αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ τὰ γήινα και ὕλικὰ στοιχεῖα, ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι κατεσκευασμένη ἡ γέφυρα αὕτη και τὸ πορθμεῖον τοῦτο και τὰ ὁποῖα ὕλικὰ, μετὰ τὰς εὐλογίας ἢ τὴν ἀνοχὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ἐγείας, εἶναι δυνατόν νὰ μεταβάλλονται και νὰ προσαρμόζονται εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ἐποχῆς, βεβαίως οὐχὶ πρὸς ἱκανοποίησιν ἀπλῶς ὑποκειμενικῆς ἀτομικῆς πρωτοβουλίας ἢ και ἀσθαίρεσις, ἀλλ' ἐσωτερικῆς παρορμήσεως, ὑπαγορευμένης ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιολογικοῦ κριτηρίου και αἰτήματος τῆς οἰκοδομῆς τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ».

4. Ὁ ὁμιλητὴς τελευτῶν ὑπέμνησε χαρακτηριστικῶς, ὅτι «δὲν πρέπει νὰ γινώμεθα οἰονεὶ νεκροθάπται τῆς ζωτικότητος τοῦ ὀρθοδόξου πνεύματος, ἀποκλινόντες ἐξ αὐτοῦ και ἐγκλείοντες αὐτὸ εἰς τὸ φέρον τῆς στατικῆς ἀκησιῆς και ἀδιαφορίας διὰ τὰς σημερινὰς ζωτικὰς πνευματικὰς ἀνάγκας και τὰ φλέγοντα πνευματικὰ προβλήματα τῆς ἀνθρωπότητος». Αἱ τελευταῖαι ἐκφράσεις τῆς διαλέξεως ἦσαν αἱ ἐξῆς: «Πρὸ πάντων μετὰ τὴν καταλαμπομένην ὑπὸ τοῦ θαβωροῦ φωτὸς Ὀρθοπραξίαν, ἃς διατηρῶμεν εἰς κρυσταλλίνην καθαρότητα και διαύγειαν τὸ πνευματικὸν αἰσθητήριον τῆς ψυχῆς, διὰ νὰ βλέπωμεν και ζῶμεν τὴν Ὀρθοδοξίαν μας εἰς ὅλην τὴν τὴν ἀπαστράπτουσαν αἴγλην και λαμπρότητα, διὰ νὰ μὴ τὴν παραμορφῶμεν εἰς τὰ παραμορφωτικὰ κάτοπτρα τῶν προσωπικῶν μας ἀδυναμιῶν ἢ ἐνὸς ζήλου οὐ κατ' ἐπίγνωσιν και διὰ νὰ μὴ τὴν προβάλλωμεν εἰς τοὺς ἄλλους ἐν διαστρεβλώσει, χωρὶς εἶδος και χωρὶς κάλλος. Οἰοσθήποτε σύγχρονος Ναθαναὴλ πρέπει ἐκ τῆς ἀκτινοβολούσης τὸ γνήσιον ὀρθόδοξον φρόνημα ζωῆς μας, νὰ δέχεται τὴν πρόσκλησιν: «Ἐρχοὺ καὶ ἴδου!»

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

'Ιερά 'Αρχιεπισκοπή 'Αθηνών

Είς τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν τῶν 'Αθηνῶν ἐγένετο ὑπὸ τῆς Α.Μ. τοῦ 'Αρχιεπισκόπου ἢ εἰς διάκονον χειροτονία τοῦ ὀσιολογιώτατου ἀδελφοῦ τῆς 'Ι. Μονῆς Πεντέλης κ. Γεωργίου Καψάνη, Δρος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου 'Αθηνῶν καὶ Βοηθοῦ παρὰ τῇ ἑδρᾷ τῆς Ποιμαντικῆς ἐν αὐτῷ.

Κατὰ τὴν χειροτονίαν, ὁ Μακαριώτατος προσεφώνησε τὸν χειροτονοῦμενον διὰ τῶν ἐξήης:

'Οσιολογιώτατε π. Γεώργιε,

Πρὸ εικοσαήμερου περίπου, ἐκπληροῦντες παλαίον σας πόθον καὶ ἱερὰν ἐπιθυμίαν τῶν σεπτῶν γονέων σας, περιεβλήθητε τὸν βαρὺν μοναχικὸν τρίβωνα καὶ ἐνώπιον πληθούσης συνάξεως πιστῶν, οἱ ὅποιοι συνέρρουσαν εἰς τὴν γεραρὰν Μονὴν τοῦ 'Ορους τῶν 'Αμώμων, ἐδώσατε τὰς φρικτὰς ἐκείνας καὶ δυσβαστάκτους ὑποσχέσεις τῆς διὰ βίου παρθενίας, ἀκτημοσύνης καὶ ὑποταγῆς.

'Ηκούσατε τὴν ἔντασιν καὶ τὸν τόνον τοῦ ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ πικνοῦ ἐκείνου πλήθους ἐκπεμπομένου «ἀξιος» καὶ σᾶς ἐδόθη ἔκτοτε ὁ καιρὸς νὰ ἀναλογισθῆτε, ὅτι ἡ θέρη τοῦ ἀναφωνήματος δὲν ἐσήμαινε μόνον τὴν ἀγάπην, μετὰ τὴν ὁποίαν σᾶς περιβάλλουν, ἀλλὰ καὶ τὰς προσδοκίας, τὰς ὁποίας ὅλοι ὅσοι ἦσαν κατὰ τὰς ἱερὰς ἐκείνας στιγμὰς παρόντες, καὶ ἀναμφιβόλως ὄχι μόνον ἐκεῖνοι, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐκ τῶν ἀπόντων, στηρίζουν ἐφ' ὑμῶν.

'Εν τῷ προσώπῳ σας δὲν βλέπουν μόνον τὸν εὐσεβῆ καὶ ἀφιερωμένον εἰς τὴν 'Εκκλησίαν νέον, οὔτε μόνον τὸν ἱκανὸν καὶ κατηχημένον Θεολόγον, μετὰ τῆς σπουδᾶς εἰς τὸ 'Εξωτερικόν, τὰς γνώσεις τῶν ξένων γλωσσῶν καὶ τὰ λοιπὰ μορφωτικὰ προσόντα. Οὔτε μόνον τὸν εἰσελθόντα ἤδη εἰς τὴν ἀκαδημαϊκὴν σταδιοδρομίαν καὶ προαλειφόμενον νὰ ἀνέλθῃ καὶ ὑψηλότερον εἰς τὴν πανεπιστημιακὴν ἱεραρχίαν. Οὔτε κἀν μόνον τὸν ἔχοντα ἤδη εἰς τὸ ἐνεργητικὸν τοῦ καρποφόρου μεταξὺ τῆς νεότητος δραστηριότητα καὶ διὰ τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ ὠφελήσαντα πολλὰς νεανικὰς καὶ ἄλλας καρδίας.

Πάντα ταῦτα πράγματι εὐρίσκονται εἰς τὴν πνευματικὴν σας φαρέτρην καὶ ἀποτελοῦν ἐχέγγυα περὶ τῆς ἐν τῷ μέλλοντι ἐξελίξεώς σας. 'Εκεῖνο ὅμως τὸ ὅποιον συνεκλόνησε τὰς καρδίας τοῦ πλήθους τῶν συμπροσευχομένων κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς εἰσόδου ὑμῶν εἰς τὸ μοναχικὸν στάδιον καὶ ἔδιδε τὴν θέρην εἰς τὰ ἀναφωνήματα τοῦ «ἀξιος», ἦτο ἡ προσδοκία πάντων, ὅτι θὰ περιβληθῆτε οὐ μόνον τὸν μοναχικὸν τρίβωνα, ἀλλὰ καὶ «τὴν» τῆς ἱερατείας χάριν», τὰς πρώτας βαθμίδας τῆς ὁποίας ἀνέρχεσθε σήμερον. Πρὸ τίνος ὥρας ἐλάβετε τὸν βαθμὸν τοῦ ὑποδιακόνου, καὶ ἐντὸς ὀλίγου αἰ πύρινοι γλώσσασι τοῦ Παναγίου Πνεύματος, διὰ τῆς ἐπικλήσεως τῶν ἀναξίων χειλέων μου, πρόκειται νὰ ἀναβιβάσουν ὑμᾶς εἰς τὴν πρώτην τῆς ἱερωσύνης βαθμίδα, νὰ εἰσαγάγουν δὲ ὑμᾶς οὕτως εἰς τὴν τιμιωτάτην τοῦ χριστιανικοῦ ἱερατείου χορείαν.

'Οσιολογιώτατε,

Αἱ εὐθύνη, αἱ ὁποῖαι ἐπιτίθενται ἐπὶ τῶν ὤμων σας, ἀκριβῶς ἐνεκα τῶν πολλῶν ἱκανοτήτων σας καὶ τῶν ἰδιαιτέρων προσόντων σας, εἶναι καὶ πολλὰ καὶ ἰδιαζόντως βαρεῖα. Διότι πᾶς μὲν κληρικὸς τὴν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ 'Αγίου Πνεύματος λαμβάνει Χάριν. 'Η δὲ «Θεῖα Χάρις», ἢ πάντοτε «τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα», ἀναπληροῖ βεβαίως τὰς τυχόν ὑπαρχούσας ἐλλείψεις. 'Εκαστος ὅμως «ἴδιον χάρισμα ἔχει ἐκ Θεοῦ, ὃς μὲν οὕτως, ὃς δὲ οὕτως» (Α' Κορ. ζ', 7). Ταιουτοτρόπως, ἔχομεν «χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν διάφορα, εἴτε προφητείαν, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως, εἴτε διακονίαν, ἐν τῇ διακονίᾳ, εἴτε ὁ διδάσκων, ἐν τῇ

διδασκαλίᾳ, εἴτε ὁ παρακαλῶν, ἐν τῇ παρακλήσει, ὁ μεταδιδούς, ἐν ἀπλότητι, ὁ προϊστάμενος, ἐν σπουδῇ, ὁ ἔλεων ἐν ἰαρότητι» (Ρωμ. ιβ', 6-8). 'Ο δὲ Θεὸς εἶναι ἐκεῖνος, ὁ 'Οποῖος «ἔθετο ἐν τῇ 'Εκκλησίᾳ, πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, εἴτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν» (Α' Κορ. ιβ', 28). Καὶ ὁ Θεὸς διαφαίνεται, ὅτι εἰδικῶς εἰς σᾶς δίδει τὴν εὐθύνην τοῦ διδασκάλου καὶ ὁδηγοῦ.

Κατὰ τὴν ἱστορικὴν, λοιπόν, π. Γεώργιε, διὰ τὴν ζωὴν σας καμπὴν ταύτην, προτοῦ ἀνέλθετε τὰς βαθμίδας τοῦ ἱερατείου, ἀναμετρῶν τὰς ἐναντι τοῦ Κυρίου βαρεῖας εὐθύνας σας, ἀναλογισθῆτε, ὅτι διὰ νὰ ἀποβῆτε καλὸς διδάσκαλος τῶν ὄνων ἀποβλέπουν εἰς ὑμᾶς, πρέπει μέχρι τῆς ἐσχάτης ἡμέρας ἀναπνοῆς νὰ εἰσθε καλὸς τοῦ ἐνὸς καὶ μόνου καθηγητοῦ (πρβλ. Ματθ. κγ', 10) μαθητῆς. 'Όταν ὁ ἅγιος 'Ιγνάτιος ὁ Θεοφόρος καὶ εἰς αὐτὸ ἔτι τὸ ἐσχάτον γῆρᾶς του, ἐπέμενε νὰ λέγῃ, ὅτι «νῦν ἡρξάμην μαθητῆς εἶναι» ὅταν ὁ τιμητικώτερος τίτλος τῶν 'Αγίων 'Αποστόλων εἶναι ἡ προσωνυμία «Μαθητῆς» ὅταν τὸ ὄνομα, τὸ ὁποῖον τὸ 'Αγιον Πνεῦμα διὰ τῆς 'Αγίας Γραφῆς δίδει εἰς τοὺς πρώτους Χριστιανούς εἶναι τὸ ὄνομα μαθητῆς, πολλῶ μᾶλλον ἡμεῖς δὲν θὰ ἔπρεπε ὄχι μόνον νὰ ὀνομαζόμεθα, ἀλλὰ καὶ πράγματι νὰ ἤμεθα «μαθηταί»;

Διὰ νὰ εἶναι ὅμως καεὶς καλὸς μαθητῆς 'Εκείνου, τοῦ μόνου καθηγητοῦ, θὰ πρέπει κατὰ πρώτον καὶ κύριον λόγον νὰ ἀναγνωρίζῃ, ὅτι «ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ» (Ματθ. ι', 25). Τοῦτο πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει ἡμεῖς οἱ Χριστιανοί, ὅλους δὲ ἰδιαιτέρως ἡμεῖς οἱ κληρικοί, καὶ μάλιστα οἱ ἐξ ἡμῶν ζηλωταί, διότι ἐνίστε ὄχι μόνον δὲν σκεπτόμεθα, ὅτι μᾶς εἶναι ὄχι ἀπλῶς ἀρκετὸν, ἀλλὰ καὶ ὑπεραρκετὸν, νὰ ὁμοιάσωμεν ἔστω καὶ πόρρωθεν πρὸς τὸν Διδάσκαλον, ἀλλὰ καὶ διαπραττομεν τὴν βλασφημίαν (θὰ ἐτόλμων νὰ εἶπω τὴν ἱεροσυλίαν), νὰ καταβιβάζωμεν τὸν μοναδικὸν καθηγητὴν ἐκ τῆς ἑδρας Του καὶ νὰ ἀναβιβάζωμεν ἐκεῖ τὸν ἑαυτὸν μας. 'Εκεῖνον δὲ νὰ Τὸν τοποθετῶμεν εἰς τὴν θέσιν τοῦ... μαθητοῦ, ἐν τυχόν περισσεύσει κάποια τοιαύτη θέσις καὶ δι' Αὐτόν.

Δεύτερον, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θέλει νὰ εἶναι μαθητῆς τοῦ ἐνὸς καὶ μόνου καθηγητοῦ, θὰ πρέπει ἐξάπαντος νὰ Τὸν ἀκολουθῇ. Αἱ πρώται λέξεις, τὰς ὁποίας ὁ Κύριος ἀπήντησε πρὸς τοὺς Μαθητὰς Του ἦσαν αἱ ἰδέξεις «ἀκολουθεῖ μοι» (πρβλ. Ματθ. θ' 9). αἱ δὲ τελευταῖαι λέξεις, τὰς ὁποίας ἀπήντησε πρὸς τὸν κορυφαῖόν Του μαθητὴν, ἦσαν ἐπίσης αἱ λέξεις «σὺ ἀκολουθεῖ μοι» ('Ιω. κα' 22). 'Ακολουθῶ ὅμως τὸν Διδάσκαλον σημαίνει, ὅτι βαδίζω ἐπὶ τὰ ἴχνη Του. Διότι τὸν Κύριον ἠκολούθησαν μετ' ὄχλοι πολλοί» (Μτ. δ', 25), ἀλλὰ ἐκ τῶν πολλῶν, οἱ ὁποῖοι Τὸν «ἠκολούθουν», οἱ πραγματικοὶ Μαθηταί Του ἦσαν ὀλίγοι. Συμβαίνει, δηλαδὴ, πολλοὶ νὰ μὴ ἀκολουθῶμεν τὸν Διδάσκαλον, ἀλλ' ἀπλῶς συμπορευόμεθα μαζί Του, ἐφ' ὅσον νομίζομεν, ὅτι καὶ 'Εκεῖνος συμφωνεῖ μετ' ἡμᾶς. Εὐθύς ὅμως ὡς ἀντιληφθῶμεν, ὅτι ὁ Διδάσκαλος δὲν εἶναι σύμφωνος πρὸς τὰς ἰδικὰς μας ἀντιλήψεις, τότε συμβαίνει καὶ μετ' ἡμᾶς ὅ,τι καὶ μετ' ἐκείνους, τοὺς τάχα μαθητὰς Του, οἱ ὁποῖοι ὅτε ἤκουσαν μίαν βασικήν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου, ἀντίθετον πρὸς ὅ,τι αὐτοὶ μέχρι τότε ἐπίστευαν, ἀφοῦ εἶπαν «σκληρὸς ἐστὶν οὗτος ὁ λόγος· τίς δύναται αὐτοῦ ἀκοῦσαι;» ('Ιω. στ', 61), «ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω καὶ οὐκέτι μετ' αὐτοῦ περιεπάτου» ('Ιω. στ', 66)...

Πλέον ἐπικίνδυνον ὅμως, π. Γεώργιε, καὶ ἀπὸ αὐτοῦ, οἱ ὁποῖοι ἐγκαταλείπουν τὸν Κύριον, ὅταν ἀντιληφθῶν, ὅτι ἡ διδασκαλία Του δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὰς ἀντιλήψεις των, εἶναι, ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι παραμένουν ἐντὸς τῆς ποιμνῆς τοῦ Κυρίου καὶ τὴν διαροῦν, δημιουργοῦντες φατρίες. Εἶναι ὅσοι λαλοῦν «δισετραμμένα τοῦ ἀποστολῆν τοῦ σὺ μαθητῆς ὁπίσω αὐτῶν» (Πράξ. κ', 30). Οὗτοι ἀποβαίνουν οἱ αἰώνιοι «γογγυσταί, μεμφίμοιροι, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν πορευόμενοι, ὧν τὸ στόμα αὐτῶν λαλεῖ ὑπέρογκα, θαυμά-

ζοντες (ή, αν έπιτρεπέτο ή προσθήκη, θά έλεγα: ποιούντες ίνα θαυμάζωνται) πρόσωπα ώφελείας χάριν» (Ίούδα 16). Είναι οί δημιουργούντες τά σχίσματα, ώστε έκαστος έξ ήμών νά λέγη: «έγώ μέν ειμι Παύλου, έγώ δέ 'Απολλώ, έγώ δέ Κη- φά», οί δέ τάχα εύσεβέστεροι: «έγώ δέ Χριστού» (Α' Κορ. α', 12).

Ύπενθυμίζω ταύτα εις σέ, κατά την μοναδικήν διά σέ στιγμήν ταύτην, πάτερ Γεώργιε, διότι μέ την είσοδόν σου εις τό ίερατεϊόν, ύπαρχούσης και τής έγνωσμένης εύσεβείας σου, αντίδικος θά σέ πολεμήση έντονώτερον και διά πολλών άλλων, ιδιαιτέρως όμως διά τοιαύτης φύσεως πειρασμών. Ο δρόμος, τόν όποϊόν καλείσαι νά βαδίσης, ένδυθείς πρό ήμερών τόν μοναχικόν τρίβωνα και αναδεχόμενος σήμερα «την τής ίερατείας χάριν» είναι ό έκάστοτε δυσκολώτερος, ό δρόμος του σταυρού. Έκεϊνος, ό 'Όποϊός έπαθεν έπ' αύτου και τόν μετέβαλεν από «ξύλον αίσχυνής» εις «τίμιον Σταυρόν», «έπαθεν ύπερ ήμών, ήμϊν ύπολιμπάνων ύπογραμμόν, ίνα έπακολουθήσωμεν τοίς ίχυσιν αύτου» (Α' Πέτρ. β', 21). 'Άλλως τε τό είπεν ό ίδιος κατά τρόπον, ό όποϊός δέν άφινει ούδέ τόν έλάχιστον χώρον δι' άμφιβολίας: «'Όστις ού βαστάζει τόν σταυρόν έαυτοϋ και έρχεται όπίσω μου, ού δύναται είναί μου μαθητής» (Λουκ. ιδ', 27).

'Άλλ' ή θυσία, την όποϊαν προσέφερε, δέν είναι ότι άπλώς ύπέστη τόν σταυρικόν θάνατον. Διότι χιλιάδες άνθρωποι μέχρι τότε είχον σταυρωθή και άλλαι πολλαι χιλιάδες έτιμωρήθησαν μέ σταύρωσιν και μετά την Σταύρωσιν του Κυρίου. Διά νά έξασφαλίση εις ήμάς την σωτηρίαν «έκ ένω σε ν έ α τ ό ν» (πρβλ. Φιλ. β', 7). Κατά ταύτα, και ήμεις διά νά βαδίσωμεν επί τά ίχνη Του, διά νά είμεθα πραγματικοί μαθηταί του, και έπομένως και γνήσιοι διδάσκαλοι τής 'Αληθείας Του, πρέπει νά κενώσωμεν τόν έαυτόν μας από τό κάθε τι: όχι μόνον από την αγάπην προς τόν πατέρα, την μητέρα, την γυναίκα, τά τέκνα, τους αδελφούς και τας αδελφάς, αλλά και προς αύτην άκόμη την ζωήν μας. Καί διά τοϋτο έπιστά ό Κύριος ιδιαιτέρως την προσοχήν μας, ώς προς τους όρους, υπό τους όποϊους είναι δυνατόν νά είμεθα πραγματικοί μαθηταί Του.

Καί όχι μόνον μάς έπιστά την προσοχήν μας, αλλά και μάς καλεί νά ύπολογίσωμεν καλώς την βαρύτητα των ύποχρέωσεων, τας όποϊας προτιθέμεθα νά αναλάβωμεν, πράττοντες τουλάχιστον ό,τι πράττει έκεϊνος, ό όποϊός θά άρχισή νά οίκοδομή την κατοικίαν του ή ένας βασιλεύς, προκειμένου νά έξέλθη εις πόλεμον. Καί καταλήγει ό Κύριος: «'Οϋτως οϋν πäs έξ ήμών, ός ούκ άποτάσσεται πäsι τοίς έαυτοϋ ύπάρχουσιν, ού δύναται είναι μου μαθητής» (Λουκ. ιδ', 33). Την άπόταξιν, την άπάρνησιν, δηλαδή, π ά ν τ ω ν τ ω ν «υ π α ρ χ ό ν τ ω ν» μας, μέ άλλας λέξεις την τελείαν, την ολοκληρωτικήν «έ ν ω σ ί ν» μας, ζητεί ό Κύριος, διά νά μάς θεωρήση ως μαθητάς Του.

Ο δύσκολος αύτός δρόμος, είναι ό δρόμος του σταυρού. 'Αλλά διά τόν Χριστιανόν, και δη διά τόν κληρικόν, ό σταυρός δέν είναι μόνον ή σταύρωσις, ήτοι τό μαρτύριον ύπερ τής πίστεως, οϋτε καν μόνον ή θεωρητική, κατά τρόπον άκαθόριστον, άπάρνησις του «έγώ» μας. Είναι ό «καθ' ήμέραν σταυρός» (Λουκ. ιδ', 23), ή συνεχής και άδιάκοπος «κένωσις» του έαυτοϋ μας και ή πλήρωσις του, τό γέμισμα μέ ό,τι είναι ό Κύριος, μέ τόν Χριστόν, ώστε νά ζή πλέον μέσα μας ό Χριστός. Αυτό δέ πάλιν πρακτικώς έφαρμοζόμενον σημαίνει, ότι εις έκάστην περίπτωσιν δέν ακολουθούμεν την εύκολώτεραν, ή και την δυσκολώτεραν μέν, αλλά την σύμφωνον μόνον προς ανθρώπινας έπινοίας κατεύθυνσιν, αλλά βαδίζομεν επί τά ίχνη του μόνου καθηγητοϋ και διδασκάλου, πράγμα τό όποϊόν κατά κανόνα είναι ή έκάστοτε δυσκολώτερα όδός, ό «σταυρός ό καθ' ήμέραν». Ο δρόμος αύτός είναι ό δρόμος, τόν όποϊον ήκολούθησαν και οί Πατέρες τής 'Εκκλησίας μας, και ιδιαιτέρως ό σήμερα έορταζόμενος άγιος Γρηγόριος ό Παλαμάς, ώς και όλοι αι άρανείς μέν ίσως, άλλ' άγναί και εις μόνον τόν Κύριον άφιερωμένοι ψυχαί. Τόν δρόμον αυτόν καλείσαι και σύ, π. Γεώργιε, νά ακολουθήσης, δι' όλης σου τής ζωής. Πρόσεξε, μη παρασυρής από τας εύκόλως δρεπομένας έπενφημίας. Διακρίβωμεν έκάστοτε «τί τό θέλημα του Κυρίου» (Έφ. ε', 17) σου έπιτάσσει. Διά των άναξίων χειλέων μου σε

καλεί σήμερα ή 'Εκκλησία τόν δύσκολον αυτόν δρόμον νά ακολουθήσης. Θά εύχεται δ' αυτό άπαν τό τίμιον πρεσβυτέρϊον, ως και τό εύσεβές αύτης πλήρωμα, τό όποϊον συμ- προσεύχεται μεθ' ήμών. Προηγούνται σου μυριάδες άγίων ψυχών. Ο Κύριος σε καλεί. Σύ 'Ακολουθεί.

Εις ταύτα ό χειροτονούμενος είπε:

Μακαριώτατε Δέσποτα,

Εύχαριστώ έκ βάθους καρδίας διά τας πατρικάς ύμών ύποθήκας, τας όποϊας ύπόσχομαι νά διαφυλάξω άχρι τελευταίας μου πνοής.

Πατέρες και άδελφοί,

«Τί άνταποδώσω τῷ Κυρίῳ, περί πάντων ὧν άνταπέδωκέ μοι; Ποτήριον σωτηρίου λήψομαι και τό όνομα Κυρίου επικαλέσομαι. 'Ω Κύριε, έγώ δούλος σός... και υίός τής παιδείας σου... Σοι θύσω θυσίαν αίνεσεως... Τας εύχάς μου τῷ Κυρίῳ άποδώσω, έναντίον παντός του λαοϋ αύτου, έν αύλαίς οίκου Κυρίου, έν μέσφ σου 'Ιερουσαλήμ» (Ψαλμ. 115).

Οί δοξολογικοί αύτοί στίχοι του προφήτου και βασιλέως Δαυίδ μου δίδουν τά κατάλληλα λόγια, διά νά όμιλήσω προς τόν Κύριόν μου. Τί ήμπορώ, πράγματι, νά άντιπροσφέρω προς τόν Πλάστην και Λυτρωτήν μου, δι' όσας ευεργεσίας έχει έπιδραφιλέψει μέχρι τοϋδε εις την ζωήν μου και μάλιστα διά την σημερινήν Του εύνοιαν νά μέ δεχθῆ ως διάκονόν Του. 'Ημπορώ μόνον νά πάρω εις τό χέρι μου τό «ποτήριον του σωτηρίου», νά επικαλεσθῶ τό όνομά Του, νά του δηλώσω ότι θέλω νά είμαι δούλος Του, νά του προσφέρω θυσίαν αίνεσεως ένώπιον όλου του λαοϋ Του, έν μέσφ τής νέας 'Ιερουσαλήμ, τής 'Εκκλησίας των λελυτρωμένων, που είναι σήμερα συνηγμένη εις τας αύλας του άγίου αύτου οίκου, γύρω από τό 'Αριόν.

Τό Ποτήριον αύτό που θά μου προσφέρῃ ό 'Ιησούς Χριστός, ως Αίώνιος 'Αρχιερεύς, μου τό προσφέρει όχι μόνον διά νά κοινωνήσω από αύτό τό Σώμα Του και τό Αίμα Του, την άθάνατον και άγιαν ζωήν Του, όπως συνέβαινε μέχρι σήμερα, αλλά διά νά τό προσφέρω ως διάκονος εις τους αδελφούς μου, διά νά φάγουν και αύτοί και νά πίνουν εις ζωήν αιώνιον.

Αυτό τό ποτήριον τής Εύχαριστίας μου άποκαλύπτει όλην την αγάπην του Θεοϋ, του αϊωνίως προσφερομένου εις τόν άνθρωπον. Μοϋ άποκαλύπτει άκόμη την φύσιν τής διακονικής μου άποστολής.

'Η πλέον ούσιαστική άποστολή μου ως διακόνου είναι νά υπηρετώ εις την τέλεσιν του Μυστηρίου τής θείας Εύχαριστίας. 'Αλλά εις την Εύχαριστίαν είναι παρών ό Χριστός, ό ήνωμένος άχωρίστως μέ τόν Πατέρα και τό Πνεϋμα. Πρέπει λοιπόν νά είμαι διάκονος του Τριαδικού Θεοϋ, των βουλών Του, τής αγάπης Του, των σχεδίων Του, των άποκαλύψεων Του, των χαρισμάτων Του, των άγιων έντολών Του. Οί διάκονοι κατά την λειτουργικήν εμπειρίαν τής 'Εκκλησίας είναι εις τύπον των λειτουργικών πνευμάτων, που ύμνουϋν άκατάπαυστα τόν Δημιουργόν και διακονοϋν εις τό έργον τής σωτηρίας των ανθρώπων.

Εις την Εύχαριστίαν είναι ένσωματωμένοι και οί άδελφοί μου, που άποτελοϋν τό Σώμα του Χριστοϋ, έφ' όσον οί πολλοί γινόμεθα «εις άρτος και έν σώμα» (Α' Κορ. ι' 17).

Πρέπει λοιπόν νά διακονώ και τους αδελφούς μου τής οϋρανίου και έπιγείου 'Εκκλησίας. Τους οϋρανοπολίτας αδελφούς μέ τας προσευχάς. Νά διακονώ και τους ζώντας, που άν και έχουν λάβει τόν «άρραβώνα του Πνεύματος» (Β' Κορ. α' 22) στρατεύονται άκόμη εις τόν κόσμον τής φθοράς και του θανάτου και δι' αύτό δοκιμάζονται, τραυματίζονται, πίπτουν, άποθαρρύνονται, κλαίουν. Δι' όλους αυτούς πρέπει νά αίσθανθώ και νά προσφέρω την θεανθρωπίνην αγάπην του Χριστοϋ. «Διακονείν τραπέζαις» (Πράξ. στ' 2) είναι ή άποστολή μου. Νά διακονώ εις την Τράπεζαν του Χριστοϋ και εις τήν Τράπεζαν τής ζωής κάθε άδελφοϋ του Χριστοϋ. Νά

τούς παραθέτω τὸν Ἄρτον, τὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάντα. Χαίρων μετὰ χαιρόντων καὶ κλαίων μετὰ κλαιόντων. Νὰ ζήσω κάτι ἀπὸ αὐτὸ ποὺ ἔζησεν ὁ μέγας διάκονος τοῦ Χριστοῦ καὶ εὐαγγελιστῆς τῶν Ἀθηνῶν, θεῖος Παῦλος: «Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται καὶ οὐκ ἐγὼ πυρούμαι;» (Β' Κορ. ια' 29).

Ἄλλ' ὁ εὐχαριστιακὸς Ἄρτος ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τοῦ κέντρου τοῦ Κόσμου, δηλ. τῆς Ἐκκλησίας, καὶ δι' αὐτὸ ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ προσλάβῃ καὶ νὰ μεταμορφώσῃ εἰς Σῶμα Χριστοῦ καὶ Βασιλείαν Θεοῦ ὅλον τὸν κόσμον, ἀκόμη καὶ τὸν κόσμον ποὺ εὐρίσκεται ἔκτος τῆς Ἐκκλησίας.

Ὅπως ὁ Κύριός μου ἔχυσε τὸ Πανάγιον Αἷμά Του εἰς τὸν Σταυρὸν διὰ τὴν σωτηρίαν ὅλου τοῦ κόσμου, ἔτσι καὶ ἐγὼ καλοῦμαι σήμερα νὰ γίνω διάκονος ὄλων τῶν ἀνθρώπων ἀνεξαρτήτως πίστεως, ἰδεολογίας, φυλῆς, τάξεως, ὅπως τοὺς χωρίζει ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου. Νὰ βλέπω σὲ κάθε ἀνθρώπον παραδεκτὸν ἢ ἀπεριριμμένον κοινωνικά, θρησκευτικὸν ἢ μὴ θρησκευτικόν, ἐνάρετον ἢ ἀμαρτωλὸν τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν ἀδελφὸν τοῦ Χριστοῦ.

Αὐτὴν τὴν τριπλὴν διακονίαν, ὡς διακονίαν τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ καὶ δι' αὐτὸ διακονίαν τῶν ἐν τῇ πίστει ἀδελφῶν μου καὶ ὄλων τῶν ἀνθρώπων μοῦ ἀποκαλύπτει τὸ Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας, ποὺ δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὸ Μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας, δηλ. τὸ Μυστήριον τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ Του ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ Του.

Ὁ ἀνθρώπος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἀποδέχεται τὸ δῶρον τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ἀντιπροσφέρει ἐν εὐχαριστία. Ἔτσι τὸ Μυστήριον γίνεται θυσία Εὐχαριστίας. Ὡς θυσίαν εὐχαριστίας πρὸς τὸν Θεὸν πρέπει νὰ προσφέρω καὶ ἐγὼ τὴν διακονίαν μου.

Ἄλλὰ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ γίνω διάκονος καὶ μάρτυς τοῦ ἀνερμημένου Μυστηρίου τοῦ Χριστοῦ, χωρὶς τὴν χαρισματικὴν ἐνέργειαν τοῦ Παναγίου Πνεύματος, ποὺ καινοποιεῖ τὰ πάντα;

Μόνον τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τῶν ἀκτίστων ἐνεργειῶν Του βρῦει προφητείας, ἱερέας τελειοῖ, ἀγραμμάτους σοφίαν διδάσκει, ἀλίεις θεολόγους ἀναδεικνύει, ὅλον συγκροτεῖ τὸν θεσμόν τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ψάλλομεν τὴν Πεντηκοστὴν καὶ ὅπως θεολογεῖ ὁ σήμερον ἐορταζόμενος ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ὁ Κανὼν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως.

Μόνον τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ποὺ μεταβάλλει τὸν ἄρτον καὶ οἶνον εἰς Σῶμα καὶ Αἷμα Χριστοῦ ἡμπορεῖ νὰ μεταβάλλῃ καὶ τὴν ἰδικήν μου παλαιάν ζύμην εἰς καινὴν κτίσιν, ἀππλλαγμένην ἀπὸ τὴν ἰδιοτέλειαν, τὴν αὐτάρκειαν, τὴν φιλαυτίαν καὶ νὰ μοῦ δώσῃ τὴν δυνατότητα μῆς οὐσιαστικῆς κοινωνίας μετὰ τὸν Θεὸν καὶ τοὺς συναθρώπους μου. Μόνον τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἡμπορεῖ νὰ μοῦ δώσῃ αὐτὸ τὸ ἀνοιγμα τῆς καρδιάς, διὰ νὰ χωρέσῃ καὶ νὰ διακονήσῃ ἅπλά καὶ ταπεινὰ ὅλα τὰ παιδιὰ τοῦ Θεοῦ. Λυποῦμαι, διότι μέχρι σήμερα δὲν ἐπέτυχα αὐτὸ τὸ ἀνοιγμα καὶ δι' αὐτὸ ἴσως ἐπύκρυνα μερικοὺς ἀδελφοὺς μου. Ζητῶ τὴν συγχώρησιν καὶ τὰς προσευχὰς των.

Αὐτὸ τὸ Πνεῦμα, ποὺ καθαίρει καὶ μεταμορφώνει, θὰ ἐπικαλεσθῇ μετ' ὀλίγον δι' ἐμὲ ὁ Πρόεδρος τῆς Εὐχαριστιακῆς μας Συνάξεως καὶ δι' αὐτὸ Πατὴρ καὶ Ἐπίσκοπος τῆς ἐν Ἀθήναις παροικουσῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ καὶ ἡμῶν, Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος κ. Ἰερώνυμος ἐκ πατρικῆς ἀγάπης κινούμενος.

Εἰς τὴν ἐπίκλησίν Του αὐτὴν θὰ ἔχη τὴν συμπάρασταν τοῦ ἱεροῦ κλήρου καὶ τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ.

Τί ἄλλο ἡμπορῶ νὰ κάνω αὐτὴν τὴν στιγμήν, ἀπὸ τὸ νὰ παραδώσω τὸν ἑαυτόν μου μετὰ ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν φιλαυθρίαν τοῦ Κυρίου μου, τὴν ἀγάπην τοῦ Μακαριωτάτου καὶ ὅλης τῆς συμμαρτυρούσης Ἐκκλησίας...

Ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ συνάψω γάμον μετὰ τὴν ἄσπιλον νύμφην τοῦ Χριστοῦ, τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πῶς δύναμαι νὰ μὴ χαίρω μετὰ τὴν χαρὰν τῶν ἀγγέλων;

Παναγία Δέσποινα Θεοτόκε, πρέσβευε ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ τοῦ περιεστῶτος λαοῦ.

Ἄγιε Τροπαιοφόρε, Μεγαλομάρτυς Γεώργιε, Ἄγιε Πρωτομάρτυς διάκονε Στέφανε, Ἄγιε Γρηγόριε, Ἀρχιεπίσκοπε Θεσσαλονίκης, Ἄγιε Τιμόθεε, προστάτα τῆς ἱερᾶς μας Μονῆς, πρεσβεύσατε ὑπὲρ ἐμοῦ νὰ ἀκολουθήσω τὰ ἴχνη Σας ὡς διάκονος, ὡς ποιμὴν καὶ ὡς Θεολόγος.

Κύριε, γενηθήτω καὶ ἐπ' ἐμοὶ τὸ θέλημά Σου. Ἀμήν.

Ἱερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης

Πρωτοβουλία τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ἐωρτάσθη κατὰ τὰ καθιερωμένα ἡ μνημὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, προστατῶν τῶν Γραμμάτων καὶ τῆς Παιδείας. Προεξάρχοντος τοῦ Παναγιωτάτου τελεσθῆ τὴν πρωίαν τῆς 30-1-72 εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας πανηγυρικῆ Ἐ. Λειτουργία καὶ μετ' αὐτὴν Μνημόσυνον τῶν καθηγητῶν, εὐεργετῶν καὶ δωρητῶν τοῦ Πανεπιστημίου. Τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας ἐξεφώνησεν ἐν τῇ αἰθούσῃ τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου ὁ καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρεσβύτερος Ἰωάννης Ρωμανίδης μετὰ θέμα: «Ἡ Θεολογία τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ἐν τῇ Λατινικῇ καὶ Φραγκικῇ παραδόσει». Τὴν ἐσπέρην ἐδόθη δεξίωσις εἰς τὸ κτίριον διοικήσεως τοῦ Πανεπιστημίου. Εἰς τὰς ἀνωτέρω ἐκδηλώσεις παρέστη καὶ ὁ Παναγιώτατος. Ἐπίκαιροι ὁμιλῆται, τὰς ὁποίας ἐπίσης παρηκολούθησεν ὁ Παναγιώτατος, ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ Κοσμήτορος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς κ. Ἰωάννου Φουντούλη ἐν τῇ αἰθούσῃ ΦΑΡΟΣ μετὰ θέμα: «Ἡ συμβολὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς λατρείας» καὶ ὑπὸ τῆς καθηγητρίας τῆς Ἀνωτάτης Βιομηχανικῆς Σχολῆς Θεσ/νίκης κ. Ἀλίκης Κιάντου-Παμπούκη ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Σχολῆς μετὰ θέμα: «Ἡ γυναίκα εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν». Εἰς τὰ Δημοτικὰ Σχολεῖα καὶ τὰ Γυμνάσια ὁ ἐορτασμός ἐγένετο τὴν παραμονήν. Ἐγένετο ἐκκλησιασμός τῶν μαθητῶν, ἀρτοκλασία καὶ ἐπίκαιροι ὁμιλῆται ὑπὸ καθηγητῶν καὶ διδασκάλων.

Κατόπιν ἐπιμελοῦς καὶ συστηματικῆς προπαρασκευῆς διεξήχθη τὴν 17ην καὶ 18ην Δεκεμβρίου ὁ Ἔρανος τῆς «Ἡμέρας τῆς Ἀγάπης».

Ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἐράνου ὑπῆρξεν ἄνευ προηγούμενου. Τὸ εἰς χρῆμα προῖον αὐτοῦ ἀνήλθεν εἰς 2.100.000 δρχ. αἱ δὲ εἰς εἶδη εἰσφοραὶ εἰς 100.000 δρχ.

Συνεχίσθησαν κανονικῶς αἱ ἐργασίαι τοῦ Φροντιστηρίου ἱεροκηρύκων, κατὰ τὰς ὁποίας ἔκτος τῆς προπαρασκευῆς διὰ τὸ κήρυγμα ἐκάστης Κυριακῆς ἐγένοντο καὶ συζητήσεις ἐπὶ γενικωτέρων θεμάτων, κατόπιν σχετικῶν εἰσηγήσεων. Οὕτως ἀνεπιτύχθησαν τὰ θέματα: Τὰ Κυριακοδρόμια καὶ τὸ κήρυγμα (εἰσηγητῆς κ. Βασ. Στογιάννος)· αἱ ἀγιογραφικαὶ περικοπαὶ τῶν Κυριακῶν καὶ τὸ κήρυγμα (εἰσηγητῆς Πρεσβ. Κων. Παπαγιάννης).

Μετακληθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως ἡ χορωδία τῆς Ἀδελφότητος «Εὐσέβεια» παρουσίασε λίαν ἐπιτυχῶς εἰς δύο ἐμφανίσεις ἐν τῇ αἰθούσῃ ΦΑΡΟΣ τὴν 22αν καὶ 23ην Ἰανουαρίου 1972 τὸ Ὁρατόδιον «ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ», χάριν τῶν συνεργατῶν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων.

Ἱερά Μητρόπολις Τρίκκης καὶ Σταγῶν

Παρουσία τῶν Ἀρχῶν τοῦ Νομοῦ καὶ τῆς πόλεως, ἐκπροσώπων τῶν Ὑπηρεσιῶν καὶ πλήθους εὐλαβῶν χριστιανῶν εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν προεξάρχοντος τοῦ Σεβασμιωτάτου καὶ τῆ συμμετοχῆ τῶν Αἰδου. Ἐφημερίων τῆς πόλεως ἐψάλη τὴν 1/1, μετὰ τὴν Ἐ. Λειτουργίαν, ἡ ἐπὶ τῷ νέῳ ἔτει καθιερωμένη Δοξολογία.

Τῆς ἐπισημῶν ταύτης τελετῆς προηγήθη κατὰ τὸ μεσονύκτιον εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων εἰδικὴ δέησις καὶ Ἐ. Λειτουργία, διὰ τῶν ὁποίων ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν

προσευχομένων πιστών ἐγένετο ὑποδοχή καὶ ἑναρξίς τοῦ νέου ἔτους.

Εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἐκδηλώσεις Κλήρος καὶ λαὸς προσυχηθήθη εἰς τὸν «καιρὸς καὶ χρόνος ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ θέμενον» Κύριον, ἵνα εὐλογήσῃ «τὸν νέον ἑνιαυτὸν καὶ ἐν εἰρήνῃ διαφυλάξῃ» πάντας ἡμᾶς.

Ἐπὶ τῇ συμπληρώσει διετίας ἀπὸ τῆς εἰς Κύριον ἐκδημίας τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου κυροῦ Διουσιόου, ἐτελέσθησαν τὴν 4/1 Θ. Λειτουργία καὶ ἐπιμνημόσυνοι δεήσεις εἰς τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Μητροπολιτικοῦ Μεγάρου καὶ εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν του, ὅπου ἔχει ἐνταφιασθῆ.

Ἐξ ἄλλου, τὴν Κυριακὴν 23/1 εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν τοῦ Ἁγ. Νικολάου ἐκ Μετσόβου (Νεκροταφεῖον) ἐτελέσθη ὑπὸ τῶν συγγενῶν του Μνημόσυνον, ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου κυροῦ Δωροθέου, ἐπὶ τῇ συμπληρώσει δεκατριῶν ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἐκδημίας του.

Ἀπὸ τὴν 8/1 ἤρχισεν συστηματικὴ προσπάθεια τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως διὰ τὴν διαφώτισιν τῆς κοινῆς γνώμης περὶ τῶν διεθνικῶν, ὑλιστικῶν καὶ ἀντιχριστιανικῶν ἰδεῶν καὶ ἐπιδιώξεων τοῦ χιλιασμοῦ.

Τὴν πρωΐαν τῆς Κυριακῆς εἰς ἅπαντας τοὺς Ἱ. Ναοὺς τῆς ἐπαρχίας ἀνεγνώσθη σχετικὴ Ἐγκύκλιος τοῦ Σεβασμιωτάτου, εἰς ἀρκετοὺς ἐγένετο εἰδικὸν κήρυγμα. Πρὸ μεσημβρίας εἰς τὸ Κινηματοθέατρον «ΠΑΛΛΑΣ» ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης κ. Σεργίου Σάκκου ἐδόθη, ἐνώπιον ὑπερπληρώσαντος τὴν αἴθουσαν πλήθους, διάλεξις μὲ θέμα: «Ὁ χιλιασμὸς ἔχθρὸς τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος».

Ἡ ὅλη προσπάθεια, ὀργανωθεῖσα διὰ τῆς συνεργασίας μετὰ τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν καὶ ἄλλων παραγόντων, ἐσημείωσε ἐπιτυχίαν. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἐκδηλώσεων ἐγένοντο καὶ αἱ ἀκόλουθοι:

1. Διενεμήθη εἰς ὅλας τὰς οἰκογενεῖας τῆς περιφέρειᾶς εἰδικὸν 4/σέλιδον ἔντυπον.
2. Διενεμήθη εἰς ὅλους τοὺς μαθητὰς τῶν Γυμνασίων καὶ τῆς ΣΤ' τάξεως τῶν Δημοτικῶν ἔτερον 2/σέλιδον ἔντυπον.
3. Διενεμήθησαν σχετικὰ τευχίδια εἰς οἰκογενεῖας περιοχῶν ἔχουσῶν χιλιαστὰς.
4. Ἐμαγνητοφωνήθησαν εἰδικὰ συνθῆματα μετὰ μουσικῆς ὑποκρούσεως καὶ μετεδόθησαν εἰς τὰς κεντρικὰς πλατείας τῶν Τρικάλων, Καλαμπάκας, Πύλης καὶ τινων χωρίων.
5. Τὴν Κυριακὴν 16/1 τόσον εἰς τοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς ἀρκετῶν χωρίων, ὅσον καὶ εἰς αἰθούσας ἐγένοντο εἰδικαὶ ὁμιλίαι ὑπὸ Κληρικῶν καὶ λαϊκῶν Θεολόγων καὶ Δημοδιδασκάλων. Ὁμίλησαν πλέον τῶν 30 ὁμιληταί.
6. Εἰδικαὶ ὁμιλίαι ἐγένοντο καὶ α) διὰ στελέχη καὶ συνεργάτας τῆς Μητροπόλεως καὶ μέλη τῶν Χριστιανικῶν Ὁμάδων, β) διὰ τοὺς κ.κ. Προέδρους καὶ Γραμματεῖς τῶν Κοινοτήτων, γ) διὰ τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν ΤΕΑ, δ) διὰ τοὺς Διευθυντὰς τῶν Δημοτικῶν Σχολείων καὶ ε) διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς ΣΤ' τάξεως τῶν Γυμνασίων.
7. Ἐτυπώθησαν καὶ ἐκολλήθησαν εἰς κατάλληλα σημεῖα ὁδῶν, αἰθουσῶν, καταστημάτων κλπ. ἀφίσσες καὶ πινακίδες μὲ σχετικὰ συνθῆματα.
8. Ἐκλήθησαν εἰς διαφόρους περιοχὰς χιλιασταὶ διὰ νὰ ἔλθουν εἰς δημοσίαν συζήτησιν, ἐκεῖνοι ὅμως ἀπέφυγον ἐπιμελῶς καὶ συστηματικῶς, πλὴν μίᾳς περιπτώσεως εἰς Καλαμπάκκην. Ἐκεῖ, παρευρισκομένου τοῦ Σεβασμιωτάτου, τῶν Ἀρχῶν τῆς Κομοπόλεως, Ἐκπαιδευτικῶν, ἑτέρων ἐπιστημόνων καὶ τριακοσίων περίπου ἄλλων ἀτόμων, ἐγένετο συζήτησις μεταξύ τοῦ καθηγητοῦ κ. Σάκκου καὶ τριῶν χιλιαστῶν. Ἡ συζήτησις δὲν ἔπεισε τοὺς χιλιαστὰς, ἐβεβαίωσεν ὅμως τοὺς ἀκροατὰς ὅτι δὲν δύνανται νὰ στηριχθῶν εἰς τὰς δοξασίας των.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Συνεδρία 5ης Ὀκτωβρίου 1971

Ἀνεγνώσθησαν γράμματα, τηλεγραφήματα καὶ ἐκθέσεις:

Τοῦ Μακ. Πατριάρχου Σερβίας κ. Γερμανοῦ, περὶ τῆς ἐν Νέα Ὑόρκη Ὁρθοδόξου Ρωσικῆς Μητροπόλεως.

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Καλαβρίας κ. Αἰμιλιανοῦ, περὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς πρό τιος ἐν Σόφια συνελθούσης Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Π.Σ. τῶν Ἐκκλησιῶν.

Τοῦ Θεοφιλ. Ἐπισκόπου κ. Μάρκου, τῆς Ὁρθοδόξου Οὐκρανικῆς Ἐκκλησίας ἐν Ἀμερικῇ, αἰτουμένου τὰς εὐχὰς τῆς Ἐκκλησίας, ἐπὶ τῇ προσεχεῖ συγκλήσει τῆς 7ης Συνόδου αὐτῆς.

Τοῦ Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Ἀποστόλου Διμέλη, Ἡγουμένου τῆς ἐν Χαλκιδικῇ Ἱ. Πατριαρχικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολυτρίας, περὶ τῆς πραγματοποιηθείσης κοινῆς συσκέψεως τῶν Συμβουλίων τῶν Ἱερῶν Μονῶν ταύτης καὶ Βλατάδων.

Συνεδρία 12ης Ὀκτωβρίου 1971

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τοῦ πρακτικοῦ τῆς προγενομένης συνεδρίας, ἀνεγνώσθησαν γράμματα, τηλεγραφήματα καὶ ἐκθέσεις:

Τῆς Ἁ. Ἀγιότητος, τοῦ Πάπα Ρώμης Παύλου τοῦ ΣΤ', εὐχαριστοῦντος διὰ τὰ συγχαρητήρια τῆς Ἐκκλησίας, ἐπὶ τοῖς Γενεθλίοις Αὐτοῦ.

Τοῦ Μακ. Πατριάρχου Ἀντιοχείας κ. Ἡλίας, ἐπὶ τιος αἰτήματος τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Ἱερωνύμου.

Τοῦ Μακ. Πατριάρχου Ἱεροσολύμων κ. Βενεδίκτου:

α) εὐχαριστοῦντος διὰ τὰ συγχαρητήρια τῆς Ἐκκλησίας, ἐπὶ τῇ νεᾷ Ἰνδικτιῶνι, καὶ

β) περιγράφοντος τὴν αἴσιαν καὶ ἐν ὑγείᾳ ἐπάνοδον Αὐτοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα.

Τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Ἱερωνύμου:

α) εὐχαριστοῦντος διὰ τὰ συγχαρητήρια τῆς Ἐκκλησίας, ἐπὶ τῇ νεᾷ Ἰνδικτιῶνι,

β) ἐκφράζοντος τὴν συμπάθειαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῇ ἀναστολῇ τῆς λειτουργίας τῆς κατὰ Χάλκην Ἱ. Θεολογικῆς Σχολῆς, καὶ

γ) διαβιβάζοντος ἔγγραφον τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μυτιλήνης κ. Ἰακώβου, περὶ τῶν τελεθεισῶν ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ ἐκδηλώσεων πρὸς τιμὴν τοῦ αἰοδύμου Μητροπολίτου Οὐγγροβλαχίας Ἱγνατίου τοῦ Λεσβίου.

Τοῦ Μακ. Μητροπολίτου Πράγας κ. Δωροθέου, εὐχαριστοῦντος διὰ τὰ συγχαρητήρια τῆς Ἐκκλησίας, ἐπὶ τῇ νεᾷ Ἰνδικτιῶνι.

Τοῦ Σεβ. Καρδινάλιου κ. Ἰωάννου Βίλλεμπραντς, Προέδρου τῆς Γραμματείας τοῦ Βατικανοῦ ἐπὶ τῆς ἐνότητος τῶν Χριστιανῶν, περὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος τῆς Ἁ. Ἀγιότητος τοῦ Πάπα Ρώμης Παύλου τοῦ ΣΤ', ὑπὲρ τῶν προσφύγων τοῦ Πακιστάν.

Τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Κρήτης κ. Εὐγενίου, ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς Κρήτης.

Τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς κ. Ἰακώβου, ὑποβάλλοντος, ὅτι ἐτέλεσε τὴν βάπτισιν τοῦ τέκνου τῆς κ. Σβετλάνα, θυγατρὸς τοῦ Στάλιν.

Τῆς Ἱ. Κοινότητος Ἁγίου Ὄρους, περὶ τῆς Ἀθωιάδος Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς.

Συνεδρία 19ης Ὀκτωβρίου 1971

Κατ' αὐτὴν ἀνεγνώσθησαν γράμματα, τηλεγραφήματα καὶ ἐκθέσεις:

Τῆς Α. Ἀγιότητος, τοῦ Πάπα Ῥώμης Παύλου τοῦ ΣΤ', εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ συμμετοχῇ τῆς Α.Θ. Παναγιότητος εἰς τὴν προσευχὴν ὑπὲρ τῶν λαῶν τοῦ Πακιστάν.

Τῶν Μακ. Πατριαρχῶν Βελιγραδίου κ. Γερμανοῦ, Βουκουρεστίου κ. Ἰουστινιανοῦ καὶ Σόφιας κ. Μαξίμου, εὐχαριστοῦντων διὰ τὰ συγχαρητήρια τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῇ νέᾳ ἰνδικτιῶνι.

Τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Κρήτης κ. Εὐγενίου, αἰτουμένου τὰς εὐχὰς τῆς Ἐκκλησίας, ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἱ. Ἐπαρχιακῆς Συνόδου αὐτῆς.

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἰωαννίνων κ. Σεραφεῖμ, αἰτουμένου τὰς εὐχὰς τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῇ ἀνακομιδῇ τῶν ἱερῶν Λειψάνων τοῦ νεομάρτυρος Ἀγίου Γεωργίου.

Ἐπίσημος ἐπίσκεψις τοῦ αἰθίοπος Πατριάρχου κ. Θεοφίλου.

Ὡς εἶχεν ἤδη δημοσιευθῆ, ἀφίκετο τὸ ἑσπέρας τῆς Πέμπτης, 11-11 ἀεροπορικῶς πραγματοποιοῦν ἐπίσημον ἐπίσκεψιν πρὸς τὴν Α.Θ. Παναγιότητα καὶ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἢ Α.Μ. ὁ Πατριάρχης τῆς Αἰθιοπίας κ. Θεόφιλος μετὰ τῆς Συνοδείας αὐτοῦ, ἐκ τῶν Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Γιργκαλέμ Ἀμπούνα Τιμοθέου καὶ Μητροπολίτου Ἀξώμης κ. Μεθοδίου, τοῦ κλίματος Ἀλεξανδρείας, τῆς Α.Ε. τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ὑποθέσεων τῆς Αἰθιοπίας, Αἰδεσιμ. κ. Νεμπούρε-Ἰντ Δημητρίου Γκάμπρε Μάριαν καὶ τοῦ Αἰδεσιμ. Δρος κ. Μίκρε Σελασιέ Γκαμανουέλ, Θεολόγου καὶ Καθηγητοῦ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀντίς-Ἀμπέμπ, ὡς ὑπεδέχθη ἐν τῷ ἀεροδρομίῳ ἐπίσημος Πατριαρχικὴ Ἀντιπροσωπεία.

Ἐπηκολούθησε μεταξύ τῶν δύο Πατριαρχῶν καὶ τῶν συν-οδῶν αὐτῶν θερμὴ συνομιλία ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν.

Συνεδρία 2ας Νοεμβρίου 1971

Ἀνεγνώσθησαν γράμματα, τηλεγραφήματα καὶ ἐκθέσεις:

Τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας κ. Μιχαήλ, ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς ἐπισκέψεως τῆς Α.Θ. Παναγιότητος εἰς Λάμπηθ.

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γερμανίας κ. Ἰακώβου, περὶ τῆς Χιλιαστικῆς αἰρέσεως ἐν Γερμανίᾳ.

Συνεδρία 9ης Νοεμβρίου 1971

Ἀνεγνώσθησαν τηλεγραφήματα, γράμματα καὶ ἐκθέσεις:

Τοῦ Μακ. Πατριάρχου Μόσχας κ. Ποιμένος, εὐχαριστοῦντος διὰ τὰ συγχαρητήρια τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῇ νέᾳ ἰνδικτιῶνι.

Τοῦ Μακ. Πατριάρχου Αἰθιοπίας κ. Θεοφίλου, περὶ τῆς ἐλεύσεως Αὐτοῦ ἐνταῦθα.

Τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Ἰερωνύμου, γνωρίζοντος ὅτι ἀπέστειλε τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Σουηδίας κ. Πολυεύκτῳ ἔντυπον ὕλικόν, θρησκευτικῶν περιεχομένου, διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς Ἐπαρχίας αὐτοῦ.

Τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Ἀντωνίου ἐξ Ἀλεξανδρείας, ἀγγέλλοντος ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος Σενούντα ἐξελέγη Πατριάρχης τῆς Κοπτικῆς Ἐκκλησίας.

Τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Θυατείρων καὶ Μ. Βρετανίας κ. Ἀθηναγόρου, περὶ:

α) τῶν ἐργασιῶν τοῦ Βρετανικοῦ Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, καὶ

β) τῶν Ἀγίων Τόπων.

Συνεδρία 29ης Νοεμβρίου 1971

Ἀνεγνώσθησαν γράμματα, τηλεγραφήματα καὶ ἐκθέσεις:

Τοῦ Μακ. Πατριάρχου Μόσχας κ. Ποιμένος, περὶ τῶν ἐν Δυτικῇ Εὐρώπῃ, ὑπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, Ὀρθόδοξων Ρωσικῶν Παροικιῶν.

Τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Αὐστραλίας κ. Ἰεζεκιήλ, ὑποβάλλοντος αἴτησιν τοῦ Διακόνου Νεοφύτου, ἐπιθυμοῦντος ὅπως ἐπανέλθῃ εἰς τὰς τάξεις τῶν λαϊκῶν.

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Αὐστραλίας

ΕΠΙ ΤΗ 25ῃ ΜΑΡΤΙΟΥ

Μήνυμα τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Ἰεζεκιήλ.

«Ἐλευθερία ἢ θάνατος».

Τὸ φλογερὸν τοῦτο σύνθημα τῶν ἀειμνήστων προγόνων ἡμῶν, ἀγωνισθέντων μεθ' ὧν αὐτῶν τῶν δυνάμεων, διὰ τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν τοῦ ἱεροῦ καὶ εὐλογημένου τόπου τῆς Γενετίρας μας, δὲν εἶναι μίᾳ ἀπλῇ δήλωσις τῆς ἀποφάσεώς των νὰ ἀγωνισθοῦν διὰ τὴν ἐλευθερίαν των μέχρι θανάτου.

Πέραν τῆς ἀποφάσεώς των ταύτης, ἀποτελεῖ μίαν ἔκφρασιν πίστewας καὶ πεποιθήσεως, ἀκλονήτου καὶ ἀμετακινήτου, στενότητας συνδεδεμένης μετὰ τὸ πνεῦμα τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, ὅτι ἡ πραγματικὴ ἐλευθερία, ἣτοι ἡ ἐλευθερία τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ψυχῆς, δὲν ἀποκτάται παρὰ μόνον μετὰ συνεχῆς θυσίας, αἱ ὁποῖαι συνεχῆς φθάνουν μέχρι τοῦ Γολγοθᾶ καὶ τοῦ Τάφου.

Τὸ σύνθημα αὐτὸ «Ἐλευθερία ἢ θάνατος» ἀποτελεῖ τὴν διακήρυξιν, ὅτι ἡ ζωὴ δὲν ἔχει καμμίαν ἀξίαν, ὅταν ὁ ἄνθρωπος εἶναι δούλος καὶ ὅταν δὲν ζῆ, δὲν σκέπτεται καὶ δὲν κινῆται ἐλευθέρως.

Ἀξίζει λοιπόν, ἐπίστευον, ὁ ἄνθρωπος νὰ θυσιαζῇ τὴν ζωὴν του, προκειμένου νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐλευθερίαν.

Ὑπάρχει ὅμως πέραν τῆς ἔθνικῆς καὶ πολιτικῆς σκλαβιάς καὶ πέραν τοῦ περιορισμοῦ τῶν ἀτομικῶν του ἐλευθεριῶν, μίᾳ ἄλλῃ σκλαβιά, ἀπείρωσ σκληροτέρα καὶ μετὰ καταστρεπτικώτερα ἀποτελέσματα.

Ἡ χειροτέρα αὐτῇ μορφῇ τῆς σκλαβιάς εἶναι ἡ ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ σκλαβιά, δηλαδὴ ἡ ὑποδούλωσις τῆς βουλήσεως τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ κακοῦ καὶ τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ ψεύδους, ὅποτε ὁ ἄνθρωπος χάνει τὸν πραγματικὸν ἑαυτὸν του, ἀπομακρυνόμενος ἀπὸ Ἐκείνου πού του ἔδωσε τὸ εἶναι, τὸ σκέπτεσθαι καὶ τὸ βούλεσθαι.

Δὲν πρέπει ποτὲ νὰ ξεχνῶμεν, ὅτι εἴμεθα ἢ εἰκὼν τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι τὴν πραγματικὴν ἐλευθερίαν μας τὴν εὐρίσκομεν μόνον ἐν τῷ Χριστῷ, τῷ ἀποκαταστήσαντι τὴν διὰ τῆς ἀμαρτίας ἐκπεσοῦσαν ἀνθρωπίνην φύσιν, καὶ ἀποκαταλλάξαντι μετὰ τοῦ Πλάστου καὶ Δημιουργοῦ τὸν ἐκ τῆς χάριτος αὐτοῦ ἀπομακρυνθέντα ἄνθρωπον.

Οἱ ἀρχαῖοι ἡμῶν πρόγονοι, ἀγωνισθέντες τὸ 1821, χωρὶς νὰ εἶναι Θεολόγοι καὶ Φιλόσοφοι, εἶχον λάβει ἀπὸ τὸ ἅγιον περιβάλλον τῆς Ὀρθοδοξίας, εἰς τὸ ὁποῖον ἐγεννήθησαν καὶ ἀνετράφησαν, ἀπὸ τὸ «Ψαλτῆρι» καὶ «Ὀκτωῆχι» πού ἀπετέλουν τὰ ἀναγνωστικά των βιβλία, ἀπὸ τὸν «Καλόγερον» καὶ «Παπᾶ», πού ἦσαν οἱ διδάσκαλοί των, μίαν βαθυτάτην συναίσθησιν τοῦ Πνεύματος καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ἐγνώριζον καὶ ἦσαν ἀπολύτως βέβαιοι ὅτι μακρὰν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἁγιωτάτης Θρησκείας τοῦ Εὐαγγελίου δὲν ὑπάρχει ἐλευθερία. Ἐπὶ πλεόν δὲ ὅτι, ὁ ἄνθρωπος ἢ θὰ εἶναι δούλος τοῦ Θεοῦ, ὅποτε εὐρίσκει τὸν ἑαυτόν του καὶ εἶναι συνεπῆς μὲ τὴν πηγὴν τῆς προελεύσεώς του καὶ ἐπομένως ἐλεύθερος, ἢ θὰ εἶναι δούλος τῆς ἀμαρτίας, τοῦ διαβόλου, «τοῦ ἄρχοντος τοῦ αἰῶνος τοῦ κόσμου τούτου», ὅποτε, κατ' ἀνάγκην, θὰ ἔχη τὸν ἑαυτόν του ἀντιμέτωπον πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὴν Ἀρχὴν παντὸς ἀγαθοῦ, παντὸς τελείου δωρηματός καὶ συνεπῶς καὶ τῆς ἐλευθερίας.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν οἱ ἀγωνισταὶ τοῦ 1821, μαζὶ μὲ τὸ ἐν ἐπικεφαλίδι τοῦ παρόντος σύνθημα «Ἐλευθερία ἢ θάνατος» διεκέρησαν ταυτοχρόνως, ὅτι ἠγωνίζοντο «διὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν Πίστην τὴν ἁγίαν καὶ διὰ τῆς Πατρίδος τὴν Ἐλευθερίαν».

Ἀναντιρρήτως, χρειάζεται πόλεμος διὰ τὴν ἐλευθερίαν. Ἄλλ' ὁ πόλεμος αὐτὸς δέον νὰ διεξαχθῆ πρωτίστως εἰς τὸ στάδιον τῶν πνευματικῶν ἀγωνισμάτων.

Ἐξοβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος κ. Ἰεζεκιήλ καὶ οἱ Θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι Ζηνουπόλεως κ. Ἀρίσταρχος καὶ Θεουπόλεως κ. Παντελεήμων, θὰ ἱερούργησιν ἢ χοροστατήσιν εἰς διαφόρους Ναοὺς καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς καὶ τῆς Μ. Ἑβδομάδος.

Ἐπίσης καὶ ὁ Διευθυντὴς τῶν Γραφείων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Παν. Ἀρχιμ. κ. Στέφανος Παπαναστασίου, ὁ ὁποῖος ἐκάστην Κυριακὴν λειτουργεῖ κατὰ τὴν πρώτην Θείαν Λειτουργίαν εἰς τὸν Ἱερὸν Ἀρχιεπισκοπικὸν Ναὸν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἐν Redfern, N.S.W. καὶ κηρύττει τὸν Θεῖον Λόγον.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΜΟΣΧΑΣ

— Τὴν 13ην Ν/βρίου 1971 ἐπεσκέφθη τὴν Ρωσικὴν Ἐκκλησίαν ὁ Πατριάρχης Γεωργίας κ. Ἐφραίμ ὁ Β', γενόμενος δεκτὸς καὶ συλλειτουργήσας μετὰ τοῦ Μακ. Πατριάρχου Μόσχας κ. Ποιμένος.

— Εἰς τὸ τεῦχος Νο 10/6-12-71 δημοσιεύεται Γράμμα τοῦ Μακ. Πατριάρχου κ. Ποιμένος πρὸς τὸν Μακ. Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας κ. Νικόλαον τὸν ΣΤ' ἐπὶ τοῖς ἐγκαινίοις τοῦ Πατριαρχικοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Μεγάρου (21-11-1971). Ἐν αὐτῷ ὁ Μακ. Πατριάρχης Μόσχας ἐκφράζει τὴν χαρὰν του διὰ τὸ γεγονός, τὴν ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην εἰς τὸ πνεῦμα καλῶν καὶ ἀδελφικῶν σχέσεων μεταξύ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, τὴν ἀπόλυτον ἰκανοποίησιν του διὰ τὴν συμμετοχὴν τοῦ Πατριάρχου Νικολάου εἰς τὴν ἐνθρόνισίν του καὶ τὴν εὐχὴν καὶ ἐλπίδα περαιτέρω συσφιγέσεως τῶν σχέσεων.

— Τὴν 21ην Ν/βρίου 1971 ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς Ἑορτῆς τοῦ ἐν Μόσχᾳ Μετοχίου τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας, ὁ Μακ. Πατριάρχης Μόσχας κ. Ποιμὴν παρέστη μετὰ πολλῶν ἄλλων Ἀρχιερέων, ἐτέλεσε τὴν θείαν Λειτουργίαν καὶ ἐξεφώνησε θερμότατον λόγον.

— Ἀπὸ 3-10 Ν/βρίου 1971 ἐπεσκέφθη τὴν Κύπρον ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Ρωσῶν καὶ Νοβοτσερκὸς κ. Βλαδίμηρος, συμμετασχὼν εἰς πολλὰς ἐκδηλώσεις.

— Ἀγγέλλεται, ὅτι τὴν 21-11-1971 ἀπέθανεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ρωσίας Λ. Λέβιν καὶ ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Ἐνώσεως Βαπτιστῶν Α.Β. Κάρεφ. Ὁ Μητροπολίτης Λένινγκραντ καὶ Νόβγκοροντ κ. Νικόδημος ἐξέφρασε «τὴν βαθεῖαν, εἰλικρινῆ λύπην του» διὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου Βασιλιεβίτς Κάρεφ.

Ἐξοβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος κ. Ἰεζεκιήλ καὶ οἱ Θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι Ζηνουπόλεως κ. Ἀρίσταρχος καὶ Θεουπόλεως κ. Παντελεήμων, θὰ ἱερούργησιν ἢ χοροστατήσιν εἰς διαφόρους Ναοὺς καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς καὶ τῆς Μ. Ἑβδομάδος.

Ἐπίσης καὶ ὁ Διευθυντὴς τῶν Γραφείων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Παν. Ἀρχιμ. κ. Στέφανος Παπαναστασίου, ὁ ὁποῖος ἐκάστην Κυριακὴν λειτουργεῖ κατὰ τὴν πρώτην Θείαν Λειτουργίαν εἰς τὸν Ἱερὸν Ἀρχιεπισκοπικὸν Ναὸν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἐν Redfern, N.S.W. καὶ κηρύττει τὸν Θεῖον Λόγον.

ἐν Ζαγκόρσκ Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας περὶ ἄρσεως τῶν κατ' αὐτῶν ἀναθεμάτων καὶ ἀναγνωρίσεως αὐτῶν ὡς Ὁρθοδόξων.

Ἡ ἔκκλησις ἀπευθύνεται πρὸς α) τὸν Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπον Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας κ. Νικόδημον. β) τὸν Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπον Νοβοζίφκας, Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας κ. Παῦλον. γ) τέσσαρας λαϊκοὺς προέδρους κεχωρισμένων Κοινοτήτων Παλαιοπίστων ἐν Μόσχᾳ, Ρίγᾳ καὶ Λιτβᾶ (Λιθουανίᾳ).

Εἰς τὴν ἔκκλησιν αὐτὴν ὁ Σεβ. Νικόδημος τονίζει:

«Ἡ προῆξις (τῆς ἄρσεως τῶν ἀναθεμάτων) εἶναι ἀποτέλεσμα ὑπακοῆς εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐκ μέρους τῆς Ἱεραρχίας, τοῦ Κλήρου καὶ τοῦ πιστοῦ λαοῦ τῆς Ρωσικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἡ θεία ἀγάπη μᾶς καλεῖ νὰ θεραπεύσωμεν τὰς ἄν καὶ ἀρχαίας, ὅμως πάντοτε ὀδυνηρὰς πληγὰς, αἰτία τῶν ἐποίων κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν ὑπῆρξεν ἢ ἀνάμειξις τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, ἐκεῖ ὅπου κριτὴς εἶναι μόνον ὁ Θεός. Ἡ ἀναληφθεῖσα πρωτοβουλία προέρχεται ἀπὸ τὴν ζωηρὰν ἡμῶν ἐπιθυμίαν ἀποκαταστάσεως τῆς μετὰ τῶν Παλαιοπίστων ἐνότητος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, διὰ τῆς ἐν ὁμοίᾳ προσευχῆς πρὸς τὸν Πατέρα πάντων Θεῶν».

Ἀπὸ 1-7 Νοεμβρίου τὴν Ρωσικὴν Ἐκκλησίαν ἐπεσκέφθη ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Χριστιανικῆς Διασκέψεως περὶ Εἰρήνης Δρ. Κάρολος Τότ.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Θρασυβούλου Στανίτσα, Ἄρχοντας Πρωτοψάλτου τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, Μουσικὸν Τριψῶδιον, Ἀθῆναι 1969, σ. 339.

Ἐξεδόθη, κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1969 ἐν Ἀθῆναις, «δαπάναις τῆς ἐν Ἀμερικῇ βυζαντινῆς Ἀδελφότητος», ὡς δηλοῦται ἐν τῷ «Ἀντὶ προλόγου», τὸ Μουσικὸν Τριψῶδιον τοῦ Ἄρχοντος πρωτοψάλτου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας κ. Θρασυβούλου Στανίτσα, τύποις Πολιτάρχου. Ὁ συγγραφεὺς ἀφιερῶν τὴν μουσικὴν ταύτην βίβλον «εἰς τὴν Ἱερὰν μνήμην Ἰακώβου Ναυπλιώτου καὶ Κωνσταντίνου Ὠρίγγου, τῶν περικλεῶν πρωτοψαλτῶν τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας. Τὸ μουσικὸν Τριψῶδιον διαίρεται εἰς δύο μέρη· Τὸ Α' μέρος περιλαμβάνει κυρίως τὰ στιχηρὰ ἰδιόμελα, καὶ τὰ δοξαστικά, ἐνοεῖται, ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου μέχρι καὶ τῆς Κυριακῆς τῶν Βαίων. Εἰς τὸ Β' μέρος περιέχονται τὰ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς Τεσσαρακοστῆς ψαλλόμενα τροπάρια· δηλ. τὰ τοῦ Ἀποδείπνου, τὰ τοῦ Μ. Κανόνος, τὰ τοῦ Ἀκαθίστου, τὰ δύο Προκειμένα τῆς Τεσσαρακοστῆς, τὰ ἰδιόμελα τῶν κατανοητικῶν ἐσπερινῶν τοῦ Ἰακώβου Πρωτοψάλτου, τὰ τῆς προηγουμένης Θ. Λειτουργίας καὶ ἐν τέλει τὸ Ἄδξα Πατρί—καὶ

καὶ νῦν καὶ ἀεὶ εἰς τοὺς ὀκτώ ἤχους. Εἰς τὸ τέλος κατεχωρήθη καὶ «Τυπικὴ διάταξις περὶ τοῦ τί, καὶ πότε ψάλλεται κατὰ τὰς παρουσίας Πατριάρχου ἢ Ἀρχιερέως κατὰ τὸ τέλος τοῦ Ὁρθρου», περιλαμβάνουσα τρεῖς περιπτώσεις. Πρὸ τοῦ πίνακος περιεχομένων ὑπάρχουν 5 δίστηλοι σελίδες, περιέχουσαι διορθώσεις τυπογραφικῶν σφαλμάτων.

Ἐκ τοῦ «Ἀντὶ προλόγου» σημειώματος παρουσιάσεως τῆς βίβλου ὑπὸ τοῦ συγγραφέως κ. Θρ. Στανίτσα μεταφέρονται ἐνταῦθα δύο δηλώσεις: «Διὰ τοὺς πρωτοψάλτας ὅμως καὶ λαμπαδαρίου τοῦ Φαναρίου εἶναι κάτι πολὺ περισσότερον. Εἶναι ἡ εὐθύνη νὰ τηρηθῇ ἡ μουσικὴ παράδοσις τῶν αἰώνων, νὰ συνεχισθῇ, νὰ καλλιεργηθῇ καὶ νὰ ἐμπνέη τὸν Ὁρθόδοξον εἰς τὸν αἰῶνα... Διότι θεωρῶ ταπεινὴν διακονίαν τὴν προσπάθειάν μου νὰ ἐκδώσω τὰ παρόντα μουσικὰ κείμενα, μελοποιηθέντα ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ λεγομένου πατριαρχικοῦ ὕφους τοῦ Φαναρίου, με προσθήκας ἐκ τῆς προσωπικῆς μου μουσικῆς πείρας καὶ ἀντιλήψεως». Ἐπαινετὴ ὁπωσδήποτε ἡ προσπάθεια πρὸς διατήρησιν τῆς μουσικῆς παραδόσεως τῶν αἰώνων καὶ ἐπαινετὰ αὐτὰ ταῦτα τὰ ἀποτελέσματα. Τὸ λεγόμενον «Πατριαρχικὸν ὕφος» ὅταν ἀναφέρηται εἰς τὴν καλλωπιστικὴν γραμμὴν τῶν παραδεδομένων θέσεων καὶ τὴν προσπάθειαν καλυτέρας διαφυλάξεως τοῦ ρυθμοῦ με τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ δευτέρου χρόνου (τοῦ κλάσματος) τῶν καταλήξεων διὰ παύσεως ἐνὸς χρόνου, εἶναι παραδεκτόν. Ὅταν ὅμως γίνονται ἐνιαχοῦ πρωτοψαλτικοὶ ἀκροβατισμοὶ διαστημάτων καὶ συχνοτάτη ἐναλλαγὴ τετραχόρδων, ἐνίοτε μάλιστα παρὰ τὴν φυσικὴν πτώσιν καὶ σχέσιν τῶν τετραχόρδων, τότε μερικοὶ ἐνδοιασμοὶ ἔχουν τὴν θέσιν των. Τὰ πολλὰ ὀρθογραφικὰ λάθη καὶ αἱ σημειούμεναι διορθώσεις τῶν σημαδιῶν ἐν τῷ τέλει μαρτυροῦν πλημμελεῖ τυπογραφικὴν ἐπιμέλειαν. Ἡ γραπτὴ, πέραν τούτων, μουσικὴ προσφορά τοῦ κ. Θρασυβούλου Στανίτσα ἀναπληροῖ κατὰ τὸν καλύτερον δυνατὸν τρόπον ἓνα κενόν.

ΓΡ. Θ. ΣΤΑΘΗΣ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθρου 33 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/69 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου διὰ τὴν πλήρωσιν τῆς ὑπαρχούσης κενῆς θέσεως τακτικοῦ ἐφημερίου

ἐν τῷ Ἱ. Ναῶ Ἁγίου Ἐλευθερίου Ἀρεῶς, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὴν ἐφημεριακὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης διακηρύξεως ἐν τῇ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα πιστοποιητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω. Τὸ πρῶτιστον ἔσται τὸ πτυχίον τῆς Θεολογίας.

Ἐν Ἀθῆναις τῇ 8ῃ Μαρτίου 1972

† Ὁ Ἀθηνῶν ἹΕΡΩΝΥΜΟΣ

—Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰ ἀρθρα 24,26 καὶ 180 τοῦ Κώδικος Ἐκκλησιαστικῶν Ὑπαλλήλων, προκηρύσσομεν τὴν πλήρωσιν μιᾶς θέσεως τακτικοῦ ὑπαλλήλου Α' κατηγορίας, Κλάδου Α/2 Διοικητικοῦ-Οἰκονομικοῦ ἐπὶ βαθμοῖς 8φ-6φ τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς.

Ἡ ἐπιλογή γενήσεται διὰ συνεντεύξεως ἐνώπιον τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν.

Αἰτήσεις μετὰ τῶν ἀπαραιτήτων δικαιολογητικῶν, γίνονται δεκταὶ μέχρι 20 Ἀπριλίου 1972.

Πλείονες πληροφορίες παρέχονται καθημερινῶς πλὴν Τετάρτης εἰς τὴν Δεσφύθουσιαν Διοικητικοῦ τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς, ὁδὸς Ἀγ. Φιλοθέης 21 καὶ κατὰ τὰς ὥρας 10-1. (Ἀρμόδιος π. Κωνσταντῖνος Δεληγιάννης, τηλ. 233.724).

Ἐν Ἀθῆναις τῇ 15ῃ Μαρτίου 1972

Ἐντολῇ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου

Ὁ Πρωτοσύγκελλος

Ἀρχιμ. ΣΩΤ. ΤΡΑΜΠΙΑΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μαρωνείας

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς πλήρωσιν τῆς Β' θέσεως τακτικοῦ Ἱεροκλήρυκος τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ Κανονικὰ καὶ Νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλωσιν ἡμῖν αἴτησιν μετὰ τῶν σχετικῶν δικαιολογητικῶν.

Ἐν Κομοτηνῇ τῇ 10ῃ Μαρτίου 1972

† Ὁ Μαρωνείας ΤΙΜΟΘΕΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μεσσηνίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθρου 33 τοῦ Κανονισμοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου διὰ τὴν πλήρωσιν τῆς κενῆς ἐφημεριακῆς θέσεως τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου Ἀριστομένους, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων, τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Νόμων καὶ τῶν Κανονισμῶν ἀπαιτούμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δη-

μοσιεύσεως τῆς παρουσίας προκηρύξεως ἐν τῷ Δελτίῳ «Ἐκκλησία» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά καὶ πιστοποιητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Καλαμάτᾳ τῆς 6ῆς Μαρτίου 1972

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μηθύμνης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὴν ἀπὸ 27/1/1972 Πράξιν τῆς Δ.Ι.Σ. δημοσιευθεῖσαν ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμ. 25 Φ.Ε.Κ. τεύχῳ Α' τῆς 16-2-72, δι' ἧς συνεστήθη δευτέρα θέσις Ἱεροκλήρου ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἱερᾷ Μητροπόλει, καλοῦμεν τοὺς ἐνδιαφερομένους, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς τελευταίας δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας ὑποβάλλωσιν ἡμῖν αἴτησιν μετὰ τῶν νομίμων δικαιολογητικῶν.

Ἐν Καλλονῇ τῆς 15ῆς Μαρτίου 1972

† Ὁ Μηθύμνης ΙΑΚΩΒΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Πατρῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 33 καὶ 34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸν ὑπ' ἀριθ. 2200/1940 Α.Ν., προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν κάτωθι κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων. 1) μιᾶς θέσεως τοῦ ἐν Σανταμερίῳ Ἱ. Ναοῦ Ταξιαρχῶν, 2) μιᾶς θέσεως τοῦ ἐν Νιφορείοις Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Νικολάου, 3) μιᾶς θέσεως τοῦ ἐν Καλουσίῳ Ἱ. Ν. Ἁγίου Γεωργίου 4) μιᾶς θέσεως τοῦ ἐν Ἀποστόλου Ἱ. Ναοῦ Ἁγ. Ἰωάννου, 5) μιᾶς θέσεως τοῦ ἐν Φλώκᾳ Ἱ. Ν. Ἁγίου Ἰωάννου, 6) μιᾶς θέσεως τοῦ ἐν Μπουμπᾶ (Ἑλληνικόν) Ἱ. Ν. Κοιμ. Θεοτόκου, 7) μιᾶς θέσεως τοῦ ἐν Ἀρραβωνίτῃ Ἱ. Ναοῦ Ἁγίας Ἄννης, 8) μιᾶς θέσεως τοῦ ἐν Ἀλποχωρίῳ Ἱ. Ν. Ταξιαρχῶν, 9) μιᾶς θέσεως τοῦ ἐν Ἐηροχωρίῳ Ἱ. Ν. Ἁγίων Θεοδώρων, 10) μιᾶς θέσεως τοῦ ἐν Χιόνᾳ Ἱ. Ν. Ἁγίου Ἀθανασίου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας προκηρύξεως ἐν τῷ Δελτίῳ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν δικαιολογητικῶν ἐγγράφων των.

Ἐν Πάτραις τῆς 14ῆς Μαρτίου 1972.

† Ὁ Πατρῶν ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Ἀποφάσει τῆς Ἐποπτευούσης Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς αἱ συνδρομαὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Περιοδικῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου 1971 καθωρίσθησαν ὡς ἀκολούθως:

Α' Συνδρομαὶ Ἐσωτερικοῦ:

«Ἐκκλησία» μετὰ τοῦ
«Ἐφημερίου» δραχμαὶ 200 ἑτησίως.
«Θεολογία» » 300 »

Φοιτῆται καὶ ἐκπαιδευτικοὶ πληρῶνουν τὸ ἥμισυ.

Β' Συνδρομαὶ Ἐξωτερικοῦ:

«Ἐκκλησία» μετὰ τοῦ
«Ἐφημερίου» δραχμαὶ 270 ἢ δολλάρια 9
«Θεολογία» » 360 ἢ » 12

«ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἰωαννίνων ΣΕΡΑΦΕΙΜ

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Α) Ἐσωτερικοῦ: Δραχμαὶ 200 ἑτησίως.

Β) Ἐξωτερικοῦ: Δολλάρια 9 ἑτησίως.

Τιμὴ ἐκίπτου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»
δρχ. 9.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κωνστ. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Διυρθόδοξα καὶ Διεκκλησιαστικά προβλήματα, Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, Γ'.

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Φαινομενολογία τοῦ γνησίου Ὁρθοδόξου Πνεύματος καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ ἀποκλίσεων.

Ἀρχιμ. Ἀνθίμου Δ. Ρούσσα, Τὸ ἰδεολογικὸν περιεχόμενον τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821.

Μητροπολίτου Χίου Χρυσοστόμου, Τὸ μέλλον τῆς Ὁρθοδοξίας.

Χρήστου Γ. Εὐαγγελάτου, Τὰ Στελέχη τῶν Μονῶν.

Α. Δ. Ρ., Τὰ Ἐγκαίαια τοῦ Ἐπισκοπείου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Νικαίας.

Ἀρχιμ. Καλλινίκου Καρούσου, Αἱ Συνοδικαὶ Μοναὶ Βουλγαρίας.

Ἰωάννου Παναγοπούλου, δ. Θ., Ἐσχατολογία καὶ Ἱεραποστολή.

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Βιβλιοκρισία:

Προκηρύξεις ἐκλογῆς ἱερέων κ.λ.π.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
Ἀθῆναι, Ἰαίου 1 — Τηλέφ. 710.734.